

KJØBENHAVNS
RAADHUS
BIBLIOth
THEK

ExLi

BRIS

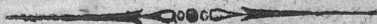
†

Mag 05.6 lig

Ugeblad

for

B o r g e r e.

Første Hefte.

Kjøbenhavn, 1794.

Trykt paa A. Goldins Forlag.

Geological Survey of the State of New York

Report of the State Geologist, John H. Johnson, for the year 1881.

Albany: J. B. Nichols & Co., Printers, 1882.

Published by the State of New York, under the authority of the Board of Regents.

Price, 50 cents.

For sale by the State of New York, at the Office of the State Geologist, Albany.

Also for sale by the State of New York, at the Office of the State Geologist, Albany.

For sale by the State of New York, at the Office of the State Geologist, Albany.

For sale by the State of New York, at the Office of the State Geologist, Albany.

For sale by the State of New York, at the Office of the State Geologist, Albany.

Subskribenternes Navne.

A.

- Hr. Albeck, Høsekræmmer.
- Almind, Lysestøber.
- Andersen, Revisor.
- Augustinus, Tobaksfabrikør.

B.

- Bager, Urtekræmmer.
- Balle, Biskop.
- Bang, Guldsmied.
- Barg, Urtekræmmer.
- Beckman, Jsenkræmmer.
- Bengzen, Urtekræmmer.
- Berthelsen, Skrådermester.
- Bierring, Sukkermester.
- Bildsted, Cancellieraad.
- Boek, Tobaksfabrikør.
- Boetius.
- Bonfils, Vinhandler.
- Brønøe, Seilmager.
- Broesken, Klædekræmmer.
- Bruun, Klædekræmmer.

C.

- Christensen, Urtekræmmer.
- Clausen, Bogbinder.
- Colbjørnsen, (J. S.) Conferenceraad.
- Colbjørnsen, (C.) Conferenceraad.
- Collin.

D.

- Dahl, Skoemager.
- Dobel, Bager.
- Dølner, Revisor.
- Dresler.
- Due, Skoemager.

E.

- Ebbesen, Jsenkræmmer.
- Engelbrecht, Justikraad.
- Ewald, Lysestøber.

- Hr. Faber, Iisenkræmmer.
 — Gaert, Urtekræmmer.
 — Sincenhof, Urtekræmmer.
 — Junck, ligeledes.
 — Junck, ligeledes.

G.

- Getzel, Negociant.
 — Giandrup, Porcelainshandler.
 — Giede, Forvalter.
 — Gielstrup, Hørkræmmer.
 — Giese, Collecteur.
 — Gorresen, Capitain.

H.

- Hagen, Assessor.
 — Hammer, Læredshandler.
 — Hansen. (Ole)
 — Hausbild, Urtekræmmer.
 — Heins, Bager.
 — Heisen, ligeledes.
 — Henningsen, Klædekræmmer.
 — Henningsen, Urtekræmmer.
 — Herrested, ligeledes.
 — Hiort, Ex. Juris.
 — Hobroe, Urtekræmmer.
 — Holbeck, Kjøbmand.
 — Holm, Juvelerer.
 — Holm, Urtekræmmer.
 — Humle, Skibsbygger.

J.

- Jacobsen, Klædekræmmer.
 — Jacobsen.
 — Jacobsen, Mad.
 — Jensen, Klædekræmmer.
 — Jespersen.
 — Jessen, Klædekræmmer.
 — Johansen, Brændeviinsbrander.
 — Jonassen, Urtekræmmer.
 — Jørgensen.
 — Jørgensen, Mægler.

Hr. Joseph. (J.)

— Jrgens, Bliffenslager

— Juul, Riebslager.

K.

— Kall, (Heinrich) Kladekræmmer.

— Kierbye, Urtekræmmer.

— Kittelsen, Strømpefabrikør.

— Kop.

— Kye & Selt, Kjøbmand.

L.

— Larsen, Bogholder.

— Larsen, Kjøbmand.

— Larsen, Bager.

— Lassen, Jsenkræmmer.

— Lindbach, Juvelerer.

— Lønning, Riebslager.

— Lyngbye, Urtekræmmer.

M.

— Mathei, Hørkræmmer.

— Mauritzen, Kok.

— Model, Theehandler.

— Molbeck, Supercargo.

— Møller. (L. Chr.)

— Møller.

— Mortensen, Kleinsmedmester.

— Murholt, Cantor.

— Mühlen. (v.)

O.

— Olivarius, Urtekræmmer.

— Olling, Høsekræmmer.

— Osterbein, Billardholder.

— Otte.

— Otto, Bager.

P.

— Petersen, Bildthandler.

— Petersen, Hørkræmmer.

— Pihl, Guldsmied.

— Pontoppidan, Justizråd.

— Poulsen, Bogtrykker.

— Pram, Jsenkræmmer.

Hr.

X.

- Hr. Kamisland, Stud.
- Ravns, (P.) Brændeviinsbrænder.
- Rasmussen, Bager.
- Rasmussen i Slagelse.
- Ravn, Doctor. 4 Expl.
- Rosendahl.

S.

- Salton, Supercargo.
- Schrøder, Brændeviinsbrænder.
- Schebel & Henningsen, Isekræmmere.
- Schindel, Lieutenant.
- Scholten, Major.
- Schultz, Hofboattrækker.
- Sørensen, Brændeviinsbrænder.
- Sørensen, Viinhandler.
- Steenberg, Urtekræmmer.
- Steenholt, ligeledes.

T.

- Thomsen, (Tver), Klædekræmmer.
- Thomsen (Heinrich), ligeledes.
- Thomsen & Martens, Kjøbmænd.
- Thorsen i Slagelse.
- Tychsen, Klædekræmmer.

V.

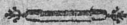
- Venninghausen.
- Vorndran, Justizraad.

W.

- Wadum, Justizraad.
- Wasserfall, Grosserer, 3 Expl.
- Wegner, Viinhandler.
- Wilckens, Justizraad.
- Wilse, Procurator.
- Wivet.
- Wulf.

Z.

- Zachariesen, Capitain.
- Zinn, Garver.

Indhold

af

første Hefte.

Side.

No. 1.	Noget, der kan tjene til Indledning, om Righed i den borgerlige Stand, om Borgerrøt og Borgerrøtrens Overtrædelse	7
— 2.	Kjøbenhavns Privilegier	9
— 3.	Forklaring over de to første Paragrapher af Kjøbenhavns Privilegier	17
— 4.	Ligesaa Forklaring over de fem sidste Paragrapher	25
— 5.	Om Borgernes Oplysning, den danske Nation, det danske Sprog	33
— 6.	Kjøbenhavns Historie fra dens første Anlæggelse til Kong Frederik den Førstes Tider	41
— 7.	Kjøbenhavns Historie til Christian den Tredies Tider	49
— 8.	Kjøbenhavns Historie til Frederik den Tredies Tider	57
— 9.	Kjøbenhavns Historie indtil vore Dage	65
— 10.	Om Klubbers Skadelighed for Hovedstaden	73
— 11.	Et Forslag til en fordeelagtig Forandring i Liigsbæringen og Fordefærden i Kjøbenhavn	81
— 12.	Slutningen af samme Forslag, tilligemed Betænkning over Forslaget	89
— 13.	Udtog af en Engelsk Ordre til Commandeurerne paa de Engelske Krigsskibe angaaende deres Fors	

hold

	hold mod de neutrale Magter, samt en Note des angaaende, til Grev Bernstorff af den Engelske Minister Hanlis	97
— 14.	Grev Bernstorffs Erklæring over den Engelske Dre, og hans Svar til den Engelske Minister	105
— 15.	Slutningen af Grev Bernstorffs Svar til den Engelske Minister, samt Betænkning over Grevens Forhold	113
— 16.	Samtale af Salzmanns Veythe aus Thüringen; en Formaning af en døende Fader til sine Sønner at være vindstibelige og tilfreds med deres Stand	121
— 17.	Tanker angaaende St. Hans Hospital og dets Vghnings Brøstfældighed.	129
— 18. og 19.	En Samtale under fire Pine mellem en retsfærdig Forste og en Ret Dommer	137
	Glædesfest holden af Peter den Store	147
— 20. og 21.	Samtale imellem Forsten og hans Minister angaaende en bedre Fængselindretning. Meunesskets Værd. Et Digt, efter Doctor Starke, af Werfel	153
		164
— 22. og 23.	Samtale imellem Rudet og Gjestgiveren af Salzmann; Mester Hansen, som reiste for at opsoge Friestater	169
— 24. og 25.	Slutningen af forrige Nummer Forbrøderen af Infamie. en virkelig Tilbragelse, efter Schiller	185
		193
— 26.	Fortsættelse af Forbrøderen af Infamie	201

Ugeblad

for

Ugeblad
 for
 alle
 Børgerne
 i
 Kjøbenhavn

No. I. Skappere.

Børgerne
 i
 Kjøbenhavn
 Børgerne
 i
 Kjøbenhavn

Kjøbenhavn, den 1 October 1793.

Begyndelsen til enhver Ting paaftaae somme
 at skulle være meget vanskelig, og man har
 Skribentere, der forsikre, at den allene har
 brudt dem mere end deres hele Bog. Man
 kan af denne Forsikkring meget let falde paa,
 at Bogen just ikke maa have kostet dem saare
 megen Anstrængelse, siden de kunne lægge den
 i den ene Bøgtsskaal og Begyndelsen dertil i
 den anden, og endda faae begge Skaalene til at
 holde Ligevægt; thi een Periode imod nogle

Lus

Tusende bliver dog kun een Møgletusende Deel af det Hele; derimod er der en anden Begyndelse, som vel ikke kan siges at være saa lille en Deel af det Hele, og denne Begyndelse er Begyndelsen til at affkaffe Misbrug, Fordomme, Overtroe og deslige, hvilke Uffikke almindeligen have mange Forsægttere, og ofte søge deres Beskyttelse i Lovene selv. Den, der vil drage til Feldts mod disse Arvesynder, maa turde vove et blaat Die, og hvor let faaer han ikke det af Legioner?

Blandt Uffikkene i vort og næsten i ethvert Land er dette een, at i een og samme Stand den ene Haandtering tilsvinger sig Anseelse frem for den anden ved ganske tilfældige Omstændigheder, uden at have det mindste virkelige indvortes fortrinlige Værd; thi efter naturlig Billighed bør alle Haandteringer i een Stand have lige Anseelse, og kun enkelt Mand i hver Haandtering for hans større Medvirkning til det Heles Vel gives noget Fortrin. Jeg vil anføre til Exempel i den borgerlige Stand, for hvilken jeg her skriver, en Smørhandler, som, ved sin Omforg for at have gode Varer, tiltrækker sig saa ffikkelig en Søgning, at han kan have

have sit tarvelige Udkomme, uden at opskrue sine Priser til Blodsudsuelse af sine Medindbyggere, mon denne ikke er en langt gavnligere Mand for og altsaa og værdigere Mand i det Almindelige end den Brygger, der kun er Brygger for at tage Fordelen, og i øvrigt overlader den hele Brygning til en Svend, der da for det meste ikke undlader at gjøre Ollet saa slet, som han vel tør, om han ikke ved Bragerens lunde Undersøgelse vil komme ilde derfra? Det samme Exempel kan igjen gives omvendt. Den Brygger, der paa seer sit Bærks gode og ordentlige Gang, der sørger for til rette Tid at forsyne sine Pakloster med gode og forsvarlige Kornvarer og god Humle, der leverer til enhver Brygning det Quantum af disse Varer, som han veed, der udfordres for at brygge godt, forsvarligt Ol, og der paa seer, at det bliver brugt, som det skal bruges, den er en agtværdig Mand, da derimod den Smørhandler, som, ved at tage mere end hundrede Procent paa sine ofte høist elendige Varer, udsuer den fattige Mand, der med Skillingen i Haanden maa løbe efter den Bid, han skal putte i Munden, er et ganske uværdigt og skadeligt Lem i Staten. Og saaledes som disse to Haand-

teringer kunne holdes imod hinanden, saaledes kunne ogsaa alle andre Haandteringer i den borgerlige Stand holdes mod hinanden.

Der er eiheller ved Kjøbenhavns Privilegier, dem kun faa Borgere kjende, men hvilke jeg i neste Nummer vil igjennemgaae, givet den ene borgerlige Haandtering noget Fortrin frem for den anden, men alle lige Udgang, alle lige Rettigheder. Vel have nogle enkelte Mænd, de fleste uden al Tvivl af Forsængelighed, for faa Tider siden vidst at indsnige sig i Rangen, og derved troe at have nogen mere Anseelse end deres Medborgere, men disse bedrage sig ganske og ere i sig selv kun blevene en Mellemting, som den ene Deel seer over Hovedet og den anden Deel sees over Hovedet af. Desuden er og bliver en Raad Kjøbmand, en Raad Brygger, en Raad Brændeviinsbrænder, en Raad Tobaksspinder, en Raad Kæbslager, en Raad Urtekræmmer, eller hvad anden Tittel enkelte Lemmer af den borgerlige Stand have kunnet tiltrygle sig, dog altid en Kjøbmand, en Brygger, en Brændeviinsbrænder, en Tobaksspinder, en Kæbslager, en Urtekræmmer, det er: Borgere, og veiede paa den Vægt, jeg her har givet, kan dette For-

Forsængelighedens Legetøi ikke i nogen Maade
 befrie dem for, om de derpaa holde Undervægt,
 at være Staten unyttige og skadelige Lemmer,
 som virkelig fortjente et Løbepas. Bore nær-
 værende Tiders Sparksomhed paa dette Carac-
 teer-Stads er høist priselig; hvor mangen en
 Mand, som i sin borgerlige Cirkel var en gavn-
 lig og virksom Mand, har ikke dette Blende-
 værk fordærvet, og gjort til et hovmodigt, velly-
 stigt og dovent Creatur, som siden ved bedrage-
 lige Banquerotter har seet sig nødt til at redde sig
 og Familie fra den Bettelstav, han ikke kunde
 undgaae, om han, sin Drkesløshed uagtet, vilde
 vedblevet at være en ærlig Mand? De gode
 Borgerkoner og Borgerdøttre ville maaskee ikke
 alle synes om den Forsigtighed, hvormed Re-
 gjeringen nu uddeler de saa faldede Characterer:
 mangen en Moder kunde maaskee have Haab
 om at faae en Greve, Baron, Adelsmand
 eller anden Bon til Svigersøn, dersom Fa-
 deren kunde forskaffe sig en Tittel; mangen en
 Datter troer maaskee, fordi dette ikke synes
 at være gjørligt paa denne Tid, at hun, om
 en saadan Herre har foresnaffet hende noget
 om Givtermaal, dersom Lighed i Stand til-
 lod det, derover vil see sin Lykke spildt; men
 begge

begge disse tør jeg forsikre, at det, der er dem beskjeret af Forsynet, bliver dem til Deel, enten dette Blendeværk have eller ikke; jeg tør endog forsikre dem, at det snarere nu end før, om det er dem nogen Lykke, vil falde i deres Lod, naar de ved Vindskibelighed paa deres Side vil sætte deres Huusfader i Stand til ved et ærligt Nygte at forskaffe sig Navn af en fornem eller anseelig Borger. —

Eh! hvad er vissere, end at Adelen, Rangen eller hvad man vil kalde alt det, der skal være hævet over den borgerlige Classe, ofte ikke besidder de Midler, hvorved den kan leve overeensstemmende med sin Stand, og altsaa tager til Takke med af Mangel paa adelige Penge at forbruge borgerlige? Og naar den ene borgerlige Haandtering intet Fortrin har for den anden, naar adelige Borgere ikke have Sted, saa maae vel disse adelige Trængende, for at komme i Besiddelse af den borgerlige Velstand, nøie sig med at blande deres høie adelige Blod med det uforædlede borgerlige Blod; men sandsynligviis søge de da den Borger, der gjør sin Stand Ære, og ikke den, der ved Dovenskab, Rænker eller deslige har vanæret sit ægtede Borgernavn.

Jeg

Jeg er ogsaa af de Tanker, at Borgeren, som saa let kan erhverve sig den Kjøbenhavnske Borgerret; thi han kjøber den jo for ti til tyve Daler; bør ogsaa let ved slet Forhold kunne berøves den igjen. Det er Stadens to og tredive Mænd, hvis Pligter jeg i et andet Nummer ogsaa skal igjennemgaae, især paalagt at vaage over Borgerens Forhold, det er paasee: at Lysestoberen ikke støber de Lys, han sælger, af Kallunfit men af Talg; at Bihinhandleren ikke for meget forskjerer sine Vine, at Oltapperen ikke forlænger sit bedre Ol med slettere, sit slettere med Vand; at Skomageren ikke udbanker sit Bindsaallæder for at indbilde sine Kjøbere, det er Pundlæder; at Bageren ikke blander Klie i Brødet; at Brændeviinsbrænderens Spiritus holder sine Grader; at Smørhandleren ikke udpinder sit Brænde 2c. 2c. 2c.; og efterkom de disse deres Pligter, vilde vel kun faa af slige Uordener gaae i Svang, og endnu meget mindre gaae i Svang, naar de bleve straffede med Borgerrettens Fortabelse. Dette var et meget mere frugtende Middel end Pengebøder.

Rummet i dette Blad tillader ikke at
 sige mere herom, da jeg endnu skylder nogen
 Forklaring over mit Blads Tittel. Jeg skri-
 ver for Borgeren; det kan da ikke være mig
 nok at blive læst af de Bonner, Banner og
 Deer; og jeg veed af Erfarenhed, at Bor-
 gerens Læselyst endnu ligger i Dvale. For at
 opvække den deraf; for at sige Borgeren: Min
 Ven! her er noget for Dig, seer jeg mig nødt
 til at tage ham i Kjølefligen. Dette er Hen-
 sigten af min Tittel, og derfor kunde det ikke
 været nok, om jeg blot havde kaldet det: Ugeblad
 for Borgeren. I den Cirkel, Børgereskabet
 her er anført, skal ingen kunne sige, han er den
 første, ingen den sidste, og saaledes er netop
 min Paastand, som man har seet. Ved det
 Navn Smørhandler, hvorunder er for-
 staaet den Borger, man hidtil har kaldet Spek-
 høker, har jeg villet søge at forjage den væm-
 melige Benævnelse, Tydskken derpaa har ind-
 ført. Jeg troer ogsaa, Smør mere end
 Gæst er denne Borgers Hovedhandel.

Heraf udgaaer ugentlig to Nummere, som ved
 Modtagelsen betales til Budet hvert med 2 Sk.
 Subskriptionen modtages paa lille Kjøbmagergaden
 No. 60 hos Werfel.

U g e b l a d

for

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840.

Kjøbenhavn, den 4 October 1793.

Jeg lovede i forrige Nummer i Nærværende at igjennemgaae Kiøbenhavns Privilegier, for at oplyse Børgeren om hans Rettigheder. For ganske at opfylde dette Løfte kunne det maaskee ansees nødvendigt, at jeg først fortalte Kiøbenhavns Historie; men da det i sig selv er en Ting, der vel og kan lade sig gjøre siden, og man i et Ugeblad vel ei heller behøver at binde sig til Tidsfølgen: saa skridder jeg her strax til mit Løftes bogstavelige Opfyldelse.

Def

Det Oldenborſke Hufes Mildhed imod og Kjerlighed for Underſaatten har beſtändigent viiſt ſig i alle dets Handlinger og Jdrætter. Ogſaa her aflægges en umiſtkjendelig Prøve derpaa. Kong Frederik den Tredie gav Kiøbenhavn dets forandrede og endnu ved Magt ſtaaende Privilegier. De ere daterede den 24 Martii 1659, og underſkrevne og forſeglede af Kongen ſelv og Danmarks Riges Raad. Saaledes er Indledningen:

Giere alle vitterligt: at Vi med Bores elſkelig Danmarks Riges Raads Raad haver anſeet og overveiet den troe Tieneste og tryge Hielp, ſom badde den geiſtliche og verſlige Stand herudi vor Kiøbſtæd Kiøbenhavn i diſſe beſværliche Tider haver ladet paaſiende, hvorimod vi og haver ladet belove Dennen, Deres Privilegier ſaaledes at forbedre og beſtærke, at De ſkulle have Alarſag ſig derover at glæde, og paa det De og Deres efterkommere Indbyggere herudi Staden deſmere Alarſag kunne have Deres underdanigſte Troeſſkab fremdeles Os og Bores efterkommere Konninger udi Danmark og Kronen udi Gierningen at bevife, have vi med bemeldte Bo-

res

res elskelige Danmarks Rigens Raads Samtykke for Os og Vores efterkommere Konger udi Danmark og Kronen givet og bevilget, saasom Vi og med dette vort aabne Brev giver og bevilger samtlige Indbyggere, saavel den geistlige som verdslige Stand herudi Staden, disse efterskrevne Privilegier.

Her følge de syv Paragrapher, hvoraf de bestaae:

I. §.

Alt Kiøbenhavns Bye og Stad og Christianshavn skal altid herefter være een af de tvende Stabelstæder udi Sjælland og have den Frihed, at ingen Kiøbmandsvahre, udenlands frakommende, nogensteds herudi Provinsen maae indføres, end alleeneste til bemeldte tvende Stabelstæder, hvoraf den anden herefter skal navngives, udi hvilke alle Vahre først skal oplægges, og Fremmedes Vahre udi det ringeste 8 Dage have ligget, førend de nogen andensteds dervfra maae transfereres; ikke heller maae nogen Vahre til fremmede Stæder af Sjælland udføres, uden det skeer ved bemeldte Stabelstæder, Kalksteen

og Bygnings Tømmer udi Indførselen undtagen og udi Udførselen Øren og Hæste, dog uden ald videre Undersef under tilbørlig Straf, og skal de smaae Kiøbstæder her udi Provincen deres Frihed hermed ikke videre være betagen, end at de ikke maae have nogen Indz eller Udfkibning til eller fra fremmede Stæder; men at de deres Bahre skal føre til Stabelstæderne udi Sielland og igien dersfra hente deres Mødtørst, hvortil de, og maae bruge smaae Fartøi; hvorimod de tvende Stabelstæders Indbyggere skal være betænkt at have god Forsaad af alle de Bahre, som Provincen kan behøve, for billig Priis.

2. §.

At Kiøbenhavn skal være en frie Rigs Stad og annammes for en frie Rigers Stand, og udi at, hvad Riget til bedste delibereres fand, have deres Stemme og Samtykke, til hvilken Ende Borgermestere og Raad, tilligemed Borgerfabet maae udvælge 32 af de bedste og fornemste Borgere her udi Staden, som, tilligemed Borgermestere og Raad, Stadens og Meenighedens bedste, saavel som dets Indtægt

tegt og Udgift, efter Tidens Besskaffenhed, kand overveie, og derom handle og slutte. Af bemeldte 32 Borgere maae udvaelges to, som tilligemed tvende af Borgermesterne maae have frie Tilgang til Os, Byens og det gemeene Anliggende at andrage, saa og paa samtlige Borgerstabets Begne, med Rigens Raad og Stænder, naar fornødent gøres, at delibere, samtykke og befordre, hvis til Børes, Rigets, Byens og det gemeene Bæste gavnlig kand eragtes.

3. §.

Af bemeldte Kiøbenhavns Indbyggere, geistlige og verslige Standspersoner maae kiøbe og sig tilforhandle adelige Jordegods, og hvis dennem udi saa Maader enten ved Kiøb, Arf eller Pandt kan tilfalde, saa og, hvis de allerede udi Betaling eller Pandt bekommet haver, være sig Adelens eller Kronens, det de og deres Børn, og efterkommere Indvaanere ndi Kiøbenhavn, i alle Maader at nyde med lige Frihed, som Adelen haver paa deres.

4. §.

4. §.

De skal ikke med wiidere Told Accisse, eller anden Tynge og Besværing belegges, end Andelen gjør og giver, mens hvis Told og Accisse som til Rigenes Tare udfræves, det skal med Samtykke og Bevilling skee og indgaaes.

5. §.

At Kiøbenhavns Indbyggere herefter altid skal være frie for ald Skat, Hoff og anden Indqvartering, saa og for Mars eller Lands Knægtes Penges Udgift, og derimod af den aldgemene Rigenes Fisco tages, hvormed den nødvendige Guarnison kan underholdes, og ellers til Rigenes Fornødenhed behøves, dog udi Krigstid enhver Stand bære Byrden ligemed den anden, efterdi det er til enhveres Frelse og Conservation.

6. §.

At alle de udaf den private Stand, geistlige eller verslige, nu og deres Børn og Efterkommere efter dem, Borgere og Indvånere her udi Staden skal nyde med Adelen lige

Til.

Tilgang til Officia og Honores, naar de den-
nem med deres Capacitet og Qualiteter dertil
kand giøre capables og meriterede.

7. §.

Al alle Bahre som her udi Staden indog
udfores, enten det sælges til Kronen eller ikke,
(med mindre Vi det selv lader forskrive) skal
gives den nu sædvanlige Hafns Accisse paa
Byens Accisse-Boed, saa og de sædvanlige
Havnepenge til Byen af alle Skibe og
Skuuder, dog hvis Bahre, som udi Ind-
gaaende haver givet Accisse, skal være fri udi
Udgaaende, Bores Havnepenge uforkortede,
og skal Bores Tolder paa Toldboeden ei nogen
Udgaaende klargiøre, førend beviises: at de
have, som forskrevet staar, gjort Rigtighed
til Byen.

Saaledes ere de syv Puncter, hvoraf
Kjøbenhavns Indbyggerses Privilegier be-
staae. I neste Nummer skal jeg igiennemgaae
og forklare dem. Den samme Mand, der
gjorde og kunde giøre Adelen, gjorde ogsaa
her Borgeren; gjorde ham med en Algt, som
bør opflamme ham til at være den værdig. Det
var

var Borgerens Forsædte, der ved Huds-
skab, Troeskab, Stræbsomhed, Beredvillig-
hed, Mod og Tapperhed erhvervede sig denne
Belønning, en Belønning, der strækker sig
ligesom Adelens til Efterkommerne; men vær-
dig til de Fordele, Borgeren i vor Stad frem-
for i andre er givet, kan han kun gjøre sig selv,
ved Redelighed og Bindskibelighed gjøre sig
selv. Staden er et Legeme, som bestaaer af
mange Lemmer; og ere nogle af disse syge, li-
der det hele Legeme. Stræb attsaa, I Lem-
mer af Staden! at være friske; i Bindskibe-
lighed, Arbeidsomhed og Redelighed bestaaer
Eders Helbred; og hvo høster Frugten af
Eders Legemes Helbred? Staden og I selv.
Hvis Lyksalighed arbeide I for? Eders
Egen. — Eders Lyksalighed er Velstand, og
Velstand erhverves ved disse Dyder. Men
den sig hos os lidt for meget indsnegne Forscæn-
gelighed, hvoraf Overdaadigheden fødes, er
disse Dyders Morder.

Heraf udgaaer egentlig to Nummere; som ved
Modtagelsen betales til Budet hvert med 2 Stk.
Subskriptionen modtages paa lille Kjøbmagergaden
No. 60 hos Werfel.

54

for

Schreibm.
 Buchbinder
 ungen. Dore.
 Bindhandlere.
 Postner.

W. G. and J. G. No. 3. Drappere.

1799
 Brandenburg.
 Brandenburg.
 Brandenburg.

Vi have i forrige Nummer læst de Kjøbenhavns Indbyggere af Kong Frederik den Tredie givne Privilegier, og strax i Indledningen seet den faderlige Kjerlighed, hvormed denne Monark taler om sine Undersaatter. "Vi have overveiet den troe Tieneste og trygge Hjelp, siger han, som baade den geistlige og verdslige Stand herudi vor Kjøbstad Kjøbenhavn

i disse besværlige Tider haver ladet paaskjende, hvorimod vi og haver ladet belove dennem, deres Privilegier saaledes at forbedre og bestyrke, at de skulde have Anrsag sig derover at glæde." Det er ikke Adelen, hvorom Monarken taler her, det er Borgeren; men kunde han tale i mere bevaagne Udtryk om hiin? Til Gjengjæld, fordi Kjøbenhavns Indbyggere havde viist ham deres troe Tjeneste og trygge Hjælp i Krigens Tid, vilde han saaledes forbedre og bestyrke deres Privilegier, at de skulde have Anrsag at glæde sig. Kongen siger ikke, det er Naade, han viser Indbyggerne, han siger selv, det er en Gjæld, han betaler dem, han siger, deres Privilegiers Forbedringer er et Tilgodehavende for deres Tver i at tjene ham og Staten, og han betaler denne Gjæld som en taknemmelig Skyldner, ved at stræbe efter at glæde sine Creditorer. — Og paa det, siger denne Monark fremdeles, at Kjøbenhavns Indbyggere og deres Efterkommere skulde have desmere Anrsag i Gjærningen at vise ham og hans Efterfølgere samt Riget deres underdanigste Troeskab, har han for sig selv og efterkommende Tronfølgere givet Ind-

byg-

byggerne her i Staden disse deres Privilegier." — Det har altsaa været Kongens Villie, at disse Privilegier bestandigen skulde staae i Kraft og efterkommes saavel fra hans og hans Efterkommeres, som fra Indbyggernes og deres Efterfølgeres Side. Privilegier ere givne Rettigheder, og ingen kan hæve dem, uden den, der gav dem, og selv ikke den uden skjellig Grund. Det er u hørt hos os, at Regjeringen har betaget nogen de Fordele eller Bequemmeligheder, den eengang har givet den; Kjøbenhavns Indbyggere ere altsaa i tryk Besiddelse af deres Privilegier, saalænge de ved Troskab mod Kongen og Landet vise sig værdige dertil. Troskab mod Kongen og Landet betyder Hengivenhed for begge og Redelighed mod begge. Den Mand, der besidder disse to Egenskaber i Ordenes videste Omfang, er berettiget til at høste Fordelen af disse Privilegier; den, som ikke besidder dem, og alligevel har vidst at tilsnige sig disse Rettigheder, er at ansee som en Tyv, der har bemægtiget sig fremmet Gods, og roelig fortæller det, indtil det opdages, at han er en Tyv. Det var Forsfærdrenes Iver i deres Pligters

Op:

Opfyldelse mod Kongen og Landet, der erhvervede dem og deres Efterfølgere de Fordele, deres Privilegier tilsige dem; ligesom og disse Fordele ere en Opmuntring til fremdeles at bevare denne Dyd. Opmuntringen ophører naturligtvis for den, der har ophørt at besidde Dyden; følgelig kan ingen uredelig Mand, han være det mod Kongen eller mod sine Medindbyggere, være berettiget til at være eller kaldes Indbygger af Kjøbenhavn. Det giver sig da af sig selv, at svigefulde Banquerotteurs, Blodsuere, slet Arbeide forarbeidende Haandværkere, elendige Bare sælgende Handlende, Contrabanditter, Alagerkarle, som og enhver doven, ørfesløs og uvindskibelig Mand har forbrudt sit Privilegium. Kongen har ogsaa ved dette Privilegium sørget for, at slige Overtrædere kunde opses i deres Smuthuller og straffes; men dette ville vi omtale paa sit Sted, og strax begive os til Privilegierne selv.

Bed første Paragraph er Kjøbenhavn forundt saadanne Rettigheder, hvorved hele Sjellands Handel skulde trækkes til denne Hovedstad. Det er soleklart, at det ikke er Kjøbmand

manden allene, der drager Fordeel af disse Rettigheder, men enhver anden Indbygger ogsaa, mueligt Embedsmanden allene undtagen. En Samlingsplads for en heel Provindses Handel maa nødvendig sætte mange Hænder i Arbejde og bringe en Mængde Penge i Omløb. Stræbsomhed og Leilighed til at anvende Stræbsomheden beforder almindelig Velstand. Dog er det uidentvivelst, at ikke den bør blande sig i Handelen, som ikke fjender den, da den meget let kan drage hans Undergang efter sig, særdeles naar Handelen gaaer uden for Riget. For tolv, tretten Aars siden var man maaskee af andre Tanker, men den sørgelige Erfarenhed har lært mange af Kjøbenhavns Indbyggere, at det Raad, der ligger i et gammelt Ordsprog: Skoemager bliv ved din Læst, er et godt Raad. Mangen en Mand, som den Tid drømte om Baronier, gaaer nu med Bettelstaven. Let vil det indsees, at jeg her sigter paa den uslykkelige Actiehandel, der lovede Guldmønter og gav Elendighed. — Fordømte Planmagere! — Men ikke de af Kong Frederik den Fyrdie Kjøbenhavn givne Privilegier have Skyld i dette Onde

Onde. De hensigte allene til at gjøre Kjøbenhavn til den eneste blomstrende, og bestandig blomstrende Handelsstad i Landet, naturligvis altsaa og til at befordre en almindelig Velstand, da enhver enkelt Mand ved Handelen enten umiddelbar eller middelbar gives Arbeide og altsaa og Fortjeneste. I øvrigt, om der endnu holdes over denne Paragraph, det ville vi faae Leilighed nok til at undersøge i Fremtiden.

Anden Paragraph har gjort Kjøbenhavn til en frie Rigsstad, hvis Indbyggere skulde have deres Stemme og give deres Samtykke i alt, hvad der til Rigets Bedste kunde foreslaaes og overveies, men af sig selv følger det, at dette ikke længere kan have Sted, hvor Kongen er givet Enevoldsmagten. Imidlertid er det ved denne Paragraph fastsat, at 32 af Kjøbenhavns bedste og fornemste Borgere ved Borgereskabet selv og Magistraten skulde udvælges til at sørge for det Almindeliges Bedste, samt at tvende af disse 32 Mænd tilsligemed tvende Borgermestere skulde have lige Udgang til Regjeringen for at andrage Stadens Anliggender. Ved den af disse 32 Mænd

Mænd selv vedtagne Instrux have de meget rigtig forklaret Kongens Billie. De have paataget sig at samles maanedligen for at overveie og befordre, hvad der kunde være Staden og dens Indbyggere til sand Gavn og Nytte. De have deelt de udvendige og indvendige Forretninger saaledes mellem sig, at nogle skulde have Opsyn over Stadens Indtægter og Udgifter; nogle over Stadens Bygninger, saavel i Henseende til deres Opførelse som Reparation; nogle over Olbrængningen i Staden, hvortil der vel ellers er ansat et Par Bragere, som skulde smage for den hele Stad, endskjønt man just ikke saa lige er overbevist om, at de virkelig ere Folk af Ollsmag; nogle over Vinhandlerne og andre som udsælge fremmede Drikkevarer, paa det disse kunde falsholdes uforsfalskede; nogle over Fødevarerhandlerne, at de have gode Vare til billige Priser, over at Staden er vel forsynet og intet udsælbes, som ikke kan taales at mistes, og over at ingen Forprang finder Sted; nogle over Bagerne, at de efterleve Brødtaxterne og over Møllerne, at de behandle det dem til Maling betroede Korn for-

forsvarligen; nogle over Slogterne, at deres Boder ere forsynede med godt Kjød, og at de faltholde samme efter de Taxter, Magistraten sætter; nogle over Haandværksstanden, at den leverer sit Arbeide forsvarligt og for taalelig Betaling. Til Gjengjæld for den Møie, disse Forretninger forarsage de 32 Mænd, har Kong Frederik den Femte, i Anledning af Magistratens Erklæring over een af disse 32 Mænd allerunderdanigst forfattet Ansøgning, ved Resolution af 8 Febr. 1751 frietaget dem for alle Byens Bestillinger, Kirkevæрге-, Overformynder-, Ræmmer- og Fattigforstander- Bestillingerne undtagne. Man maa altsaa haabe, de opfylde, hvad de have paataget dem. — I øvrigt seer man her, at det jeg nyligen sagde, at Kongen har sørget for, at de, som handle mod hans Villie, det er med andre Ord, de, der vise sig uredelige mod ham eller deres Medindbyggere, kunde opsoeges og straffes som Lovens Overtrædere, har sin Rigtighed.

Heraf udgaaer ugentlig to Nummere, som ved Modtagelsen betales til Budet høvert med 2 Sk. Subskriptionen modtages paa lille Kjøbmagergaden No. 60 hos Werfel.

for

Kjøbenhavn, den 11 October 1793.

Det var ved anden Paragraph af Kjøbenhavns Privilegier, vi slap i forrige Nummer; her begyndes altsaa med Tredie. I denne giver Kongen alle de af Kjøbenhavns Indbyggere, som eie, arve eller kjøbe sig adelige Jordegodsfer, samme Rettighed og Frihed i og paa deres Eiendomme, som Adelen er forundt paa sine; det er: de have Jagt- og Fiske-Rettighed paa deres Grund, og kunne kalde Præster

og verdslig Øvrighed. Kongen, seer man her, har anseet Kjøbenhavns Borgere for lige saa fornuftige og værdige Mænd som Adelen, og derfor givet dem samme væsentlige Fordele og Friheder som denne. Forskiellen altsaa paa en Adelsmand og en Kjøbenhavns Borger, der eier Jordegodser, bestaaer da allene i Navnet og nogle Smaaomstændigheder, hvoraf dette er den største, at den Kjøbenhavnsske Indbygger, der afhænder sit Jordegods, ogsaa afhænder sin adelige Ret baade for sig og Efterkommere, og har ikke det Fortrin som hiin, at han, naar han har feiet ud til den bare Skjorte, kan paabyrde Staten sin nøgne og ofte vankundige Vngel; i sig selv en Omstændighed, der kun siger lidet, da han, vidende om, at kun Formue og Duelighed kan bestemme hans Afkomis Lykke, dersom han er en fornuftig Mand, opdrager eller lader den opdrage saaledes, at den ikke behøver at spise ufortjent Brød. Vi ville ikke tale om andre Smaaforskieller, saasom Adelsmandens Kones Frue-, Sønns Junker-, og Datters Frøken-Tittel; disse mætte hverken Maven eller fylde Pungen, og ansees ei heller af den fornuftige Mand for nogen Ære medførende Benvæ-
nel-

nelle, da sand Ære ikke kan arves, men maa erhverves ved egne Handlinger; Udgang til Kongens Forlystelser har den rettskafne Borger uden Rang ligesaavel som Adelen og Rangen; det seer man jo, for Exempel, paa Balparee, skjønt Bekjendtgjørelserne fortælle, at Indgangen kun er for de ni Klasser.

Det Navn, Jordegods-Eier, om denne Eier end er borgerlig, betyder ogsaa langt mere end det Navn Adelsmand, der saa ofte bæres af den, der ikke eier en Plet Jord saa stor, at han selv kan staae derpaa. Thi for det første yder hiin Afgifter til Statens Casse, da derimod Adelsmanden, saa at sige, ofte lever den til Fyngde; og for det andet kan Kongen vel og sikkert bygge paa Troeskab hos den Mand, hvis Belsærd ligger i Riget, end paa Troeskab hos den, der bærer sin Eiendom paa Ryggen, om han endog lever paa Statens Bekostning. Erkjendtlighed er en meget sjelden Dyd, og meest sjelden hos den, der indbilder sig, at hans medfødt Høihed gjør ham berettiget til at leve i Verden uden at arbejde. Jorddyrkeren er uden al Tvivl den ædleste Mand i Staten, hvad enten han er Adels eller ikke er Adels, og Jorddyrker er

unæg-

unægtelig den, der eier Jordegodser, hvad enten han med egne eller andres Hænder dyrker sin Jord. Det er klart, at det har været Kong Frederik den Tredies Hensigt ved denne Paragraph i Kjøbenhavns Privilegier at opmuntre de af Stadens Indbyggere, der havde Væner dertil, at indtræde i denne ædle Stand; og derfor gav han disse lige Rettigheder og lige Friheder med Adelen, uden at give dem et Patent, som han indsaæ vilde føde Indbildning og Forsængelighed, og altsaa og Overdaadighed hos mange af dem. Gavnen er vel bedre end Navnet, og en tom betitlet Greve, Baron eller Adelsmand kan da ikke staa ved Siden af en Jordegodseier, der er Kjøbenhavns Indbygger, og frembringer den Næring af Jorden, hine fortære.

Den fjerde Paragraph forstaaes uden Forklaring, dog kan her anmærkes, at Adelen ingentid kan forstaaes for nogen af den Told, Accise eller Tvingde, Borgeren giver, uden at Borgeren frænfes paa hans Privilegier.

Efter femte Paragraph skulde Kjøbenhavns Indbyggere være befriede for al Skat, Hof- og anden Indquartering, uden allene i Krigs-

Krigstider. Virkelig ere Kjøbenhavns Indbyggere befriede for Hof-Indqvartering, der og i sig selv vilde være mere trykkende end al anden Tvingde; men om Kjøbenhavns Indbyggere ere befriede for anden Indqvartering, naar de ere forbundne at modtage Landmilitien for en Betaling, som ingen Mand kan vedstaae at give Seng for, det ville vi lade staae ved sit Værd. Imidlertid er Regjeringen Lovens Begyndelse og Ende, og hvad den finder nødvendigt, bør Undersaatten finde sig i, da det er at formode, ingen Tvingde paalægges, uden den er uundgaaelig. Saaledes er ogsaa den saa kaldede Extraskat virkeligen en Skat, og en Skat, der er saa meget mere trykkende, som den ikke er lignet efter Skatydernes Tøne; men denne have vi jo Haab om at ville ophøre, naar Statsgjelden er betalt, hvilket dog vel engang vil skee, enten det nu skeer i vore eller i vore Efterkommeres Tid. Krig have vi ikke havt i mange, mange Aar, altsaa have vi og i mange, mange Aar været befriede for Krigsstyr.

Sjette Paragraph tilfuger alle Kjøbenhavns Indbyggere, deres Børn og Efterkommere lige Tilgang til Officia og Honores
med

med Adelen, naar de ved deres Capacitet og Qualitet dertil kunne gjøre sig capables og meriterede. Af denne Paragraph er det indlysende, at det har været Kong Frederik den Firdies Villie, at Duelighed og Ævner, og ikke Stand skulde tages i Betragtning ved Embeders og Brevposters Besættelse. Oversees ikke dette Tilfagn, saa kunde man vel vente at see flere Borgerlige i Statens høie Embeder, end man nu seer. Brevposter ere ikke det Blendeværk, som tomme Titler ere; de skulde, som man her seer, være Belønning for Ævner og Duelighed, hvad enten disse fandtes hos den Adelige eller Borgerlige. O, hvor mangen en duelig Mand sukker der ikke i Støvet, fordi han, i alt hvad han attraaer, har Concurrentere, der overgaae ham i Stand! Den retteste Maade, at bortgive Statens Embeder paa, var vel den, at underkaste de Concurrerende Prøvelse af kyndige og og duelige Mænd; da vilde Kongens Villie blive opfyldt, da vilde Patronskab ikke gjælde, da vilde hver den faae Brød, som fortjente det. Unægtelig blev denne Paragraph af Kong Frederik den Firdie tilføiet Kjøbenhavns Privilegier i den Hensigt, at opmuntre Kjøbenhavns

Indbyggere til at opdrage deres Børn til nyttige Borgere for Staten. Kongen vilde have Mænd, der besad Duelighed, til at vække ham Haanden i at styre hans Rige; han vilde ikke see paa, hvad enten den Mand, der sad ved hans Side i Statsraadet, var borgerlig eller adelig Afkom, naar han kun besad Evne til at virke paa det Sted, han var sat, naar han kun var den Post voren, han beklædte. At hæve Bankundigheden er altid en Uforsigtighed. Den Mand i et høit Embede, der har Mistillid til sine Indsigter eller kjender sin Svaghed, søger altid at forekomme, at nogen duelig Mand bliver sat ham saa nær, at han kan figge ham i Kortet. Det er da en Følge, at den ene Bankundige trækker den anden Bankundige til sig, for ikke at skabe sig selv nogen Overmand; at Duelighed trædes under Fodder, og endelig at færre bryde sig om at erhverve sig de Indsigter, de vide ville blive et dødt Pund hos dem.

Syvende Paragraph behøver ingen Forklaring; den vil enhver forklare sig selv. Paaalæg ere uundgaaelige; Regjeringen vaager over Borgerens Sikkerhed; Omkostningerne, denne Vaagen udfordrer, er det Borgerens Pligt villig at yde.

Jeg

Jeg har nu her fort igjennemgaaet Kjøbenhavns Privilegier, og hvad jeg har sagt, har jeg sagt med Overbeviisning. Jeg troer at have viist den Kjøbenhavnske Borger, at han efter hans Privilegier er den frieste Mand i Europa, og at hans Privilegier berettiger ham til Herligheder, som ingen anden Stat har givet sine Borgere. Den eneste Tvang, ham er paalagt, er militair Tjeneste, naar fornødent gjøres; men denne kræves af ham saafjelden, denne kræves af ham med saamegen Skaansel, at han var utafnemmelig, om han derfor lod den mindste murrende Tanke opstige hos sig. Ei engang til at bære nogen Uniform, naar han er i militaire Forretninger, er han forbunden; thi Regjeringen indsaar, at det kunde falde ham for trykkende at anskaffe sig den. At han ved Ildbrand rækker sin Medindbygger Haanden er hans Pligt som Menneſke, er hans Pligt, om han vil vente, denne i ulukkelig Tilfælde skal vise ham samme Gjentsleneste.

Heraf udgaaer ugentlig to Nummere, som ved Modtagelsen betales til Budet hvert med 2 Sk. Subskriptionen modtages paa lille Kjøbmagergaden No. 60 hos Werfel.

Ugeblad

for

for alle
 Uærente Borgere
 Hushandlere
 Konnere
 Strappere
 Bredensbændere
 Sandværkere
 Hushandlere
 Skomværkere

Kjøbenhavn, den 15 October 1793.

De, der have læst min forrige Subskriptions-
 plan paa dette Ugeblad, have seet, at jeg deri
 har lovet at arbejde paa Misbruges, Over-
 mods, Forsængeligheds og Lasters Afkaffelse
 og Oplysnings Udbredelse i den borgerlige
 Stand. De forhen udkomne fire Nummere,
 troer jeg, vidne om, at jeg ikke lovede det, jeg
 ikke kunde, ikke vilde holde. — Borgerens Op-
 lysning virker en stor Deel til hans Lykkelig-
 hed;

hed. Oplysning finder han deels i Omgang med Verden, deels i gode Skrivters Læsning; Omgangen er bekostelig, Læsningen er mindre bekostelig: han vælge, hvilket han kan vælge! Dog siges ham her, at al hans Omgang med Verden kun lidet vil oplyse ham, naar han ikke tager gode Skrivters Læsning til Hjælp. Ofte sidder der i et stort Selskab en Mand, som antager en Mine saa vigtig, som om han besad Indiens Guldrigdomme i Rundskaber, lader hist og her et og andet opsnappet Ord falde for at kunne glimre, og ansees og for en fornuftig Mand af dem, han, ved sin Mine og sin laante Forstand, har kunnet fæste Støv i Dinene; men betragtes han nøiere, undersøges hans huuslige Liv, hans Maade at fordrive den Tid paa, han har tilovers fra sine Kaldspligter, hans Børns Huusopdragelse; indtrækkes han i en Samtale, hvor Materien vel er ham fremmed, men hvortil at tale fornuftigt i, der kun udkræves en sund og lidet dyrket Forstand, da sees hans Banfundighed i sin fulde Røgenhed, da sees, at det, han pralede med, var fremmet Gods. Den fornuftige Borger opdrager den fornuftige Borger; det er altsaa ved Rundskabers

Erhvervelse ikke sig selv allene, Borgeren gavner, det og ogsaa Efterverdenen han gavner: lykkelig den Mand, der lever efter sin Død! lykkelig den Mand, der lever i sine Børn og Børnebørn! Men siden Oplysning er nødvendig for Menneskets Lyksalighed; siden Oplysning fornemmelig erhverves ved gode Bøgers Læsning: hvorledes veiledes da den Borger til at finde gode Bøger, som ikke formaaer at vælge selv? Dette Spørgsmaal vil jeg gjøre mig Umage for at besvare ved tildeels at give ham Veiledningen og tildeels at vise ham, hvorledes han skal finde denne Veiledning.

Det er at formode, at enhver Borger i det mindste løseligen har lært sin Religion, og at han altsaa kan læse. Men hvor har han i Almindelighed lært Religionen? Hos een saa kaldet Skolemester, der som oftest eiengang besidder den Kundskab, en Discipel bør have, og af Pontopidans Forklaring eller Saxtorfs Udtog, den eller dem han har lært at opramse udenad, uden at hans Forstand har fattet det mindste af det, han lærte. Han gjorde da rigtig i, om han, endog blot kun for at aabne sin Forstand, læste Guldbergs naturlige og

aa en-

aabenbarede Religion, Bastholms aandelige
 Saler over Evangelierne, og siden holdt sig
 og læste de to critiske Blade, vi have i Kjøben-
 havn: den lærde Tidende, som faaes hos de
 Berlingiske Arvinger i Pilestrædet og Kritik An-
 tikritik hos Bogtrykker Popp i store Gjolsstrædet,
 i hvilke Blade han vilde finde Veiledning til at
 vælge de gode Skrifter, hans Tid og Eerner
 kunde tillade ham at læse. Dette er Raad
 blot for den uoplyste Borger; den oplyste træn-
 ger ikke til dette Raad. Men, kunde man
 spørge, hvor skal Borgeren faae de Penge fra,
 han, efter dette Forslag, skulde udgive for Bø-
 ger? — Han skal gjøre en Dyrehauge-Reise
 mindre hvert Aar, han skal afvenne sig med
 at søge Ollhuse, han skal lade sin Kone læse
 med sig, og derved forinaae hende til Sparsom-
 melighed i Husholdningen: derved vil han
 letteligen spare den halve Snæs Dalere, han
 aarlig efter denne Plan behøver til Bøgers
 Anskaffelse.

Der er ingen Nation, hos hvilken Op-
 lygningen mere almindelig er udbredt, end
 hos den Engellske. Dette søger deels sin Aars-
 sag i Presse-Frieheden, den vi ogsaa have,
 deels i Nationens Læselyst. Selv Betleren i

London sparer den betlede Skilling fra Brød og kjober Skrifter derfor. Den ringeste Mand i London kjender undertiden Lovene og Borgerens Rettigheder ligesaa noie som Lovforsatterne selv, og veed at udtrykke sig derom med en Betsalenhed, som andre Nationers Talere ikke skulde skamme sig ved at lade sig noie med. De samme velgjørende Indretninger til Oplysningens Udbredelse, Engelland har, har ogsaa Danmark. Det er enhver Undersaat tilladt at sige, skrive og lade trykke sine Tanker, naar han holder sig til Sandheden; vi have og Skribenter nok, der baade have Pen og Bille til at virke til den almindelige Oplysnings Fremme; men iblandt flere end ti tusende Mennesker i Kjøbenhavn, der baade have Pen og Tid til at kunne læse, er der neppe tre Hundrede, de Studerende uomtalte, der benytte sig af disse Pen, af denne Tid; og disse tre Hundrede ere egentligen ikke de, der trænge til Oplysningen. Man kan ikke bestride mig med Kjøbenhavns Leiebibliotheker, som vidne om, at Tallet paa de Læsende er større, end jeg her angiver det: disse Bibliotheker indeholde for største Delen elendige Romaner, og kun faa Romaner er det, der
for

formaae at oplyse Forstanden. Sikkert vilde der ogsaa opstaae Patrioter, som oprette Læsebibliotheker for det ærværdige Almindelige, ligesom der ere saadanne, der have gjort det for de Studerende, naar det Almindelige først fik Smag paa Læsning og Tilbøielighed til at søge Oplysning. — I dette Blad, saavidt det vil tilstrække, skal jeg ikke efterlade at gjøre Mit til at opfylde, alt hvad jeg har lovet, og jeg skal være baade taknemmelig og erkjendelig mod hver den, der vil række mig en hjælpsom Haand. — I Henseende til Borge-rens Oplysning eller Kundskabers Udbredelse skal det især være min Sag at lære ham at kjende sit Fædreneland og sin Opholdsstad. Saaledes vil jeg for Exempel, hvilket jeg allerede har sagt, igjennemgaae Kiøbenhavns Historie og derefter Danmarks Historie; jeg vil bestandig tale Sandhed, ingentid angribe Personer, men overhovedet Misbrug uden Skaansel. Borgerens Moerskab skal undertiden, ogsaa være min Sag; men at moere ham paa hans uskyldige Medskabningers Beskøftning skal og kan aldrig falde mig ind. Med en kort Skildring over vor Nation og nogle Betragtninger over vort Modersmaal vil jeg slutte dette Nummer.

Det Danske Folk, det er den Deel af Nationen, der har forskaffet sig Tænkraft, det kan være Statsministeren og det kan være Haandværkssvenden, og udelukket deraf er saavel den uanfærdige Adelsmand som den uanfærdige Borger, er overhovedet sagtno-

dig,

digt, en sand Ven af den Monarkiske Regje-
 ring, fordi det elsker sin Konge og indseer, at
 den Monarkiske Regjering, lagt paa Bægtisfaal
 mod hver anden Regjerings Form, beholder
 Overvægten; det er ikke feigt imod udvortes
 Fiender, hvorum Historien bærer Vidne nok,
 men det er feigt, naar det kommer an paa at
 være Lovens Overtrædere; det er redeligt og
 ordholdende; men det er for aabent for frem-
 mede Indryk; det brøder sig formeget om
 Fremmedes Domme og fornægter derfor sin
 Karacteer og følger Strømmen. Overdaadig-
 hed har af denne Aarsag indsneget sig hos det, og
 Forsængelighed er bleven en national Feil.
 Ikke for at forlyste sig selv, ikke for at tilfreds-
 stille sin egen Lidenskab gjør det Danske Folk
 alting med; men for ikke at vise sig mindre
 end andre, for ikke at lade sig see ophøvedet
 af andre begaaer det undertiden Daarligheder,
 Daarligheder, som det selv indseer at være
 Daarligheder. Det er sagtmodigt, sagde jeg;
 det beviser selv Tonen i dets Sprog, et Sprog,
 der er saa skjønt, at det er de Danskes egen
 Skyld det ikke er almindeligere bekjendt over
 hele Europa. Vi have havt Fremmede hos
 os, som vi selv have indbildt, at det Danske
 Sprog var et fattigt Sprog, som ikke var
 værd at lægge sig efter; Fremmede, der have
 været her i tyve, tredive til fyrgetyve Aar,
 været optaget blandt vore Borgere, nydt samme
 Rettigheder som de Indfødte, og dog ikke
 funnet sammenføie to Danske Ord. Det Land,
 jeg lever i, det Land, der aabner sine Arme
 for

for mig og giver mig Brød, dets Sprog bør jeg tale, dets Sprog bør jeg lære, om det end var Malabariff; og gjør jeg det ikke, saa æder jeg mit Brød uværdig; saa fortjener jeg ikke den Gøddædighed at optages blandt Landets Indbyggere.

Sproget, sagde jeg, er skjønt, er ikke fattigt. At det er skjønt bevise vore Digtere; lad selv det yndede Franske Sprog frembringe det i Digtekunsten, vort Sprog har frembragt. En Evald har ingen Overmand blandt Frankrigs Digtere, om end en Tullin skulde have den; og dog er denne Nation ti Gange saa folkerig som vor. Det er ikke fattigt; thi hvilket Begreb formaae vi ikke at udtrykke? Ere vi end nødte til undertiden at bruge Omfkrivninger til Begreber, Fremmede udtrykke ligefrem: saa ere og Fremmede undertiden nødte til det samme, hvor det ikke koster os nogen Møie at forklare os. Vor utrættelige Professor Baden, der dog i Alarret 1747 har havt en Forgjengere, har ogsaa viist os, at Sproget kan bringes under saa fåsire Regler, at der intet tvivlsomt Tilfælde mere kan være. Det evige Skrig, der er over Sprogets Urigtighed og Ubestemthed, maa man altsaa tilskrive de Skrigenges Dovenskab i at studere det. Selv hos dem, der paastaar at være Bedundere i Skrivekunsten, finder man Urdøffaber mod dem selv paa hver Side, de skrive.

Ugeblad

for

Ugebladet
 for
 alle
 Borgerne
 i
 Kjøbenhavn
 No. 6.

Kjøbenhavn, den 18 October 1793.

Kjøbenhavns Historie vil jeg ikke skrive vidtløftigen. Thi saa vigtig en Gjenstand det end maa være for Borgerens Videlyst at kjende den Stad, der giver ham Brød, saa vigtige Aarsager har jeg til at fatte mig kort; og man vil see i Fremtiden, ligesom man allerede har seet ved min Afhandling over Kjøbenhavns Privilegier, at jeg ikke skriver for at fylde mit Blad, men for at gavne, saavidt det staaer i min Magt at gavne.

Kjø

Kjøbenhavn var i Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede en aaben Flek, som, for medelst dens til Fiskefangst fordeelagtige Beliggenhed, var beboet af Fiskere. Den Røes- kildske Biskop Absalon var den første, som der byggede nogen ordentlig Bygning. Et Slags Slot, omtrent paa samme Sted, hvor siden Christiansborg-Slot er opbygget, blev i Kong Waldemar Magnus's Regjerings Tid for Biskoppens Regning opført. Det blev begyndt i Aaret 1168, medens Biskoppen for Kong Waldemar var, paa et Tog til Den Kygen, Anfører for en Dansk Flaade. Ved hans Tilbagekomst i det paa følgende Aar kaldte han sin Bygning Stegelsborg, da der paa Stedet, hvor det var bygt, tilforn skulde være henrettet nogle opbragte Søerøvere. Men siden forandrede han Navnet og kaldte det Apsehuus, som man formoder efter sit eget Navn.

Efterat denne Bygning var opført, flyttede der adskillige Familier til Kjøbenhavn og opbygte sig der de nødvendige Baaninger. Biskop Absalon døde Aar 1201, og efter ham blev Slottet Biskop Grands Eiendom. Det siges, men derom har man intet tilforladeligt, at denne Biskop skal have givet Kjøbenhavn

dets første Kjøbstæds Rettigheder. Rime-
ligst er det, at dette først er skeet af Kong
Christopher den første Aar 1254, hvorefter siden
skal omtales.

I Aaret 1247 havde Kong Erik den Før-
ste taget Kjøbenhavn i Besiddelse, efterat en
Noeskildsk Bisp, navnlig Nils Stisen, havde
forladt Riget. Men da denne Konge var
indviklet i en Strid med sin Broder, benyt-
tede Lybekkerne sig af denne Uenighed, kom for
Kjøbenhavn med en Flaade, nedbrøde Slot-
tet Axelhuus, plyndrede Stædet og vendte
tilbage med temmelig Bytte. Byen faldt nu
tilbage til de Noeskildske Biskopper igjen.
Kong Abel var fulgt Erik den Første i Regjer-
ringen, og Kong Christopher den Første atter
denne igjen. Under denne Konge var det, at
Kjøbenhavn af Biskop Erlandsted fik Kjøb-
stæds Ret og Privilegier.

Mærkværdigt er det, at den samme
Konge, der stadfæstede de Kjøbenhavn givne
Privilegier, et par Aar forhen af den Noes-
kildske Bisp blev nægtet Beskyttelse i Staden,
da han blev drevet derhen af en Henrich Emel-
torf, der, som Pantfører, havde nogle Konge-
lige Arvegodser i Besiddelse, hvilke Kong
Christopher vilde affordre ham.

Kjøbenhavn tiltog nu mere og mere i Bygninger, skjønt det endnu lige indtil Aaret 1443 laae under de Roeskildske Bisper. I Aaret 1306 var det allerede saa vel befæstet, at det ikke kunde lykkes Kong Hagen i Norge at indtage det. Dets fornemste Befæstningsværker vare anlagte, medens Kong Erik den Syvende regjerede i Danmark. Under Kong Erik af Pommerens Regjering Aar 1428, sendte de Vendiske Stæder en Flaade af 260 Skibe, besatte med 12000 Mand, for denne Stad, men den maatte gaae tilbage igjen med usforrættet Sag, da Dronning Philippa, i hendes Mand's Fraværelse ved en hastig sammenføiet Sommerflaade, forsvarede Havnen.

Aar 1443, efterat Christopher af Baiern havde regjeret Danmark i fire Aar, forflyttede han sit Kongesæde fra Roeskilde, der siden Harald Blaatands Tider, det er over 600 Aar, havde været Hovedstad, til Kjøbenhavn, som den største og vigtigste Stad i Riget. Men da Staden til den Tid bestandig havde lagt under den Roeskildske Bispestoel, fik Stiftet et andet Stykke Land til Bederlag for Slottet, Staden og al dens omliggende Eiendom. Hof

Hoffets Hensigtning til denne Stad bidrog meget til dens Bebyggelse. Ved en Forordning i Aaret 1455 bleve Huus- og Grundeierne paalagte at broelægge Gaderne, hvilke til den Tid havde været ubroelagte. Christian den Første stiftede og i Aaret 1478 Kjøbenhavns Universitet, dog maatte han dertil have Paves Tilladelse. De første Professorer derved bleve hentede fra Cöln ved Rhinstrømmen; men de til denne Stiftelse henlagte Indkomster vare saa ubetydelige, at Professorerne næsten ingen fast Løn havde. Kong Hans udgav siden en Forordning, der forbad de Danske Studerende at reise Udenlands, førend de havde studeret tre Aar ved Kjøbenhavns Universitet, med mindre de vilde have forbrudt deres Danske Academiske Ret.

I Kong Christian den Andens Regjeringstid blev Amager Land besat med dets nærværende Indbyggere. Det skæde i Aaret 1515, det samme Aar Keiser Carl den 5tes Søster blev Kronet i Kjøbenhavn; ligesom det og var paa denne Dronnings Begjering, at Kongen lod disse vindskibelige Hollændere indkalde, for paa denne frugtbare De at frembringe de for Staden nødvendige Urter. I samme

samme Aar nedblæste Knappen af Truekirke-
spir, som det foregaaende Aar var opsat,
hvilket Tilfælde især tilskrives Skjodesløshed
ved Opsættelsen af Haandværksfolkene.

I Aaret 1517 forflyttede Christian den
Anden Børsunds Toldsted fra Helsingør
til Kjøbenhavn til almindelig Misfornoieelse
saavel for Helsingørs Indbyggere som for
Hansestæderne, der foregav, at Kjøbenhavns
Toldsted var for meget afstiggende. Men da
det især var Christian den Andens Sag at
ophjælpe denne Hovedstad, hvilket endog sees
deraf, at han erklærede den for en Stapelstad,
og søgte at opmuntre, skjønt forgjeves, Frem-
mede til der at gjøre Bæredrag, var han
død for disse Klagemaal.

I Aaret 1520 lod denne Konge indkalde
en Magister Martinus, for at udbrede Luthers
Lærdom i Kjøbenhavn. Han holdte sine
Præfener i Nicolai Kirke alle Helligdags Ef-
termiddage, men hans Anstand som Taler var
saa slet, at det ikke faldt de Katholske Geist-
lige, hvis Tab stod saa noie i Forbindelse med
Religionens Forandring, vanskeligt at gjøre
ham saa latterlig og forhadet, at han, uden
Hensigtens Opnaaelse, maatte reise fra Stæ-
den igjen.

Bed

Ved en Forordning i Aaret 1521 paa-
 lagte Kongen Bønderne, at de ikke under Livs-
 straf maatte føre deres Bæver andensteds
 hen end til Kjøbenhavn. Aarsagen til denne
 Forordning var, at Adelsstanden, Propri-
 tarerne og Præsterne opkjøbte Landets Pro-
 ducter og soigte dem til Fremmede, og Hensig-
 ten dermed var at bringe Hovedstaden i Floer.
 Denne Konge, som var Kjøbenhavns Ind-
 bygger saameget bevaagen, regjerede ellers
 for kort til at Staden kunde høste Frugten af
 hans gode Hensigt med den.

I Aaret 1523 maatte denne Konge for-
 lade Kjøbenhavn, da Inguand havde op sagt
 ham Troeskab og hyllet Hertug Frederik af
 Slesvig til Konge, som nu var til Ginds at
 bemægtige sig Sjælland. Førend Ankomsten
 der lod denne Konge, siden bekjendt under
 Navn af Frederik den Første, Kjøbenhavn
 opfordre til at aflægge ham Troeskabs Eed;
 men da Indbyggerne lode ham svare, at de
 ikke vare løste fra den Eed, de havde svoret
 Christian den Anden, og ikke kunde sværge
 to Konger, samlede han en Hær af omtrent
 9000 Mand og beleirede dermed Staden. Li-
 gesaa lagde der sig atten Lybekke Krigsskibe
 for

for Havnen, for saaledes fra alle Kanter at hindre Tilførselen. Men da Staden var temmelig vel befæstet og sin Konge troe, tænkte den ikke paa at overgive sig, førend Nøden maatte tvinge den dertil; og da den imellemstunder saae Veilighed til at udsende smaae Jagter, som de store Lybekkere ikke formaaede at opholde, og det tillige var at haabe, den kunde faae Undsætning af sin Konge, lod det til at Frederik den Første vilde faa en haard Nød at knække med denne Stad. Dertil kom endnu dette, at Christian den Anden sendte 6 Krigsskibe paa Rheden, hvilke indjogede den tre Gange saa stærke Lybekke Flaade saadan Skræk, at den lod Kongens Skibe ubehindret seile lige ind til Staden.

Bed Tidenden om denne Undsætnings Ankomst, holdt Staden en stor Glædesfest; thi uagtet den, som sagt, undertiden udsendte Smaaeskibe for at hente Proviant, havde dog Mangelen begyndt at tage overhaand, og nu ventede den al sin Nød endt paa eengang. Men da den saae, at Undsætningen ikke var af den Bigrighed, den havde ventet, indtog Bedrøvelsen snart sit forrige Sæde igjen; og man begyndte endelig, efterat Beleiringen havde været i fulde syv Maaneder, at tænke paa Stadens Overgivelse, hvormed man og, uden mange Omstændigheder, snart kom til Endelighed.

for

[illegible]

Efterat Kiøbenhavn, saaledes som vi have
seet i forrige Nummer, efter syv Maaneders
Beleiring, af Mangel paa Fødevarer havde
overgivet sig, hylkede den Frederik den Før-
ste. Ogsaa denne Monark viste sig Kiøben-
havns Indbyggere, deres Haardnaffenhed
ved Beleiringen uagtet, meget hengiven. Thi
i Aaret 1524 lod han Indbyggerne overdrage
deres Grund mod en fastsat Jordskylds Er-
læg.

læggelse; Betingelsen derved var den, at de paa de dem overdragne Grunde, skulde bygge Bygninger til Gaden enten af Steen eller Bindingsværk, ligesom deres Ejerne vare til, følgerig var Hensigten den, baade at op-
hjælpe Borgeren og Staden. Ligesaa over-
drog han og Staden Kronens Ret til Sers-
løv Bye og Mark, hvilket er det, vi nu kalde Nørrefelled.

I Aaret 1526 gav han en Forordning, hvorefter Stadens Sager stedse skulde styres af 4re Borgermestere og 12 Raadmænd. Ligesaa lod han ved de nærboende Bønder op-
kaste nye Bolde om Byen, og sætte Fæstnings-
værkerne i forsvarlig Stand. Magister Tausen, en Lutherisk Prædikant, indkaldte han i Landet 1528 og lod ham iudrømme Nicolai-
Kirke til den Lutheriske Gudstjeneste; saa tillod han og fort derpaa frie Religion: Øvelse saa-
vel for Catholikerne som for Lutheranerne, og forbød alle og enhver al Evang i Hensigt til Religionen.

Paa denne Maade blev den Lutheriske Religion udbredt, uden at det egentlig kan siges, Frederik den Første befalede den; den vandt endog saa mange Dyrkere i Kjøbenhavn, at
den

Den Catholiske og alt, hvad der havde Navn af Catholik, blev forhadet; dog udtrede der sig ingen anden Forsølgelse imod denne Religion end den, at endeel af Kjøbenhavns Borgere paa en Høitidsdag i Aaret 1531 brøde ind i Frue-Kirke og nedsløge der alle de Tavler og Billeder, de kunde overkomme, hvilket Oprør dog samme Dag ved Kirkens Tillukning igjen blev standset.

Paa denne Tid havde Kong Christian den Anden indfundet sig i Norge, og da dette Rige igjen havde hyllet ham til dets Konge, opfagde det Kong Frederik den Første Huldhed og Troeskab. Til det Tog, som i den Anledning blev gjort til Norge, maatte de Danske Kjøbstæder udruste Flaaden, hvorved Kjøbenhavn blev paalagt det største Skibs Besmanding; et Beviis paa, at Danmark den Tid ingen ordentlig Flaade har havt.

Imidlertid havde den Lutheriske Religion temmelig udbredt sig i det hese Land til almindelig Misfornøielse for Biskopperne. Nu blev der i Aaret 1533 holdt en Rigsdag, hvorved Bisperne taledes med saadan Iver for deres Fordeel og imod den Lutheriske Religion, at de verdslige Stænder maatte give efter og til-

tillade en nye Reces, hvorefter den Lutherſke Religions Udbredelse ſkulde forbydes. Støttende ſig paa denne Reces anlagde Biſperne Sag imod den Lutherſke Magiſter Tauſen, ſom i Aaret 1528 var indkaldet, og bragte det og dertil, at han, beſkyldt for at have forhaanet den Catholiſke Geiſtlighed, blev dømt til at forviſes Sjellands Stift. Men da denne Dom kom Kjøbenhavns Borgere for Øren forſamlede de ſig bevæbnede uden for Raadhuſet paa Gammeltorv og paastode Dommen igjenkaldet; og da alle Forſøg paa at ſtille dem tilfreds vare forgjeves: ſaae man ſig nødt til at opfylde deres Begjering. Dog maatte Tauſen forpligte ſig til ikke at bruge nogen Forhaanelſe mere over den Catholiſke Geiſtlighed.

Danmark var nu uden Konge; thi Frederik den Førſte var død, og Stænderne vare uenige ved det nye Konge-Balg. Lybekerne og de øvrige Hanſeſtæder ruſtede ſig til en Krig, hvor Grev Chriſtopher af Oldenborg under Foregivende af at ſætte Chriſtian den Anden, ſom var bleven fangen, ſad fængſlet paa Sønderborg-Slot og var af Grevens Familie, paa frie Fod igjen, var Anfører; men

men i Grunden reiste denne Krig sig af Lybek-
 fernes Misfornøielse over, at Danmark tillod
 Hollænderne Fart igiennem Sundet. Een
 af Kjøbenhavns Borgermestere ved Navn
 Ambrosius havde gjort fælles Sag med denne
 Greve og Lybekkerne og lovet dem at sørge for,
 at Kjøbenhavn skulde staae aaben for dem, naar
 de kom med deres Flaade. En Borgerme-
 ster i Malmø navnlig Mynter var og med i
 Complotten; denne reiste til Kjøbenhavn og
 søgte, men forgjæves, at bemægtige sig Slottet.
 Imidlertid gjorde Grev Christopher Landgang
 i Sjælland, indtog alle de Stæder, han kom
 igiennem og sendte Bud til Kjøbenhavn for at
 opfordre den til at overgive sig. De Kjøben-
 havnske Borgere, som den omtalte Borgerme-
 ster allerede havde stemt til Grevens Fordeel,
 gjorde ikke mange Forhindringer deri; kun deres
 Privilegiens Haandhævelse og en Wiil rund
 om Staden betingede de sig. Greven indgik
 dette, holdt sit Indtog i Staden, opfordrede
 Slottet, og fik ligeledes det uden stor Besvær-
 lighed. Den gamle Magistrat blev affkaffet
 paa Borgermester Ambrosius's Forslag, og
 en nye blev valgt ganske af hans Tilhængere.

Grev Christophers Lykke i Sjælland var uimodstaaelig, da baade Almuen og Borger-
skabet var paa Christian den Andens, følgerig
og paa Grevens Side. Derimod havde Jyl-
land hyllet Kong Frederik den Førstes Søn,
Christian den Tredie, til Konge. Grev Chri-
stopher manglede imidlertid Penge, og lod til
den Ende i Kjøbenhavn beramme en Herre-
dag, hvor han forlangte af Adelen, at den
skulde understøtte ham med Guld, Sølv og
hvad dens Fruentimmere havde af Kostbar-
heder; men da dette fandt Indvendinger, stim-
lede Borgerkabet sammen paa Slottet og
forlangte Adelen fængslet, som de, der ved
Christian den Andens Afsettelse, allene havde
Skyld i Rigets Elendighed; og kun med me-
gen Møie kunde Greven faae dette Oprør stil-
let igjen, hvorved alle de nærliggende adelige
Herregaarders Eiendomme vare blevne et Rø-
v for de opbragte Bønder og Borgere.

Dog nu forandrede Lykken sig for Grev
Christopher. Kongen af Sverrig traadte
over paa Kong Christian den Tredies Partie,
og forenede gjorde disse to Monarker meget
god Fremgang. Grev Christophers Armee
blev slagen i Skaane, og endeel af Norge gjorde
sig

sig beredt til at hylde Christian den Tredie. For at overveie og udtænke Midler til Penges Opdrivelse sammenkaldte Greven den Danske Adel paa Sjellands Lands ting, hvor han indfandt sig ledsaget af det Adelen fiendste Borger skab ligesom og af Almuen. Her viste de atter deres Forbitterelse over Adelen, som ikke turde indfinde sig; ja nogle af Borger skabet gik endog saavidt, at de paa Tingen dræbte en Frue Moenstrup, der havde været Hofsdame i Danmark i tre Kongers Tid, uden at hun havde forseet sig med andet, end at besværge sig for Greven over nogen Uret, der var hende tilføiet af nogle Borgere og nogle af Lybekernes Krigs Folk. Dog kostede dette Mord de fornemste Forbrydere Livet.

Udskillige Fordele, Kong Christian den Tredie havde over Hans festædernes Armeer og Flaader, bevægede ham endelig til at gaae over til Sjælland og beleire Kjøbenhavn. Staden var paa denne Tid, det var i Aaret 1535, vel befæstet, vel forsynet med Krigsfolk og Levnedsmidler, og Borger skabet var haardnakket i høieste Grad deels af Hengivenhed for den fangne Konge og deels af Frygt for en haard Medfart til Straf for dets lange Bægring, for at erkjende Christian den Tredie for dets Konge. Efterat Staden i nogen Tid havde været indsluttet baade til Lands og Vands, sendte Lybekerne den en Undsætning af 15 Krigsskibe, der og havde den Lykke at bane sig Veien til Byen og at forsyne den baade med Folk og Levnedsmidler.

Imidlertid forløb Tiden, Christian den Tredie vedblev Beleiringen og Kjøbenhavns Indbyggere deres Standhaftighed. Grev Christopher var i Staden og søgte bestandig at opmuntre Folket ved Fortrosthninger om fremmed Hjelp. Han sendte og Bud til Nederlandene for derfra at faae Understøttelse. Dog havde hans Plan nu forandret sig; det var ikke for at sætte den fangne Konge paa Thronen, han arbeidede mere, det var for sig selv. Han troede nu sit Hoved ligesaa værdigt til at bære den Danske Krone som en Andens. Men til Uheld for ham nægtede Keiseren ham Hjelp, hvilken Bægning han dog fortiede Indbyggerne saa forsigtig, at de ansaae ethvert Skib, der kom paa Rheden for Undsætning. Kong Christian den Tredie, mærkede endeligen Indbyggernes bestandige Haab, og for at berøve dem det, udsendte han en Observations Flaade, der maatte forhindre alle fremmede Skibe at nærme sig. Men alligevel havde Indbyggerne vedblevet deres Standhaftighed, dersom ikke en farligere Fiende, end Krigen, havde indfundet sig hos dem, nemlig Hungeren. Thi Mangelen paa Levnetsmidler i Staden blev tilsidst saa stor, at Menneskerne omkom paa Gaden af Nød, og der endeligen opkom en Uenighed mellem Indbyggerne og Krigsfolket, hvorved nogle Hundrede af Borgerstabet maatte ende Livet.

Ugeblad

for

Kjøbmænd.
Hjælpere.
Ungdom.
Hjælper.
Hjælper.
Hjælper.

No. 8. Slappere.

Brændevinsbrændere.
Hjælper.
Hjælper.
Hjælper.
Hjælper.
Hjælper.

Kjøbenhavn, den 26 October 1793.

Vi forlode Kjøbenhavn i forrige Nummer med en Krigsflaade for dens Havne, en Krigshær uden for dens Bolde, og Hungers Nød og indbyrdes Uenighed inden for dens Bolde; følgelig altsaa i en Tilstand, hvori man ikke kan forundre sig over, at Indbyggerne bekvemmede sig til at overgive Staden. Tilbudet skede under Betingelse af en almindelig Tilgivelse.

Rong

Kong Christian den Tredie betænkte sig vel nogentid paa, om han skulde lade sligt et Oprør, der havde vedvaret i henved tre Aar, ganske ustraffet hengaae, men endelig bevægede hans menneſſe kjerlige Hjerter ham til at tilstaae Indbyggerne den forlangte Tilgivelse; dog maatte Grev Christopher tilligemed en Hertug Albrecht af Mecklenborg, der havde været et Slags Medregent, paa deres Knæe afbede deres Forbrydelse. Endog de uroelike Borgermestere erholdt Tilgivelse, skjønt Hovedmanden for dem, Ambrosius, siden, formedelst en anden Misgjerning, forgav sig selv med Gift. Ved Stadens Overgivelse, hvorved den blev befriet fra en Beleiring, der havde varet i et heelt Aar, endtes den Krig, som man i Historien kalder Grevens Feide.

Vi ville forbigaae Reformationens Historie, der foregik i Aaret 1536 og 37 og der vil blive for vidtløftig her. Det maa være nok sagt derom, at det var denne Konges Iver forbeholdt at fuldende, hvad hans Formænd havde begyndt. Efterat han havde faaet Roelighed i sine Lande arbejdede han og af alle Kræfter paa at sætte det forfaldne Universitet i Flor igjen ved at besætte det med duelige

Lærere og forøge dets Indkomster. Af Bigtighed, som kan henføres til Kjøbenhavns Historie, foregik intet videre i denne Konges Tid, end at der hærskede i Aaret 1547 en stor smitsom Sygdom, der bortryffede mange Mennesker. Under Kong Frederik den andens Regjering foresaldt ei heller meget af Mærkværdighed, der kunde henregnes til Kjøbenhavns Historie. I Aaret 1569 befalede han Magistraten at den skulde vogte sig for al Indgreb i Universitetets Rettighed, et Beviis paa at denne Uorden tilforn var gaaen i Svang; ligesom han og samme Aar stiftede Communitetet eller Klosteret for 100 trængende Studenter. I hans Regjeringstid rasede der to Gange smitsomme Sygdomme i Kjøbenhavn, den sidste af dem i Aaret 1583, hvorved omtrent ni tusende Mennesker bleve bortryffede. Kongen døde Aaret 1588.

Vi træde nu til Kong Christian den Fjerdes mærkværdige og lange Regjering, i hvilken Kjøbenhavn i Bygninger har opnaaet en stor Deel af sin Tilvæxt. Denne Konge tiltraade Regjeringen under Formynderskab, da han var 11 Aar gammel og regjerede sit Rige i fulde tredsendtyve Aar som en stor Monark.

Under

Under denne Konge er Valkendorphs Collegium i Kannikestrødet stiftet for 16 Studerende. Han byggede Tøihuset med een dertil hørende Have; Rosenborg Slot og udvidede Haugen. I Aaret 1605 byggede han Raadhuset, hvorved Nytorv da blev anlagt.

Christianshavn blev begyndt at bygges paa Amagerland Aar 1618, og blev strax forenet med Kjøbenhavn ved Langebrog, og omgivet med Volde lige som Kjøbenhavn selv; den fik den Tid en egen Magistrat, skjønt den siden, efterat den, saa at sige, er gjort til een Stad med Kjøbenhavn har faaet samme Borgerlige Bestyrelse som denne. Indbyggerne vare i tolv Aar befriede for al Slags Paalæg. I Aaret 1633 fik denne Stad ferst Band fra Peblinge Søen ved nogle under Bandet med stor Beføstning anlagte Render.

Pigesaa lod denne Konge Regentsen og det astronomiske Taarn, den saa kaldede Trinitatis Kirke, Bryggerhuset, Proviantgaarden, Børsen, Cammerralsbygningen og den Strækning af Gader, som tilforn bar Navn af Skipperboderne, opbygge; fort ingen Dansk Konge har nogen Tid anvendt større Beføstninger paa og større Omhyggelighed for Hovedstadens Blir og Opkomst end Christian den Fjerde.

Men ikke ganske lykkelig var Kjøbenhavn under denne Konges Regjering. I Aaret 1592 herskede der Pest i Staden, hvilken dog snart igjen blev udryddet; men større var Pesten i Aaret 1619, da den bortryffede over 5000 af dens Indbyggere. Senere var der og adskillige Gange Pest og een Gang et temmeligt Jordskjelv. Handelens Opkomst i Kjøbenhavn var og denne Konge meget magtpaaliggende. I Aaret 1602 overdrog han Kjøbenhavns Indbyggere og nogle saa andre Stæder udelukkende Handel paa Island, og i Aaret 1620 oprettede han et ordentligt Handels Compagnie for denne Handel. Grønland blev og beseglet under ham. Det Ostindiske Compagnie blev oprettet i Aaret 1616, og den første Reise, nemlig til Zeilon gjort 1617; det paafølgende Aar blev Tranquebar kjøbt for Dansk Regning.

Børnehuset, der siden er forvandlet til en Fugthuusindretning er ogsaa stiftet under denne Konge; den første Plan dermed var, at fattige Børn der skulde opdrages indtil de kunde blive skikkede til at lære Haandværker. I Aaret 1647 lod han Kjøbenhavn befæste langt stærkere end den nogentid havde været tilforn.

Fres

Frederik den Tredie, Christian den Fjerdes Søn, fulgte sin Fader i Regjeringen, under hvilken Konge Kjøbenhavns Indbyggere fik deres endnu ved Magt staaende Privilegier. Denne Konge lod Kjøbenhavn udvide ved at lade Bolde slaae uden om dens Forstæder. I Aaret 1658 blev Kjøbenhavn beleiret af Kong Carl Gustav af Sverrig, ved hvilken Beleiring Indbyggerne viste sig saa stræbsomme med Boldes Opkastning og alt andet til Forsvar foresaldende Arbeide, at Kongen, Dagen førend Svendsken kom for Staden, gav dem et hastigt Udkast til omtalte Privilegier. Ved Beleiringens Begyndelse afbrændte man Forstaden. Det var saa at sige, Borgerskabet allene, der forsvarede Staden i denne over i halvandet Aar varende Beleiring, da der næsten ingen Krigsfolk vare til dens Forsvar. Indbyggerne gjorde mangfoldige Udfald, alle med megen Tapperhed og de fleste med megen Lykke. I Begyndelsen af Aaret 1659 gjorde den Svenske Konge et Forsøg paa at indtage Staden med Storm, men han blev saa vel modtagen af Indbyggerne, at han med stort Tab maatte opgive sit Forsæt. Til Erindring om denne Stormløben og til Taksigelse for dens

dens frugtesløse Udfald har der tilforn den 11 Februari hvert Aar været holdet en almindelig Høitid over hele Danmark.

Freden mellem Danmark og Sverrig blev endelig sluttet i Mai Maaned 1660. Kongen beviste Indbyggerne sin yderste Taknemmelighed for deres Bæver i at forsvare Staden. I Aaret 1661 efterat Souverainiteten var indført, lod han Magistraten og Borgercheferne indbyde til et Tractement og overleverede dem Kjøbenhavns Privilegier ordentlig udfærdigede og forseggede med fire Paragrapher, foruden dem vi allerede have læst.

Bed Udfærdigelsen af disse Privilegier saaledes som vi have læst dem i No. 2 og 3 af dette Blad, blev endnu fire Paragrapher tilføiet, hvilke indeholdt 1) at Indkomsterne af Koeskilde Lehn, for saavidt samme ikke vare afstaaede til andre, evig skulde tilhøre Kjøbenhavn 2) at disse Indkomster skulde anvendes til Raadhusets og Magistratens Underholdning, til Politiets Forbedring og til det Almindeliges Understøttelse 3), at Staden skulde have sit eget Baaben og 4) at alle de Kjøbenhavn forhen givne Privilegier ligesom disse skulde staae i Kraft. — Kjøbenhavns
Baab

Baaben bestaaer af tre Taarne med en Krone over, en Løve paa hver Side af Taarnene, adskillige Fahner, Trommer og andre Krigsredskaber.

I Aaret 1662 lod Kongen anlægge Castellet Frederichshavn, hvilket Anlæg opvakte megen Betænkelighed hos Borgersekabet, da det troede, det skedte for at kunne holde dem under Pidsken; men Kongen lod dem overttyde om Nødvendigheden deraf for fremmede Sienders Skyld og altsaa faldt denne Mistanke ligesaa hastig som den havde reist sig. Tiden har og siden lært, at det kun var en ugrundet Grille paa Borgersekabets Side.

Heraf udgaaer ugentlig to Nummere, som ved Modtagelsen betales til Budet hvert med 2 Sk. Subskriptionen modtages paa lille Kjøbmagergaden No. 60 hos Werfel.

25

for

unreute Dorgere
Bingandlere.
Ponfner.

• 26. 985 uag ju. 6108 No. .0 Plappere.

1899
 Brandeisbrennere.
 Handbrennere.
 Merbrennere.
 Brennere.

Kong Frederik den Tredie, som vi forlode ved Aaret 1662 i forrige Nummer, bestræbte sig især for efter Krigen at forbedre Manufakturvæsenet i Landet. Han oprettede i Kjøbenhavn Sukker-Rasfinaderier, Sæbesnyderier, Guldhuset m. v. Det af Christian den Fjerde i Aaret 1643 til Staden indtagne Stykke blev først bebygget i Aaret 1664. Det fik Navn af nye Kjøbenhavn, og bestaaer af Gothers Gaden,

Gaden, Store Kongens Gade, Bredgaden, og Strandstrædet tilligemed de disse gjennemskjerende Tvergader. Førend Stadens Udviddelse laae Østerport for Enden af Østergaden. Istedet for det nu paa Kjøbenhavns Rhed liggende Vagtskib vare tvende Skandser anbragte for at bevogte Indgangen.

Ogsaa for Stadens Ziir, i Henseende til den ældre Deel af samme, sørgede denne Konge. Han forbed alle Udbygninger af Skure, Kjelder-skure, Staketter og deslige. 1666 lod han bygge Bibliothek-Bygningen bag Slottet mellem Proviantgaarden og Tøihuset; og Muret efter blev Amagerport anlagt. Ogsaa Vesterport blev i Muret 1668 længere udslyttet, hvorved den Strækning af Gader, der løber fra Kalleboderne til Philosophiske Gang bleve anlagt.

Kong Christian den Femte lod strax efter sin Regjerings Tiltrædelse Nørreport bygge, hvor den nu staaer. Gjethuset paa Kongens Nytorv blev og opført af denne Konge. Canalen langs med Størrestrædet indtil Kongens Nytorv blev gravet i Muret 1671, og i Muret 1680 gravede man den Deel af Canalen, der løber mellem Slottet og Kalleboderne.

Kong

Kong Christian den Femtes Statue paa Kongens Nytorv er opsat i Aaret 1688. En stor Deel af daværende Amalienborg blev i Aaret 1689 ved een fra et der opreist Opera-Huus opkommen Ildbrand lagt i Aske. Borkens Collegium i Kannikestrædet er stiftet i Aaret 1691. En forenet Svenssk, Hollandsk og Engelsk Flaade gjorde i Aaret 1700 Forsøg paa at bombardere Staden, men Forsvarsvæsenet var da i den Stand, at Forsættet maatte opgives igjen. Eylers Collegium i Kanikestrædet er bygget Aar 1705 og er det sidste af nærværende Collegier. Aar 1708 er Østerport anlagt, hvor den nu staaer.

I Kjøbenhavn herskede der en Pest i Frederik den Fjerdes Regjeringstid, hvorved flere end tyvetusende Mennesker mistede Livet. Den store Ildbrand i Kjøbenhavn, hvorved det meste af den gamle Stad blev lagt i Aske, var i Aaret 1728. Kong Christian den Sjette opbyggede Christiansborg-Slot, hvilken Bygning stod under Arbejde i syv Aar. Hans Søn, Kong, Frederik den Femte, lod bygge den Deel af Frederiks Kirke paa Amalienborg, vi endnu see. Mange Tønder Guld ere derpaa andendte, men Udsigter er der ikke til, at denne
Byg-

Bygning nogentid vil blive færdig, da en stor Deel af Marmor-Forraadet allerede er solgt og anvendt til andet Brug. Comediehuset er bygget paa Kongens Nytorv i Aaret 1747 og siden udvidet i Aarene 1773 og 74 af Kong Christian den Syvende. I vor allernaadigste Konges Regjerings Tid har Staden meget tiltaget baade i offentlige og private Bygninger. Statuen af Kong Frederik den Femte har det Asiatiske Compagnie ladet støbe paa Gjethuset; den er udført og opsat paa Amalienborg i Aaret 1768. Broelægningsvæsenet i Staden og Brevæsenet uden for Staden har under denne Regjering faaet en anden Skikkelse.

Saaledes er Kiøbenhavn fra Tid til Tid stegen og bleven til hvad den nu er. Dens Omkreds inden for Voldene er omtrent en Miil. Den har henved 100000 Indbyggere; hvoriblandt der omtrent er 12000 Borgere. I Voldene ere Stadens fire Porter anbragte. Staden har henved 4000 Borgerhuse, og 12 til 1300 Matroshuse. Den har 7 Sognekirker, 3 Søe- og Landmilitaire Kirker, en Slotskirke, en reformeert Kirke, 9 Hospital- og Fængselfirker, et Capel for de Catholske Indbyggere og 4 Jøde-Synagoger. Af Slotte indslutter den inden sine Volde 3, nemlig Residenz-

fidenze: Slottet Christiansborg, Charlotten-
 borg Slot, hvor Konstacademiet holdes, og
 Rosenborg Slot, hvor de kongelige Regalier
 gjemmes. Et Kongeligt Palais ligger der i
 Kalleboderne. Castellet Friderichshavn har
 Baaningshrise for den militaire Landetat, en
 Deel af Rosenborg Grund er indrettet til Ca-
 serner for Kongens Livvagt og en stor Byg-
 ning paa Hjørnet af Solvgaden og Bolden
 er Caserner for 3 Regimenter af Guarnisonen.
 Af offentlige Spadseregange har Staden Ro-
 senborgs Slots Hauge, der om Sommeren
 staaer aaben for alle og enhver, indtil det mørk-
 nes; Bolden fra Øster til Besterport, der
 hele Aaret igjennem maa søges, indtil de mi-
 litaire Bagter om Aftenen slaae den saa kal-
 dede Tappenstreg; nogle skønne Alleer ved
 Toldboden og den Philosophiske Gang, tilforn
 meget søgt om Aftenen, men siden 1787, da
 nogle faade unge Menneffer der forarsagede
 et Oplob, kun besøgt af meget faa skikkelige
 Folk. Til civile offentlige Bygninger i Sta-
 den kan henføres Cammeralbygningerne, hvor
 Cancelliet, Rentekammeret, Generaltoldkam-
 meret, Deconomie og Commercecollegiet, Fi-
 nancecasseadministrationen Bergværksdirecto-
 riet,

riet, Bygningsadministrationen og Generalitetet holdes; Posthuset paa Kjøbmagergaden, hvor Generalpostamtet holdes; Stempelpapiercontoiret ogsaa paa Kjøbmagergaden; Assistentehuset, den fattige Banque, hvor der udlaanes Penge mod 13 proc. aarlig og Haandpant; det Kongelige Bryghuus ved Blaataarn, hvor al Slags Øl baade hvidt og bruunt brygges for Stadens Bryggeres Regning, og endeligen Goldboden, hvor den ind- og udgaaende Gold elgøres. Til Rettens Pleie i Kjøbenhavn er Høiesteret, som holdes paa Slottet, og hvortil der fra alle civile Retter i Kongens Stater, Holsteen og Slesvig allene undtagne, kan appelleres; Hof- og Stadsretten paa Østergaden, hvorunder Kjøbenhavns Indbyggere sortere, og Politieretten, der holdes i den paa Gammel- og Næsttorv liggende Raadhuusbbygning. Til Videnskaber og Studeringer henhøre; Universitetet eller som det ellers kaldes Studiegaarden, beliggende ved Fruekirke, hvor de academiske Examina holdes, Professor Gaardene, Regentsen og 3 Collegier; det astronomiske Taarn ved Trinitatis Kirke og den Latinske Skole ved Fruekirke. Af de bekjendteste store Bibliotheker

ker i Staden er det Kongel. Bibliothek mellem
Løihuset og Proviantgaarden, det Kongelige
Haandbibliothek paa Slottet, Universitets-
bibliotheket over Trinitatis Kirke, og Herr
Kammerherre Suhms i Postervig.

Kjøbenhavn har mange Hospitaller og
Sygehuse. Sygehuse ere Frederiks Hospi-
tal i Almaliegaden for 300 Patienter; Accou-
chementhuset i samme Gade for ugiorte frugt-
sommelige Fruentimmere; Sægevesthuset, der
tillige er Arbeidshuus; det almindelige Hos-
pital ogsaa i Almaliegaden for 150 Patienter
og 600 fattige Lemmer; St. Hans Hospital
uden for Nørreport for 320 fattige og sygelige
Kroblinger; det har Sygehuus for smitsomme
Patienter og indrettede Kamre for vanvittige
Mennesker. Hospitallerne ere: Bartov ved
Philosophiske Gang for 380 Lemmer, Abel Ca-
tharines Hospital i Dronningens Evergade
for 23 Fruentimmere; Petri Pleiehuus i Lars-
leistrædet for 16 Lemmer; Hamborger Sjele-
boder i Myntergaden for 14 Lemmer, Pelts
Stiftelse i St. Petersstræde for 16 Lemmer;
Budolphi Stiftelse i samme Gade for 6 Lem-
mer; Veisenshuset og Opfostringshuset for
Børn. Desuden have de Militaire deres
egne

egne Sygehuse og Kirkesognene deres Arbeids-
huse og Ordragesses Skoler for fattige Børn.
Fængslerne i Kjøbenhavn ere: Stadens Arrest-
huus i Slutteriegaden for Gjeldsarrestantere
og Forbrydere; Raadhuus-Arresten mellem
Gammel- og Nytorv for Politiearrestantere;
Blaataarn ved Langebroe for Embedsmænd
og Bønder fra Kjøbenhavns Amt; Stokhu-
set for de til Fæstnings Arbeide Dømte; Tugt-
huset paa Christianshavn, der nu bærer Navn
af Tugt-, Rasp- og Forbedringshuus. Søe-
taten og Landetaten have deres egne Fængsler.
Til offentlige Forhøstelser have Kjøbenhavn
egentlig kun een Indretning, nemlig det Dan-
ske Comediehuus paa Kongens Nytorv, hvor
der, undtagen Junii, Julii og Augusti Maa-
ner, 4 Gange ugentlig spilles Comedier og Syn-
gespil. Af klubber har Kjøbenhavn stor
Overflødighed. Bal giver Hoffer en Gang
imellem om Vinteren.

Heraf udgaaer ugentlig to Nummere, som ved
Modtagelsen betales til Budet hvert med 2 Sk.
Subskriptionen modtages paa lille Kjøbmagergaden
No. 60 hos Werfel.

Ugeblad

for

Handels-
Kontor-
Bogholdere.
Bogholdere.
Bogholdere.

No. 10 Klapper.

Handels-
Kontor-
Bogholdere.
Bogholdere.
Bogholdere.

Kjøbenhavn, den 2 November 1793.

Det har sine store Besværligheder at skrive
publik, da Smagen er ligesaa forskjellig som
Tallet paa den offentlige Skribents Dom-
mere er stort. At kunne sige, man skriver med
almindeligt Bifald er en Umuelighed; thi
somme fornøies over det, somme Ejedes over.
Jeg har hidtil ingen Domme hørt over mit
førte Underretning om Kjøbenhavn, men lige-
saa forsikret som jeg er om, at der gives dem,
Der

der have læst den med mere Fornøielse end de fire første Nummere, ligesaa forsikket er jeg og, at der gives dem; der have anseet den for en Overflødighed. Utilgiveligt vilde det være efter denne Overbeviisning strax at begynde paa Danmarks Historie, og derfor maa man for det første tage til Takke med andre Gjenstande for Overveelsen.

Borgerens Næringsøveie falder mig i Dag i Tanterne; naturligvis altsaa og saavel endeel af de Omstændigheder, der befordre, som endeel af de Omstændigheder, der skade disse. Blandt de sidste erindrede jeg mig Klubber, ligesaa skadelige for Selskabet som Skyldregni for Hosten; og jeg vil i ingen Maade tage i Betænkning at sige: de ere et sand moralsk Onde i en Stat. Hovedstæderne have almindeligen det største Forraad deraf; mindre Stæder kjende kun lidet dertil, og Landboen lever i det Kapitel i en fuldkommen Uvidenhed. Unge Mennesker, opdragne i Provintserne i deres Families Skjød, komme nu til Hovedstaden for at øve dem i deres Studeringer. Uvante til andet Selskab end Familie- og Benneslaug, vilde en stor Deel af dem igangse følge deres Bestemmelse og aldrig søge at dræbe Tiden paa

paa noget offentlig Sted. Endog een til to Gange forlevede af Bekjendtere til at see Indretningerne paa et Billard, Spille, Caffe eller Nymphehuus, vilde de dog misfornøiede undgaae at komme der tredie til fjerde Gang. Nu derimod kommer aldrig saasnart et ungt anstændigt Menneske til Staden med en fylde Pung, førend een eller anden Klublem af hans Bekjendtskab begynder at afsmale ham Klubfornøielserne paa en Maade, der nødvendig maa opvække hans Begjærighed efter at deeltage i dette Himmerig. Han proponeres altsaa og ofrer 6, 8 til 16 Rdlr. paa Indtrædelsen; han kommer der og finder kun lidet af al den Glæde, der er ham lovet, og han blev maaskee ganske detsfra i Fremtiden, dersom han længere havde sin frie Vilde; men da han er en Lem af Klubben: saa er han forbunden til at komme der til visse Tider eller og at melde sig ud. Udmældingen efter et kort Ophold anseer han for Skam, thi hans sande Hjertes Mening tør han ikke sige, da deraf vilde følge, at man ansaae ham for et ganske uopdraget Menneske, der aldeles intet kjendte til hvad Selskab var; blive maa han altsaa, og tilsidst troer han, at han selv er smagløs og

be-

beslutter at søge Selskabet nogle Gange, for at
 opvække den sovende Smag. Han kommer
 der nu nogle Gange efter hinanden og jo oftere
 han kommer der, jo mere Bekjendtskab faaer
 han, og altsaa og Tilbøielighed til at igjen-
 tage sit Romme. Der spilles, han faaer
 Lyst til at prøve sin Lykke: taber han, har han
 Higen efter at faae det tabte tilbage; vinder
 han, saa er det en Spore for hans Begjerlig-
 hed efter at vinde mere. Mueligt blander der
 sig og andre Forsørelser med i Spillet. Der
 er Val, Assemblée eller Concert; blandt de
 nærværende Damer er der een, der gjør Ind-
 tryk paa hans Sanser; hans Indbildning
 skaber en Gudinde af hende og fra dette Die-
 blif har han ingen Tanke uden den, hun er
 Gjenstanden for. Klubben, det Sted, hvor
 han første Gang har seet hende, er det eneste
 Sted, der endnu har noget tiltrækkende for
 ham. Den Tid, han ikke bortdrømmer hjemme
 om hende, den forøder han i den behagelige
 Klub, der har forskaffet ham dette søde Be-
 kjendtskab. Hensigten, hvorfor han kom til
 Hovedstaden, at danne sig til en duelig Mand
 er glemt; Bog tager han aldrig i Haanden
 uden af Evang, og offentlige Ferelæsninger ere
 for

for ham tom Snak. Endeligen begynder hans Familieforefatte at drive paa hans Studeringers Tilendebringelse; for ikke at tabe deres Understøttelse er han nødt til i en Hast at sammenskrabe Skallerne af nogle Videnskaber og at underkaste sig en Examen paa Lykke og Fromme. Stundum løber den vel af, stundum maadelig, stundum slet, og selv i første Fald er og bliver han dog en uduelig Mand. Skylden deri var vel dog Klubben. At tale om alle de Feiligheder, dette Slags Forsamlinger give til Forførelser især for det smukke Køn, vild blive her for vidtløftigt. Det er allerede nok at kunne sige, at mangen en Pige paa tretten til fjorten Aar her samler den Easternes Udsæd i sit skyldfrie Hjerte, som siden udbreder Elendighed over hele hendes timelige, ja maaskee ogsaa hendes evige Liv. Man fordommer ofte en Bog, fordi den har for frie Sentiments, og derfor skal kunne fordærve baade Sæderne og Mennesket; men man fordommer ikke den nøgne Ubluehed, Munden frembringer i et Selskab saa stort som et heelt Auditorium. Den Mand, der skriver offentlig har almindelig baade Tøne, Billie og Tid til at indflæde sit Foredrag saaledes, at det

An-

Anstødelige, der ligger i Tanken ikke mærkes, uden af den, der er bekjendt med Lasten, han maler; den Laps derimod, som i en Klub tiltrækker sig Tilhørernes Opmærksomhed ved hans faade og dumme Vittigheder, taler gjerne uden al Sminke og har hverken Billie, Tøne eller Tid til at veie sine Ord. Selv den Mand af en sat Alder, som har baad: Kone og Børn at ernære, og ikke kan ernære dem uden en bestandig Arbeidsomhed, seer man ofte at fordrive en heel Fjerdedeel af sin Tid i en Klub, imedens hans Kone og Børn mangle hjemme, det han imidlertid til Overflødighed fortærer. Klubselskaber ere med et Ord mange Familiers Ruin.

Nuville vi et Dieblis omtale den Skade, de medføre for Næringsveiene. — Nægte kan man ikke, at Klubberne have mange Lemmer, som aldrig søgte offentlige Steder, om Klubberne endog ikke vare til; men unægteligt er det og, at de have mange gamle Syndere, som, førend disse bleve, ofrede deres Medborgere det meste af deres Overflødighed. Da nøde ikke enkelt Mand allene godt af det, de ikke kunde taale at bevare. Enhver Klub har en Bært, men denne er kun een Mand, og

og nogle tusende Dasiere, der aarliggen nedlægges paa et saadant Sted, komme deels i denne Mands Kasse og edes deels paa unyttige Lys. Enhver anden Borger har Tvingder at bære til det Almindeliges Underholdning, Klubholderne i derimod er befriet derfor, thi han er Selskabets Betjent. Klubberne i Frankerig have upaatvivleligen en stor Deel i de Odelæggelser, der nu nedtrykke dette skønne Land. En vis Indbildning om Fælskeds Pligt, der endog paabyndes i de fleste Selskabers Love, gjør Mennesket dristigt, ja som oftest overgivent. Er det da ikke meget at frygte, at flige Selskaber engang kunde udarte til Statens Odelæggelse, istedet for det de love at være, en Samlingsplads for borgerlig Gendragtighed?

Mon der ikke ogsaa i Klubberne syndes mod Politielovene? Jeg troer jo. Det er vist, der er sat Directeurer, Formænd eller hvad de ellers kaldes, som, efter de for Klubberne udgangne Politie-Anordninger, skulde vælges af de Mænd, der kunde formodes om, at de kunde og vilde paasee Orden; men Gud hjælpe os med dette Balg! Endog dette forbigaaet, at Alderen ikke altid befrier fra Ungdommens Daarligheder, saa er det Balg, der

flaar

ſkeer ved Voteringer altid meget usikkert. Ben-
 ſkab og Overgivenhed har ofte Deel deri. Jeg
 har ſeet dem, der blot for Leiers Skyld, ſom
 man har kaldet det, have ſtemmet for Folk,
 der netop vare ſkikkede til at befordre al mæ-
 lig Uorden; og naturligt er det tillige, at de,
 der have Aſtkye for Orden, ikke ſtemme til
 en ordentlig Mands Udvalgſe til Opſyns
 Mand; ja naturligt er det og, at ſelv den or-
 dentlige Mand ikke altid vil bruge den ham
 givne Myndighed af Frygt for enten at blive
 latterlig eller at ſtøde Folk, ſom han veed ville
 fortryde paa Ordenens Haandhævelse. Spil
 indſkrænke Klub- Lovene almindelig, men
 hvorledes indſkrænke de dem? Saaledes, at
 det allene kommer an paa de Spillende ſelv at
 udvide det til Hazard, naar de finde for godt.
 Og ſpilles end ikke der det, der i Lovene kaldes
 Hazard-Spil: ſaa er der dog Leilighed til at
 aftale det paa andre Stæder.

Heraf udgaaer ugentlig to Nummere, ſom ved
 Modtagelſen betales til Budet hvert med 2 Sk.
 Subſkriptionen modtages paa lille Riſbmagergaden
 No. 60 hos Werfel.

for

[illegible]

— 242 —

Min Herre!

Førend jeg læste Borgervennen for forrige
Aar og i sammes No. 46 og 47 fandt tvende
Bree

angaaende den gamle og nye Indretning med Jordefærden og Liigbæringen i Rjøbenhavn, havde jeg allerede gjort et Udkast til en Forandring i denne Indretning, som kunde være fordeelagtigere for de Studerende og mindre byrdefuld for Sørgehusene end den nærværende. Og da jeg tillige er nogenledes forviset om: at den Indretning, der nu er, ei skal være besalet anderledes, end at den, efter tre Aars Forløb fra dens Begyndelse, skulde kunne forandres, dersom Omstændighederne udkrævede det, eller nogen fordeelagtig Forandring imidlertid kunde udtænkes: saa gjør jeg mig en Fornøielse af at tilbyde Demtil, Indrykkelse i Deres Ugeblad for Borgerskabet, det Forslag til en, efter mine Tanker, fra alle Sider betragtet fordeelagtig Forandring i den nærværende Indretning, som til den til dette Niemned nedsatte Commision er indgivet, og hvis sande Fortrin jeg er forviset om vil falde enhver Borger, som kender dette Slags Udgifters Besøerligheder, i Minde.

Dog vil det forud være nødvendigt at oversee Beregningerne over Udgifterne ved den forrige og den nærværende Indretning ved et Liigs Jordefærd, for derefter at kunne gjøre
en

en Sammenligning, der kunde vise Lettelsen ved den Indretning, jeg har foreslaaet; og til den Ende meddeler jeg samme her saaledes som jeg har fundet den anført i Borgervennens nysnævnte Nummere.

Den forrige Indretning.				
Maat hver Bæ- rene bestem.	12 Bæ- rene.	Børmanden.	fligtognen.	8 Bøgne til Bærene.
1 2 MR. 3 MR. 4 MR.	4 MR. 6 MR. 8 MR.	4 MR. 1 MR. 1 MR.	1 MR. 2 MR. 5 MR.	4 MR. 4 MR. 26 MR.
2 1 MR. 2 MR.	16 MR. 24 MR.	2 MR. 4 MR.	8 MR. 10 MR.	32 MR. 42 MR.
3 1 MR. 2 MR.	48 MR. 36 MR.	8 MR. 6 MR.	4 MR. 10 MR.	42 MR. 56 MR.
4 4 MR.	8 MR.	4 MR.	4 MR.	70 MR.
Den nærværende Indretning.				
St. Sigvug. For.	Bør-Bærer maat	6 Bærene.	8 Bærene.	Summa.
1 1 MR. 2 MR. 5 MR.	1 MR. 1 MR. 2 MR.	3 MR. 6 MR. 12 MR.	4 MR. 8 MR. 16 MR.	4 MR. 8 MR. 17 MR.
2 5 MR. 8 MR. 10 MR.	1 MR. 2 MR. 3 MR.	12 MR. 2 MR.	16 MR. 24 MR.	17 MR. 24 MR.
3 20 MR.	4 MR.	12 MR.	16 MR.	34 MR.
4 20 MR.	4 MR.	12 MR.	16 MR.	52 MR.

Mit Forslag til Forandringen.

For at udbringe de 2000 Rdlr. af Indretningen til Stadens Liigs Udførelse, som aarligen til Studenterne skulde betales, og tilslige skaane Sørgehusene for endeel af de med Fordefærden forbundne Udgifter, uden dog at tabe noget af den Orden og Pomp, som tilforn ved Liigs Udførelse har været brugt, og som uden al Tvivl vil være et Hovedviemeed ved enhver Forandring i den nærværende Indretning, da de fleste, som formaae at betale, meget ilde ville finde sig i en Forandring, som i det Udvortes forringede den sidste Ære, de vise deres affjelede Benner eller Paarørende, troer jeg tjenligt:

- 1) At saadanne Følk til Bæringen bleve antagne, som i det Udvortes kunde ligne Studenterne, og hvortil da vilde udfordres, at Paafældningen maatte anskaffes. Deres Befordring til og fra Liigstædet maatte skee ved Bogne ligesom i forrige Tider, og altsaa Betalingen for dem derefter indrettes; hvilken, efter mine Tanker, kunde være bestemt 4 Mk. for hver Bærer ved et hvert Liig, der bortførtes i en Bogn til 2 Rdlr. eller derover. Desuden skulde al Tractement

mente stricte forbydes, men i dets Sted hver Bærer tillægges 1 Mk., hvilken tilligemed 2 Mk. af Betalingen for Bæringen burde tilfalde Cassen. Douceurer, som kunde falde ved formuende Folks Jordesfærd, skulde tilhøre Bærerne selv, imod at de vare forpligtede uden Betaling at borte-bære de fattigere Liig, som intet kunde betales for. Naar man nu antager, at der aarlig endog kun begraves 300 Liig, for hvilke Begravelses Omkostningerne kunde betales, og at der til hvert saadant Liig blev brugt i det mindste 12 Bærere, blev Indtægten for Cassen pr. Liig 6 Rdlr. og altsaa for 300 Liig 1800 Rdlr.

- 2) Alt alt det, som til Liigs Udførelse udfordres, maatte tillades denne Indretning udelukkende at holde, for deraf at trække de faldende Fordele. Hertil kunde henregnes: Liigvognene eller, om samme ikke formedelst aparte Benaadninger kunde tages fra de Kirker, som nu holde samme, da de Heste som befordre samme tilligemed Heste og Vogne saavel for Liigbærerne som for Bedemændene i ethvert Tilfælde m. m. i alt 6 Vogne og altsaa 12 a 14 Heste, hvormed
man

man kunde være forviset om af 300 Liig at kunne fortjene pr. Liig 5 Rdlr. 1500 Rdlr.

For at erhverve det fornødne til disse Hestes og Vognes Underholdning maatte det tillades Indretningen at betjene sig deraf til andre Reiser for Byens Folk. Staldene kunde indrettes paa een af Communitetets Pladser enten bag Regentsen ud til Skidenstrædet eller et andet Sted ved een af Communitetets med Plads til Gaden forsynede Baggaard. Naar denne Indretning kom i Drift, kunde der af Fortjenesten ikke allene aarlig anskaffes 1 a 2 Bogne og 2 a 4 unge Heste til bestandig Conservation for Indretningen, men og noget aarlig afbetales paa den Capital, som vilde udfordres til det første Anlæg, og som ei ferend dets Iværksættelse ganske nye kunde bestemmes.

- 3) At denne Indretning ogsaa maatte tillades excluderende at holde Sørgekapper og Liigklæder, hvorved der med 50 Kapper i det mindste aarlig kunde fortjennes 200 Rdlr.
- 4) At der maatte antages en Opsyns Mand, hvilken, tilligemed at han var Formand for Bærerne, maatte have hele Indretningen under Opsyn, være ansvarlig for at skikkelige

lige og ædruelige og om muelige faste Folk ved Liigbegjængelserne bleve brugte, og i alt paasee det Heles Bedste, og overhovedet gjøre Forslag til de foresaldende fornødne Forbedringer. Hans Løn kunde blive foruden den almindelige Formands Betaling en vis Procent af Indretningsens aarlige Indkomster. Ligeledes maatte han og have sin Boepæl ved Staldene, hvor det Hele under et maatte holdes og have under hans Tilsyn og Opsyn, og hvor Liigbærerne, efter Tilsigelse af et Bud, maatte indfinde sig til Naaklædning, førend de til Liigforretningerne bleve udsendte.

Forfatteren af dette Forslag har saa megen Tillid dertil; og er saa forsikkert om Mueligheden at udføre det, at han, om det skulde ansees for gavnligt, selv turde paatage sig at sætte det i Værk, og at bringe Indretningen i den foranbeskrevne Orden med en Capital af 6 til 7000 Rdlr. som den følgende Beregning nærmere skal oplyse. Han er Student og tør rose sig af ved mange Aars Erfarenhed at have erhvervet sig de dertil fornødne Indsigter.

Bereg-

Beregning.

Over Omkostningerne, som efter Forslaget udfordres til Indretningen, som og over hvad Indtægter deraf aarlig kunde indbringes tilligemed sammes Anvendelse:

1) Udgifterne til Indretningen:

til 50 Klædninger a 22 Rd.	1100 Rd.
50 Studenter-Kapper a 2 Rd.	100 —
50 Par Skoe og Strømper.	140 —
50 Stk. Liigkapper a 12 Rd.	600 —
6 Stk. Karreter a 200 Rd.	1200 —
12 a 14 Heste a 70 til 75 Rd.	860 —
Bygningens Indretning med Værelser og Stalde	2000 —
Første Aars Fourage med fornødne Smaaavgifter	1000 —
	Er 7000 Rd.

2) Indtægterne aarlig kun af 300 Liig:

Efter 1 Post	1800 Rd.
Efter 2 Post	1500 —
Efter 3 Post	200 —

Er 3500 Rd.

3) De aarlige Afgifter:

Til Studenterne	2000 Rd.
Renter af 7000	280 —
Inspectorens Løn for det første	220 —

Er 2500 Rd.

Lilovers aarlig, hvormed Capitalen i 7 Aar kunde afbetales, 1000 Rd.

(Sluttes i næste Nummer.)

02

1954 745 20 - 10/20/1954

Drinking water.

Fontenot

W. G. L. uag ju. 6102 No. 12 \$ 1 r a p p e r e.

S. f. r. m. e. t. d.

Merchandize.

5981000000

Granselinsbreudere.

—

Af denne Beregning sees, at det første Fonds
 til Liigbærer-Indretningen, naar man endog
 antager, at der aarligen ikkun blev jorder 300
 Liig, for hvilke disse Begravelses-Omkost-
 ninger kunde udredes, blev afbetalt i 6
 Aar, naar det, der blev tilovers fra de syn-
 kende Renter, tillige blev afbetalt paa Capi-
 talen. Men da de fleste af Kjøbenhavns Ind-
 byggere ere i Liige og Begravelses-Casser: saa

er det meget rimmeligt, at der aarligen blandt henimod 100000 Mennesker døer 6 til 800, hvis Begravelse kunde bekostes med en anstændig Farvelighed, om endog Laugene fraregnes de Dødes Tal. Naar man altsaa antager Tallet 600: saa blive Indtægterne dobbelte, skjønt Udgifterne blive de samme; selgeligen vinder Cassen i stedet for de beregnede 1000 Rd. 4500 Rdlr. aarlig, og endda kunde besørge alle fattige Liig til Jorden uden Betaling. Der- som det tillige blev tilladt, at Eigene maatte udføres daglig fra Klokken 10 til 2, var der kun 35 til 38 Bærere nødvendig, og altsaa kunde hver af dem fortjene henimod 100 Rdlr. om Aaret. —

*

*

*

Da dette Forslag i mine Tanker er saa simpelt og saa lidet forskjelligt i det Udvoortes fra den forrige Indretning, at Forandringen neppe vilde være falden i Sinene, om den saaledes var bleven gjort: saa vil jeg allene opholde mig lidet ved de tvende Hoved-Undersøgelser, Borgervennen i omtalte Blade har bestræbt sig for at udvikle, nemlig: 1) hvilken Indretning, enten den forhenværende, i hvis Sted den her foreslagne kunde træde, eller

ler den nu i Gang værende, er den nyttigste, og 2) hvilken af disse to, der er mindst byrdefuld for Inderbyggerne.

For det første, hvad Nytten angaaer, da viser den ved dette Forslag fulgte Beregning, at der allene ved det antagne Tal af 300 Liig, for hvilke Begravelses Omkostningerne kunde udredes, aarlig vindes 1000 Rdlr., da Inderretningen underholder sig selv; tager man derimod det rimeligste Tal 6 til 800 saadanne Liig, bliver Fordelen, alle Udgifter fradragne, omtrent 5000 Rdlr. aarlig, hvilke, endog kun i 12 a 16 Aar herstaaende, vilde udgjøre en betydelig Capital enten til Gavn for de Studerende eller andre Inderretninger i Staten; ikke at tale om, at 10 til 1200 Rdr. Hartkorns-Tiende af Communitetets Tiender ved denne Inderretning kunde komme til Nytte, imod at Tiendetagerne bleve forsikrede en aarlig Afgift af 1 Rdlr. pr. Tønde Hartkorn. Og for det andet, i Henseende til det byrdefulde for Inderbyggerne, da vil man finde, at et Liigs Fordesærd efter denne Inderretning kan med mindre Bekostning besørges med samme Hæderlighed som ved den forrige Inderretning, og de fattige Liig tillige vinde en anstændigere Begrav-

gravelse uden en Skillings Udgift for Jorde-
færden, da Bærerne, naar de have begravet
et Peng. liig, gjerne kunne betjene sig af de
brugte Vogne til det fattige Liigs Besørgelse:
en Ting der desuden vil blive nødvendig i Til-
fælde, at alle Liig efterdags skulle begraves
uden for Portene. Beføstningen ved et Liigs
Jordfærd efter dette Forslag vil ikkun blive:

	Lia-rog- nen.	hver Bæ- ren.	1 2 Bæ- rere.	Fors- mand.	4 Vogne.	Summa.
1	1 Rd.	intet.				
2	2 Rd.	intet.				
3	5 Rd.	4 Mk.	8 Rd.	1 Rd.	2 R. 4 M.	16 R. 4 M.
4	8 Rd.	5 Mk.	10 Rd.	1 Rd.	2 R. 4 M.	21 R. 4 M.
5	10 R.	5 Mk.	10 Rd.	1 Rd.	2 R. 4 M.	23 R. 4 M.
6	20 R.	5 Mk.	10 Rd.	1 Rd.	2 R. 4 M.	33 R. 4 M.

Naar For skjellen, Liigvognen gjør i Be-
talingen, er saa ubetydelig og Besparelsen ved
Bruget af de dyrere Liigvogne inod nu og
tilforn er saa betydelig: saa vil det blive en af-
gjort Sag, at 10 og 20 Rdres. Liigvognene ville
blive brugte ved de fleste Liigbegjængelser, der
kunne betales og altsaa de beregnede Fordele
upaarvivselig udfomme.

Uden altsaa at tale om, at det i ethver
Tilfælde synes vooveligst, at besørge Jordfærd
med 6 til 8 Mand, da det samme uventede

Tilfælde med Sygefald, der, efter Borgervænnens Formening, kan møde en Student enten ved for svær Last eller ubehagelige Uddunstninger, vel og kan møde enhver anden Eligbærer, hvad enten han er af en høiere eller lavere Classe Mennesker, saa kan det vel ikke modsiges, at den her foreslagne Indretning synes at blive og vil blive fordeelagtigere baade for Communitetet og for Publicum end den nu i Gang værende, da Forskjellen i Betalingen ved Sammenligning strax falder i Øinene, da Anstændigheden ved Jordefærden bliver den samme som i Studenternes Tid, da Hæzarten ved for saa Bærere bortfalder, da Begravelserne især uden for Porten ville gaae hurtigere for sig end nu, og da det paa saare lidt nær vil være lignende med Jordefærden i forrige Tider ved Studenterne, hvis Afstafse endnu skal have mange Beflagere.

Det eneste, der efter min Formening kan indvendes imod dette Forslag, er vel den første Capitals Tilveiebringelse. Men sjønt den ikke er saa stor, at man jo kan formode, Communitetet, som bliver Eier af Indretningen og dens aarlige Indbringende, selv kunde gjøre Forskudet, og det tillige er rimmeligt, at

at samme, dersom Forslaget fandt Bifald, og vilde findes villig dertil, da man sjelden høster uden forud at have saaet, saa kunde vel denne Hindring let ryddes af Veien, da man, i Tilfælde af, at Communiteter ei selv kunde forskyde en saadan Summa, kunde være temmelig forsikket om, at Regjeringen, som ikke efterlader nogen Leilighed til at ophjælpe nyttige Endretninger, ikke vilde vægre sig for at udlåne denne Summa paa 2 a 3 Aar, naar den med samme hensigtede gode Nytte blev rigtig foreskillet.

Deres Tanker herom og tillige, om det var mueligt, Aarsagerne, hvorfor dette Forslag ei er blevet antaget, vilde uden tvivl meget kunne opløse Publicum og berøeliggø dem, som i Anledning af Forandringen skulle vise saa megen Uroelighed. * * D * * *

* * *

Det jeg, efter Forfatterens Begjering, kan have at sige herom, passer sig meget vel til Rummet, jeg har i dette Blad, og er blot allene det, at jeg troer, enhver muelig Leilighed til saa meget mueligt at befrie os Mennesker fra Tyngder og Paalæg burde gribes med aabne Arme; da det vel er nok at vi skatte for

vort Liv, uden at vi burde gjøre det for vor Død. Hvad derimod angaaer, at Forslaget ikke er blevet antaget, da formoder jeg, at den til denne Indretnings Ordning nedsatte Commission vel maa have havt sine Aarsager, der dog hidtil ere mig ubekjendte, og hvorpaa jeg altsaa ikke kan andlade mig. Saa meget undrer mig kun, at de, der sættes til at bestemme en Sag, der saa meget angaaer det Almindelige, som Eligbæringen og Jordefærden, ikke ogsaa offentlig bekjendtgjøre deres Forhandlinger og offentlig æffe Kyndige Mænds Meninger derover. Det var dog vel en Muelighed, der kunde gives Folk, som havde mere oeconomisk Forstand til at berigtige denne Post til Nytte saavel for de Studerende som det Almindelige end de Herrer Commissairer. Trykke-Omkostningerne for sig offentlig Bekjendtgjørelse, om de end ikke bleve erstattede ved dens Udsalg, vilde dog vel kun udgjøre en Bagatel imod den Nytte sliig Publicitet vilde drage efter sig. Er ellers dette her, gjorde Forslag gjørligt at iværksætte, og hvorfor det ikke skulde være gjørligt indseer jeg ikke, troer jeg med fuld Overbeviisning, at den, der vilde tage sig deraf, vilde gjøre sig baade Kjøbenhavns Indbyggere

gere og de Studerende meget forpligtet, de første, fordi Jordefæerden, uden at tale om den betydelige Besparelse, derved vilde vindes, vilde befries for det ikke anstændige Optog med 6 a 8 Drivere for saa uhyre en Betaling bag Liigvognen, og de sidste, fordi de vilde opnaae en Forøgelse i deres Indkomster, hvortil man maa troe, de høiligen kunde trænge.

Efter mine Tanker voves der vel og for meget ved at lade et Liig sætte i og tage af Liigvognen ved 6 til 8 Mand, især hvor Trapperne ere saa steile, at det er en Vanskelighed for Snedkerne at faae endog den tomme Kiste op. Hvorfor der ellers skal være to Bærere mere efter nærværende Indretning ved et riigt Liig end ved et fattigt, veed jeg ikke, med mindre man ved denne Ansættelse har tænkt paa, at den Rige har haft bedre Evner til at æde sig tung end den Fattige; ei at tale om, at 4 Rdlr. vist er en alt for høj Betaling for en Forretning, som en pyntet Arbejdskarl kunde forrette paa mindre end en Time.

Heraf udgaaer ugentlig to Nummere, som ved Modtagelsen betales til Budet hvert med 2 Sk. Subskriptionen modtages paa lille Rådsmagergaden No. 60 hos Werfel.

lignende Ydmygelse. Men Mandens Fortjenester opfordre mig til at tale om ham, Mandens Fortjenester byde mig at tale om ham med den Varme, enhver retskaffen Mand maa føle ved at tænke sig ham som Fædrelandets, som Menneskets Ven; og min Agt for ham grunder sig ikke paa hans Stand eller hans Post, men paa hans Forstand og hans Hjerter.

I det Danske Maanedsskrift Minerva for September Maaned dette Aar læste man en Note fra den Engelske overordentlige Gesandt ved vort Hof, Herr Hailes, til Herr Grev Bernstorff, hvis Indhold tilligemed det derpaa fulgte Svar vel ikke er alle mine Læsere bekjendt, og hvoraf jeg derfor her vil meddele et Udtog saa tydeligt som mueligt.

Herr Hailes berettede, at det var ham paalagt at tilstille Herr Grev Bernstorff en Gjenpart af den Ordre, Kongen af England i sit geheime Raad havde givet, angaaende de neutrale Magters Handel med Frankrig under Krigen, og tillige at yttre for Herr Grev en nogle Bemærkninger saavel i den Anledning som og i Anledning af de Engelske Skibe, der som Priser maatte opbringes i de Danske Havne.

Indholdet af den omtalte Engellske Ordre under Tittel af: Tillæg til Instructionerne for de Commanderende paa de Engellske Krigsskibe og Capere, er forteligen:

- 1) At alle de Skibe, som have Korn eller Meel for nogen Fransk eller af Franske Krigsfolk besat Havn, maatte optages, men Skibene, efterat Kornladningen i den første beleilige Havn for den Engellske Regjerings Regning var bortsolgt, med en billig Fragtløns Gotgjørelse løslades. Dog maatte det og, naar Skibføreren kunde stille Sikkerhed, tillades ham at segle til et andet Land og der sælge sine Kornvare.
- 2) At ethvert Skib, Danske og Svenske Skibe undtagne, som gjør Forsøg paa at indløbe i en blokeret Havn, maa strax gjøres til Prize. Danske og Svenske Skibe derimod skulle for første Gang blot forbydes at løbe ind, men for anden Gang ligeledes gjøres til Priser.
- 3) At de Skibe, som ere bestemte til en blokeret Havn og ere uvidende om Havnens Blokering, skulle blot advares, men lyde de ikke denne Advarsel og uforandret vedblive deres Reise, maatte de ogsaa ansees som gode Prize

Priser. Ligeledes skulde de Skibe optages, af hvis Papirer det kunde erfares, at de, i Hensigt at gaae til en blokeret Havn, vare udløbne fra deres Ladeplads, efterat Havnen, de vare bestemte til, var erklæret blokeret.

Herr Hailes's, Note til Hr. Grev Bernstorff var af følgende Indhold:

- 1) Alt det var umistkjendeligt, hvor meget den nærværende Krig i Omstændighederne var forskjellig fra andre af Europas Souverainer paa den offentlige Rets System grundede Krige, og at denne Forskiel bør forandre Udvøelsen af de neutrale Magters paa Tractater eller Billigheden grundede Privilegier.
- 2) Alt der i Frankrig paa nærværende Tid ikke er nogen, end ikke af de neutrale Magter, erkjendt Regjering; at Danmark hverken holder nogen Minister i eller har nogen Minister fra Frankrig; at Danmark hidtil har afholdt sig fra at erkjende nogen lovlig Magt i Frankrig, og at Danmark, skjønt det endnu ikke har indladt sig i Krigen, dog umuelig kan erkjende Frankrig for en Stat, som det er pligtig at udøve det sædvanlige Benskabs og Neutralitets Forhold imod.
- 3) Alt

3) Alt en neutral Magt i almindelige Tilfælde vel ved Underhandlinger kan betrygge sin Handel med begge de Krigsførende Magter, naar den ene Magt ikke vises Føielighed frem for den anden; ligesaa, at en saadan Magt, om det end skulde indertræffe, at een af de Krigende fandt sig fornærmet ved for megen mod den anden viist Føielighed, ogsaa kunde faae saadant afgjort og bilagt i Mindelighed; men at dette i nærværende Omstændigheder ikke kan finde Sted, da Danmark, om det end i Henseende til Engelland vaa- ger over alle den neutrale Handels almindelige Privilegiers Haandhævelse, dog ikke kan lide paa, at det Frankrig, der allerede har krænket og daglig endnu krænker disse, det Frankrig, hvor Danmark ingen Minister har til at paatale sine Rettigheder, hvor Danmark ingen lovlig Regjering har erkjendt, som kunde forsikre det dets Ret, og hvor en overgIVEN Pøbels Villie er den eneste Lov, vil iagttage samme Billighed; og at det er umueligt for Danmark at afhandle som neutral Magt med Frankrig de Forsigtigheds Regler, de krigsførende Magter, for at forekomme Misbrug især med

Korn-

Kornhandelen, have den meest grundede Ret til at fordre iagttagne, da det er bevisligt, at Frankrigs Kornhandel med Fremmede ikke er i Particulieres men i det foregivne executive Raads og Municipaliteternes Hænder, og altsaa ikke kan ansees for en Handel med Particuliere, men for en Handel, der drives umiddelbar med den Krigførende.

- 4) Alt det er afgjort, at et af de vigtigste Midler, Engelland har til at tvinge Frankrig til at gjøre Fred, er det, ved at hindre Indførselen, at befordre den dyre Tid, Mangel paa Landets Dyrkning naturligvis har frembragt; at det er en almindelig antagen Grundsætning, at dette er et tilladeligt Middel i alle Krige, naar det kan haabes, Freden derved kan tilveiebringes, og naar det kan bevises, at den herskende Mangel blot reiser sig af de Foranstaltninger, Fienden har gjort for at tvinge sin Modstander; og endelig at det er ustridigt, at det nærværende Tilfælde, om end ikke det omtalte var derfor, er af den Besskaffenhed, at Handlemaaden ikke kan bestemmes efter de Grundsætninger, der ere fastsatte for anden lovlig Krig.

5) Alt

5) At Danmark i denne Krig ikke kan have den Sikkerhed for sig til at tillade Franske Capere Indgang med deres Priser i de Danske Havne, som de almindelige Love foreskrive, da et Patent, givet af en Magt, som ingen Ret har til sin Myndighed, ikke kan erkjendes for at være lovligt. Og altsaa kan ei allene ingen Engelsk Prise condemneres og ingen Engelsk Undersaat eller Eiendom anholdes i de Danske Havne uden aabensbar Tilfidesættelse af Tractaterne, men og ingen fuldkommen Neutralitet finde Sted, saalænge der i Frankrige ikke er nogen Regjering, til hvilken de neutrale Magter kunne henholde sig om Gøtgjørelse for disse Søerøveres og ikke Caperes Overtrædelser af Neutralitetens Love.

Endvidere melder Herr Hailles, at det var ham paalagt at foreslaae Herr Grev Bernstorff en Underhandling angaaende de Foranstaltninger, man i dette ualmindelige Tilfælde, efter foranførtes Overlæg, kunde træffe mellem den Danske og Engelske Regjering, og at forstikkere, Kongen af Engelland var overtydet om, det Danske Hof selv vilde indsee saavel Billigheden af det anførte Tillæg til Caper-Instru-

struxen, som og det Venfskab, hvorpaa det var bygget, da ingen Dansk Undersaat derefter kunde tilføies det mindste Tab uden fuldkommen Skadesløsholdelse; at Kongen af Engelland byggede sikkert paa, det Danske Hof i Betragtning af de mellem det og det Engelske værende Venfskabs og Fordeels Forbindelser, i alle dets Skridt i disse critiske Tider og ved disse critiske Omstændigheder, iagttog den Opmærksomhed, som i en Krig, hvis Udfald maa have saa megen Interesse for alle flebne Nationer, udfordrede; at Kongen af Engelland gjorde Regning paa, Danmark efterdags ikke tillod de Franske Capere at opbringe eller bortfælge optagne Engelske Skibe i nogen Dansk Havn, hvorimod Engelland vilde drage Omforg for, at den Danske Handel, hvad enten den var Regjeringens eller Undersaattens, ikke af noget Engelsk Krigs eller Caperskib skulde blive foruroeligen eller fornærmet;

* * *

Udtoget af Herr Grev Bernstorffs Svar, saavel som det, jeg i Anledning deraf, efter min Indledning, agter at sige, følger i de tvende neste Nummere.

201

100

innente-Forger.

3111500100

Donnerstag

Abg. auf den Tod. 26.

No. 14

Slappere.

1907

Смолчановъ

5000000000000000

Brandeis

Herr Grev Bernstorff erklærer i sin Note til Herr Hailes, at det altid er vor Konge en Misforstaaelse at see sig nødsaget til at bestride Sine Bundsforvands og Venners Grundsaetninger og besvære sig over deres Forhold; at vor Konge havde ventet, at hans Omhye for at iagttage den strengeste Neutralitet og at holde Sine Tractater, vilde have skaanet ham for denne Ubehagelighed; men at

at Indholdet af den af Herr Hailes overleverede og af den Preussiske overordentlige Gesandt understøttede Note byder Ham i et medfølgende Svar at bestride de anførte Grunde, og at det ikke er Paastaaenhed, men Overbeviisning, Egen Interesse og det inderlige Ønske at unde Sine Undersaatter en Fred, som de høiligen trænge til, der bevæger Ham til at vedblive Sin eengang fattede Mening.

Vor Konge, siger Herr Grev Bernstorff, taler uden Omsvøb og med Alabenhjertighed, da Han er overtydet om, Han taler til Benner og retfærdige Monarker. Han veed, Hans Riges Rettigheder ere bestemte, og Han vil derfor lade Kongernes, hans Benners Føllelser selv sige, om det ikke maa være Ham tungt at foretage Underhandlinger om tydelige, antagne Tractaters Opfyldelse. — At en Krig, forskjellig i sin Natur fra andre Krige, derfor skal kunne forandre gjensidige Contractors Natur; at gjensidige Forbindelsers Opfyldelse skal kunne ansees for Gunstbeviisninger; at en Magt, den være hvilken den vilde, skulle have Tilladelse til at gjøre Foranstaltninger en Credit til Skade; at en frigførende Stat skulde kunne lette sine Byrder ved at henkaste dem paa

uskyld

uskyldige neutrale Stater: — alt dette ere Gjenstande, som vel kunde behøve en Undersøgelse, men vist nok en Undersøgelse, der vildefornærme de paagjeldende Hoffer, da derved maatte forudsættes en Frugt for, at de enten skulde vedblive deres Paastand, efterat have hørt vor Konges og formodentlig og de øvrige neutrale Hoffers Indsigelser mod Mueligheden af at forene Neutralitets Systemet med Foranstaltninger, der nødvendig maae tilintetgjøre det, eller og lade Overmagten gjælde i Stedet for Grunde og de paagjeldende Parters Samtykke.

Forsikkert om ikke at have gjort nogen Fordring uden for Tractaterne, men fra Sin Side at have opfyldt Sine Forpligtelser og desuagtet at være det lidende Partie, fatter vor Konge ikke, siger Grev Bernstorff fremdeles, hvorledes Kongen af Engelland, uden Danmarks Samtykke, har kunnet give sine Comandører en Tillægs Instruction, saa aldeles stridende mod Tractaterne, og saa afgjort fornærmende for Danmark, at vor Konge, hvor ugerne han end vil, seer sig pligtig til at protestere dertil som mod et aabenbart Indgreb i de helligste Forbindelser, der kunne have Sted blandt

Mens

Menneskerne, at paatale sine Rettigheder, og at anmode alvorligen Kongen af Engelland at falde Instructionen tilbage og i Fremtiden ikke at give nogen Befaling stridende mod sine Forpligtelser. Dog er det langt fra, at vor Konge vil undslaae sig for, ved blot at opfylde det, den strængeste Pligt paalægger Ham, at bevise Engelland, Preusen og disses Allierede Sin Hengivenhed; tvertimod, han vil gjøre alt hvad der kan gøres uden at fornærme Neutraliteten og Hans Folks Vel. Han vil ansee som bloqueret enhver Fransk Havn, hvor Engellands eller dets Allieredes Søemagt er den mægtigste; Han vil aldrig contrahere med den Franske Regjering angaaende Søemagtens eller Krigshærens Forsyning; Han vil forbyde alt Salg af Franske Priser i Hans Lande; Han vil paastaae af Franskmanden tilbageleverer alt det Engellands og dets Allieredes Undersaatteres tilhørende Gods, som har været betroet til det Danske Flag; Kort, Han vil intet efterlade hverken til at bestyrke Hans Forbindelse med og bevise hans Troesskab imod de Stater, Han staaer i Venstres Forbund med eller til at bevidne Hans Erbødighed for Selskabets og dets Lykksaligheds Grundboide.

Udtrug af Herr Grev Bernstorffs

Svar paa Herr Hailes's Note.

- 1) Den uforanderlige Folkerets Grundsetning
ger hænge aldrig af nogen Omstændighed.
Forglemmer en Krigsførende disse, berettiger
han paa nogen Maade sin Siende til det
samme; en Neutral Magt derimod kan al-
drig have saadan Undskyldning. Dens U-
partiskhed og dens Tractater ere dens Børn;
efterlader den af Føielighed for een af de
Krigsførende at benytte sig af dette Børn, er
det utilgiveligt. Dens Støttestav er den
almindelige offentlige Ret. En neutral Stat
er hverken Dommer eller Part. Tractater
tillade ingen Partiskhed; de ere gjensidige.
Forpligtelser, der vilde forandre deres Na-
tur, saasnart een af de Contraherende uden
den Andens Minde kunde give dem en anden
Fortolkning end deres Naturlige. Følge-
lig vilde Tractater ophøre at være, fordi de
saaledes bleve til ingen Nytte. Troe og Love,
Retfærdighed og Frøghed vilde lide der-
under, og Undertrykkelssens Haand vilde
hvile destungere paa den, der vant til een,
saalænge Egennytten tillod det, i Kraft ble-
ven

den hellig Forbindelse, hovedfulds maatte
sætte dens Velgjørenhed

- 2) Skjønt Danmark aldeles ikke søger at retfærdiggjøre den nu værende Franske Regjering, dens Natur eller dens Oprindelse, vil det dog ikke afslige, ligesom det og af Neutraliteten forbydes at afslige, nogen Dom desangaaende. Dets Bekymring for ligesom og dets Ønske om at see en hastig Ende paa de Ulykker, der trykke saavel Frankrig, som det hele Europa, kan det derimod ikke undertrykke. Men om det, Danmark i delig har nægtet, at bisalde eller erkjende Regjeringsformen, handles der jo ikke nu. Det er nok, at der er en Autoritet, Nationen har givet, og til hvilken man i enkelte Tilfælde kan henvende sig; at Handels Forbindelserne med de neutrale Stater endnu staae i Kraft; at Tractaterne erkjendes, i det mindste jevnlig efterleves, fordres opfyldte og blive opfyldte, endog ofte til Gavn for de af de krigførende Stater, hvis Undersaatters Gods har gaaet under vort Flag. Desværre er det alt for ofte i Bægrings eller Forhalings Tilfælde fra Frankrigs Side skeet, at de andre krigførende Stater have

have overseet deres Tractatet med os og gjort det neutrale Flag til et Offer for Bildfarelser, hvori det ikke var deelagtigt. Endnu er ikke Retfærdigheden spærret i Frankrig; endnu høres Consulerne og de Fornærmede, endnu kan der appelleres til Handelstribunalerne. For Tractaternes Opfyldelse ere altsaa ikke Underhandlinger men Dommere nødvendige.

- 3) At Indvendingerne mod Neutralitetens Muelighed ere hævede blot ved den Anmærkning, at Frankrig endnu ikke har været døv for vore Fordringer. Vel ere ikke alle Municipaliteterne lige billige, vel have ikke alle Handelstribunalernes Domme een Maalestok, vel har Retfærdigheden ikke overalt en lige Støttestav; men dette er Uheld, hvorved de Neutrale ere de meest Lidende; Uheld, som det vilde være uretsfærdigt at kræve dem til Ansvar for, naar Ansvarkrævernes lige Forhold retfærdiggjør det Paaankede. — Underhandlinger angaaende Forekommelse af Neutralitetens Misbrug til Skade for een af de krigførende Parter ere i alle Tilfælde overflødige, da det altid er de neutrale Magters Pligt at holde

holde over Upartiffhed, uden at bekymre sig om nogen af de krigende Parters større Fordeel eller Skade, som noget der altid beroer paa Diebliffet og Omstændighederne og med disses Omveppling ogsaa maa omveples og ikke kan beroe paa de neutrale Magters Villie. Modsat Forhold vilde forandre Tractaternes Natur.

Hvad den Forskjel angaaer, der er giort imellem Particulieres Speculationer og Regjerings og Municipaliteternes Speculationer, da er den ligesaa nye som ubekjendt. Den Undersøgelse, om en Contract, oprettet imellem en neutral og en krigsførende Stat, angaaende Provisioner for Armeerne eller Flaaderne, kan fornærme en Tractat, der ikke forbyder dette, bør ikke her finde Sted, da Tilfældet selv ikke finder Sted, da her kun handles om aldeles particuliere Vare-Speculationer, ligesaa vigtige for Selgeren som for Kjøberen, om brugt af Skibe, en Nation tilhørende, hvis Skibsfart og Kornhandel er dens fornemste Næringsgreen. Desuden handles der ikke her om Krigsmen om Handelshavne; og tillader end Sædvane at udhungre bloquerede Steder, saa tillader dog neppe Retsfærdigheden samme Haardhed mod Provindser i Frankrig, der ikke have fornærmet Engelland eller dets Allierede.

(Sluttes i neste Nummer).

U g e b l a d

for

Ungdommens
 Udførelse
 Uærente Borgerne.
 Bilhandlere.
 Konfirmander.

Udgaar den 15. No. 15. Altappere.

Udgaar den 15. No. 15.
 Udførelse
 Uærente Borgerne.
 Bilhandlere.
 Konfirmander.

Kjøbenhavn, den 19 November 1793.

4) Skjønt de høie Priser der for nærværende Tid, siger Hr. Grev Bernstorff, herske i Frankrig, ere en nødvendig Følge af Mangelen paa Levnedsmidler; ere de dog ingenlunde nogen ualmindelig Omstændighed, da Frankrig nesten til alle Tider maae forsyne sig med Føde-
 vare fra Fremmede, især fra Africa, Italien og America. Ogsaa i Aaret 1709 blev Frank-
 rig

rig truet med Hunger, ja truet meget stærkere med Hunger end nu; og dog gjorde Engeland den Tid ikke Brug af det Argument, det nu vil have anvendeligt. Kort Tid derefter, da Danmark havde Krig med Sverrig, og troede sig berettiget til at hindre Indførselen til dette Land, satte alle Magterne og især Engeland sig derimod og erklærede Danmarks Forhold for at være uforsvarligt. Danmarks Konge lod sig overbevise og afstod fra sit Forsæt.

Krigens Forskjellighed i Henseende til deres Oprindelse, Hensigt, Nødvendighed, Retfærdighed eller Uretfærdighed, bør og maa have Indflydelse paa Fredsslutningen; men bør paa ingen Maade have Indflydelse paa de neutrale Magters Handlinger, hvor meget den end har det paa deres Følelser. Neutraliteten ophører, saasnart den Neutrale blander sig i Sagen selv.

5) Saavel de Engelske som Engellands Allieredes Skibe nyde al muelig Tryghed og Bistand i de Danske Havne, saalænge de ikke
ere

ere tagne af deres Fiender. At Danmark ikke anseer Frankrigs bevæbnede Skibe for Søersverskibe, det retfærdiggjør Engeland selv, ved selv ikke at ansee dem derfor, ved at udbytte Fangerne som Krigsfanger og ved at holde ordentlige Underhandlinger i deslige Tilfælde: Danmark der er neutral, kan jo umuelig gaae videre end Engeland, der er krigsførende, naar det ikke vil paadrage sig Ansvar for sit Forhold. At Kaperne og deres Priser tillades at løbe ind i Norge, er og en Følge af Neutraliteten og den i hele Europa almindelige Sædvane. Desuden vilde det være en Umuelighed at forhindre dette i et Land, der er saa vidtløftigt og har saa mangfoldige Havne, som Norge, ja det vilde endog være skadeligt, efterdi de Franske, i Følge deres Decreter, vilde ødelægge de Skibe, de ingen Muelighed saae til at kunne bringe i Sikkerhed.

Saaledes er Herr Grev Bernstorffs Erklæring til det Engelske Hof, og jeg finder den saaledes affattet, som den kunde ventes af en Minister, som

som han, saaledes som Menneskets Ret, som Danmarks Ære fordrer det. Vi have seet Engeland fortryde paa, at det neutrale Danmark, handlede med det Franske Folk og tillod Franskmændene at indløbe med deres Priser i de Danske og Norske Havne; vi have seet, hvad Foranstaltninger, Engeland har gjort for at betage Danmark Neutralitets Friheden, Frankrig Menneskets naturlige Ret, og endeligen have vi seet, hvad Grunde Herr Grev Bernstorff har betjent sig af, for at sætte Neutraliteten i Kraft og hævde Folkeretten. Hvor vi henvende Oiet i denne Ministers Erklæring, finde vi den store Statsmand, Menneskeslægtsens Ven. Vel er det i Kongens Navn, han taler; men at han var Kongens Raadgiver, at det var ham der forudsaae, kun dette Forhold kunde befrie Landet fra at indvikles i en uvis, men altid byrdefuld Krig, det kunne vi formode med den største Visshed. Udsigt, saae denne store Mand, var der ikke til, at Engeland ved Magten skulde for-

forsøge paa at tvinge os til at begaae Uretfærdigheder, at overtræde Menneskernes helligste Love. Frankrig derimod, et Folk, der styres af Fortvivlelsen, var det høist rimeligt ikke vilde blive hold ved at see os tilfidsætte vore Pligter for at føie dets Fiender, Frankrig vilde ikke betænke sig paa at see en Fiende mere, naar det troede sig pligtig at hævne Troeløshed. Krig, siger denne Mand, kan Danmark ikke taale, og med hvor megen Grund siger han ikke dette! Bort lille Tog i Sverrig, hvor vort Folk kun var Hjelpetropper, kunde ikke bestaa af Staten; men maatte paalægges Undersaattens Skuldre; hvorledes vilde det gaae os, om vi selv bleve handlende, om vi selv skulde deeltage i Menneskemord! Den Mand der af to flibrige Veie, valgte den mindst farlige, der var død for nesten en heel Verdensdeels Skrig og kun havde Øre for Retfærdigheden og Menneskeligheden, den Mand er det ikke nok at vi beundre, vi bør tælle ham blandt Jordens høieste Væsener, sær paa denne Tid, hvor Men-

neske-

nesselighedens Stemme, Retfærdighedens Skrig synes at være en tom Røst i Ørken.

Iyffelig den Stat, hvor Regentens Raadgivere ere mere Menneſker end Adelsmænd; Iyffeligt var Dannemark, om det havde mange Bernſtorffer.

Den Kongesøn, som har en ſaadan Statsmand til Mønſter for ſig, bør man vente ſig meget af; thi kun naar Regenten er Statsmand, kan Landet florere, Iydbyggerne være Iyffelige. Den ſande Statsvidenſkab er ikke Færdighed i at ſpille Intriguer, ikke Arbeidsomhed i at udtænke Planer til Landets Erobring ved Underſaatternes Blods Udgydelse; den beſtaaer i at pønſe paa Næringsveienes Udbredelse, Skattebyrdernes Lettelſe, Retfærdighedens Pleie, Lovenes Fuldkommengjørelſe, Fortjenesters Opmuntring og Belønning og Fred og Roeligheds Haandhævelse.

Omſtændighederne og Sædvanen forbyde i vore Tider Kongerne at opdrage deres Børn blandt Landets Iydbyggere til gode Borgere.

Hof:

Hofopdragelsen er Smiger lige fra Buggen til Thronens Bestigelse; og denne Guddommens Stoel er ideligen omgiven af Kryberie og Hyl-lerie. Førsternes Børn indbildes tidlig, at de have fattet alle Verdens Kundskaber, og i den første Kundskab af alle, den Kundskab, der burde være dem vigtigst, Kundskab om Mennesket og Menneskets naturlige Ret, Kundskab om, at de selv ere Mennesker, forblive de dog Børn, indtil de graae af Alder nedsynkes i Graven.

Jordum saae Kongerne først i fjerde, femte og sjette Leed deres Forfædres Handlinger fortalte, og selv i disse Fortællinger kunde Smigeren ikke undlade at sminkle de sorteste Handlinger, begaaede af Førsten. Men snart er den Tid for Haanden, da disse Jordens Behærskere skulle see deres Fædres, ja deres egne Billeder malede efter Naturen; og vee den Fyrste, der da seer sig sat i Klasse med Menneskehedens Affkum, der hører sig Indelig tilraabt: Tyran! Gav jeg Dig Scepteret i
Haan-

Haanden, paa det Du skulde træde mit og mine Medbrødres Bel under Fødderne!

Kiegels har lovet os Frederik den Fjerdes Levnet, og skrevet af denne Mand bør vi vente et Mønster for Regenthistorien. Hyklarie ledede hidtil ikke hans Pen; formodentlig vil han og her vise sig naturlig. Frederik den Fjerde, stor, om ikke Hofnyngelen, trædsfere end Slangenngelen, havde bundet for hans Dine, kan blive et Exempel for Tron-Arvingen, kan lære ham, at Slangebraaden, der som oftest omgiver Tronens Fod, kan stifte ham selv.

Ugeblad

for

Udgangene
Uvante Borgere.
Bijhandlere.
Konstnere.
No. 16
Oltappere.
Broggere.
Blandelingsbrendere.
Gaandvætere.
Merchandlere.
Skrivere.

Kjøbenhavn, den 22 November 1793.

I Indbydelsen til Subskription paa dette Blad lovede Forfatteren at arbeide paa Feils og Misbrugs Afskaffelse og Oplysningens Udbredelse i den borgerlige Stand, men da et og det samme uafsladeligen kjeder, da man endog kan blive æffet af det største Velleynet, naar det nydes uafbrudt: saa er Forfatteren til Ginds efter denne Tid at opfylde et senere givet Løfte, nemlig det: ogsaa at sørge for sine Læseres Moerskab, en Ting, der saa meget lettere laader sig gjøre, som man efterdags agter at udgive to Nummere paa een Gang. Men

Men selv ved at more er det mueligt at gavne, ja ofte virkes Gavnene meest, hvor den bibringes ved for Sandserne fattelige Billeder. Herr Salzmanns Ugeblad, der Bote aus Thüringen, som formodentlig nogle af vore Læsere kjende af Morgenposten, hvor adskillige Scener deraf ere givne under Navn af Helsingørs Budet, kan stundum levere os Stof til dette Diemeeds Opnaaelse. Det indeholder Samtaler mellem Budet og en Gjestgiver. En Prøve deraf er følgende:

Budet. Gjestgiveren.

B. Siig mig ligefrem paa Hans Samvittighed, min kjære Hr. Vert! om Han virkelig ønsker, det skulde gaae til hos os, som det gaaer til i det arme og uhyggelige Frankerige, hvor selv det meest uskyldige Blod finder i hele Strømme, ja hvor intet Menneske er sikkert paa sit Liv?

G. Gud bevare mig naadelig for saadant et Onske! Det kunde ei engang falde mig ind i Drømme.

B. Naa, naa! Jeg troer Ham paa Hans ærlige Ansigt. Men naar man ikke ønsker at see Byen brænde af: saa maa man ei heller lægge nogen brændende Lunte i sin Naboes Lade. Og naar man oprigtig ønsker at afvende en Ulykke, som Landet ingen Ende kan see paa: saa maa man ingenlunde søge at sætte Mængden

den den latterlige Mening i Hovedet, at alle Mennesker have lige Rettigheder og lige Friheder.

G. Jeg forstaaer Ham fuldkommen. Men mig vil Han ikke forstaae. Jeg har jo aldrig paastaet, at Tjeneren og Herren skulde være lige meget. Men jeg har holdt for billigt, at den Uadlede, der i Duelighed kan maale sig, ja endog ofte overgaae den Adlede, ikke skulde have mindre Rettighed, mindre Frihed end denne.

B. Ha ha, saadan er det at forstaae! Du skal jeg strax være til Røde med at svare Ham. Hvad er Han, min Hr. Bert?

G. Det er et forunderligt Spørgsmaal! Jeg er jo Gjestgiver.

B. Og jeg, jeg er Bud, og de Folk, jeg trykker mit Blad for, ere Haandverksfolk og Bønder. Vi ere altsaa alle Folk, der ernære os med vort Arbeide, og ikke tragte efter noget offentligt Embede. Det kan jo da være os lige meget, hvad enten de vigtigste Embeder i Staten gives de Adelige eller de Borgerlige, naar kun de, der faae dem, besidde Evne til at bestyre dem; og Sager, der ikke angaaer os, behøve vi ikke heller at indlade os paa. De børde skulle og have noget at gjøre; lad dem træffes derom. Men dog vil jeg fortælle Ham en lille Historie.

Der

Der var engang en Mand, som havde to Sønner, hvilke han gav en Opdragelse, der gjorde dem til meget gode Mennesker. Da han blev gammel og mærkede, at Døden snart var for Døren, satte han sig i sin Bedstefaderstoel, lod sine Sønner kalde for sig og sagde: Kjære Børn! jeg har, til denne Dag, sørget for Eder som en retskaffen Fader. Den gode Gud har og lagt sin Velsignelse til min Opdragelse. I ere friske og stærke, I have flinke Arme, et retskaffent Hjerte og en god, sund Forstand. Eders Lykke i Verden staaer altsaa paa temmelig gode Fødder. Næsten al den Fryd, Gud har berebet Menneskens Børn, staaer aaben for Eder. Jeg efterlader Eder Jord nok, det kommer kun an paa, om I ville dyrke den, om I ville nyde den Glæde at saae, plante, opelske Træer, høste, hvad I have saaet og plantet, og hvad Glæde det er at kunne høste, hvad man selv har saaet og plantet, veed jeg, I føle, uden at jeg siger Eder det. Eders Arbejde gjør Eder sunde og giver Eder Appetit, og naar I have arbeidet, vil Eders Kaal og Flesk smage Eder bedre end Paasteien smager mangen en fornem Mand. Naar I gjøre Eder den Verdum til Nytte, jeg har givet Eder: saa ville I uden stor Vanskelighed kunne finde Eder en forstandig Kone, som vil sørøge Eders Lyksalighed. Det er mig endnu i denne Time en

Glæ-

Glæde at kunne tænke mig tilbage i hine lykkelige Dage, da jeg gjennemvandrede Livet med Eders gode Moder. Hun var en fattig Pige, det vide I; men hun havde et retskaffent Hjerte, hun var stræbsom og en god Huusholderske. Hvor suur end Dagens Nøie havde været mig: saa forglemte jeg dog al min udstaaede Besværlighed, naar jeg saa den Venlighed og Omhu, hvormed hun beredt Aftensmaaltider. Dette var en Lykke, som kun saa rige og fornemme Folk kunne bryste sig af.

Med Tiden vil Gud ogsaa give Eder Børn. Opdrag dem saaledes, som jeg har opdraget Eder, og da ville I opleve ligesaa megen Glæde, som jeg har oplevet. Have I end Modgang og Fortrædelighed i Verden, saa ville dog Eders spæde Børn, naar de venlig slynge deres Arme om Eders Kne eller vise Eder deres Fremgang i at læse og skrive, snart opklare Eders Pande.

I have en frugtbar Jord og en velsig- nende Himmelegn: hvor mange fornøielige Dage har ikke den gode Gud her skjenket mig! I ville selv kunne erindre Eder den Tid, da jeg lærte Eder at kjende de mange Slags Træer og Planter, der omgive Eder, da jeg gjorde Eder opmærksomme paa, hvor konstigen Blomsterne og Bladene vare byggede og sammanseiede, da jeg viste Eder, hvorledes Spurven frydede sig paa Kvisten,

Dr:

Ormen gottede sig i Sanden, da vi samlede for-
 Instede vort Dre ved Rattergalens Slag, vort
 Die ved Synet af Myrens Omhue for at samle
 Føde til sine Smaae, da vi om Sommeraftenerne
 satte os ved Bredden af Bækken, betragtede
 Stjernernes Mangfoldighed, og talede om den
 almægtige Gud, der havde beredt os Mennesker
 alt dette Gode. — Al denne Glæde kunne I
 nyde endnu. Baade den velsignende Himmel og
 den frugtbare Jord ere til endnu. Og den,
 der kan føle, har sikkert meer Glæde af at opholde
 sig i den frie Natur, end i et Værelse, der
 glimrer af Guld lige fra Loftet indtil Gulvet.

Som sagt, det beroer paa Eder selv at
 være lykkelige, og det vil glæde mig i Guds Rige at
 see mit Ønske og Haab opfyldt.

Men een Ting har jeg endnu at sige Eder.
 Der gives Folk i Verden, der nyde Fortrin, som I
 aldrig kunne opnaae. For Exempel Adelsmænd!
 Disse blive ved alle Leiligheder agtede og givne
 Fortrin for andre Mennesker: og de betydeligste
 Embeder falde i deres Lod. Dersom I nu
 ville ærgre Eder eller knurre derover, saa for-
 bittre I Eder selv al Eders Glæde. Vær alt-
 saa kloge, mine Børn! og hold Eder derfra!
 Vel formaae Adelsens Fortrin at blende, men
 de formaae ingenlunde at skabe sand Lyksalighed.
 Det er en langt større Fryd at blive elsket af sin
 Kone og sine Børn, end at blive overøst med
 dybe Komplimenter. Kon-

Kongen optager Eder vist aldrig i Adelsstanden, og jeg ønsker ei heller, det maatte skee. Men jeg vil give Eder et godt Raad: Adl Eder selv!

Handl altid med Overlæg, og stræb altid efter at blive fornuftige og tiltage i det Gode! Vær aarvaagne i Eders Forretninger: Narvaagenhed er en god Sæd og føder Duellighed! Vær at være Herre over Eders Brede og Eders andre Eidenfaber! Vær retskaffen imod enhver! Hold hvad I love! Hjælp enhver, der er i Nød, saameget det staaer til Eder! Vær taknemmelig imod dem, der have gjort Eder godt og forglem aldrig Velgjerninger! Gaa dem af Veien, der have i Sinde at kives med Eder! Hævnt Eder ikke over dem, der have fornærmet Eder, men tilgiv dem!

Ved at følge disse Raad, mine Børn! blive I vel ikke Adelsmænd, men I blive det, der er mere, I blive ædle Folk. Den Adelsmand, vi give os selv, er tusende Gange mere værd, end den Førsterne kunne give os. Hiin beholder sin Høihed paa hele Jorden og i Himmelen, denne gjælder kun i visse Lande. En Mand, der er begavet med sand Fornuft, Duellighed og Retsskaffenhed, finder Algt og Kjærlighed i alle Lande og kan glæde sig i den Overbeviisning, at hans Adelsmand har fuldkommen Gylldighed hos den Allerhøieste.

See,

See, mine Børn! nu forlader jeg Eder; nu gaaer jeg til Eders og min Fader. Hvad kunde det nu hjælpe mig, om jeg end havde været af den allerældste Adel? Det er jordiske Fortrin; det er intet for Gud. Men jeg er, det vide I, en ærlig Mand: jeg har givet Eder en god Opdragelse, jeg har ikke tilbragt mine Dage i Overdaadighed og Lediggang, men i Flid og Arbeidsomhed, jeg har aldrig forsætlig krænket mine Medmennesker, men jeg har tjent enhver efter mine Kræfter. Dette vil være min Talsmand for Guds Domstoel. Forstaae I mig, mine kjære Børn?

Ja fuldkommen, kjære Fader! svarede de.

Nogle Dage derefter lod Faderen sine Sønner atter kalde for sig, trykte deres Hænder og sagde: Hvor sød er ikke Døden, naar det er roeligt her! — Han pegede nemlig paa sit Hjerte og hensov.

Sønnerne efterkom deres Faders Forskrift, og leve nu et lykkeligt Liv med deres Koner og Børn. Intet Menneske har noget at sige paa dem, overalt ere de elskede, agtede og ærede; selv Adelsmanden kan ikke nægte dem sin Beundring.

Efterat jeg har tilkøbt mig Forlaget af dette Blad, saa tiener herved til behagelig Efterretning, at der fra nu af udgaaer 2 Nummere paa een gang, som betales ved Tilbringelsen med 4 R. Hvad Bladets Indhold angaaer, da skal man stræbe at gjøre det saa interessant som muligt, saa at det kan riene saavel til en/hnt; sig som behagelig og underholdende Lector for danske Borgere. Subskriptionen modtages hos Forlaggeren, Boghandler

Abt. Solbin,

i Nyntergaden No. 129.

U g e b l a d

for

Slægtninge
 Udenlige Borgere
 Bølgandlere
 Konservere
 No. 17. Skatpæne
 Sæmmere
 Smæthandlere
 Landboere
 Brødgere
 Bræddelingsbørere

Kjøbenhavn, den 25 November 1793.

Ikke altid bør vi ene og allene heste Die paa
 vore lykkeligere, ofte uden egen Fortjeneste lyk-
 keligere, Medmennesker. Og saa vore lidende,
 tidt for andres Skyld eller formedelst Skjebnens
 Haardhed ullykkelige, Søstre og Brødre ere
 vor Opmærksomhed værdige. Dette Nummer
 ville vi ofre den undertrykte Menneskehed, og
 bidrage vi endog kun et Solegran til deres tunge
 Kaars Lindring: saa skal Fryd indtage vort
 Hjerte,

Hjerte, Salighed boe i vor Sjæl, hver Gang vi tænke, vi have ydet, hvad vi have formaaet, til Hungerens Mættelse, Nøgenhedens Bedækkelse, Legemets Bederqvælgelse, den nderste Elendigheds Rettelse.

St. Hans Hospital skal være Gjenstanden for vore Betragtninger; denne den mennefkelige Elendigheds Bolig ville vi her besøge. Korte ville vi vist vende tilbage, afstke i Hierterne Elendighedens Sød, og ofre dens Offere vor Medlidenshed og Bistand.

Kjøbenhavns Skilderie gav os i Aaret 1788 et levende Malerie over den Elendighed, der indsluttes i disse Mure. Medborgeren nykedes over Medborgerens Lidelser, og virksomrakte han sin lindrende Haand til sin uheldige Medskabning. Men nok frugtede ikke hans Godgjørenhed, megen Nød blev der endnu tilbage at afhjælpe, selv Hans over Hovedet savne disse Elendige.

I Aaret 1788 var St. Hans Hospitals

Fond	=	=	14300 Rd.

Perlestikker Möllers Enke			
har siden givet til Stiftelsen	=	20000	=
Colsmann ligesaa	=	20000	=

Er	=	54,300 Rd.

Hvor

Hvoraf Interessen 4 p. C.
 aarlig udgjør = 2172 Rd.

For Patienter, saavel Be-
 neriske som Affindige, der ikke
 ligge paa Stiftelsens Bekostning,
 betales aarlig omtrent = 2500 .

Andre Indkomster fra ad-
 skillige Kirker i Nærheden af Kjø-
 benhavn, der erlægges under Navn
 af Pesthuuspenge = 32 =

Salt den aarlige Indkomst 4704 Rd.

Udgiøten derimod er saaledes:

Til Stiftelsens almindelige
 Lemmer, sædvanlig over 320 i
 Tallet, à 4 p. daglig, omtrent = 6000 =

Til de Beneriskes Under-
 holdning betales aarlig, nemlig
 for hver Patient 8 p. daglig, om-
 trent = 12 til 1300 =

Efter Regaternes Forskrift
 nyde nogle af Lemmerne i Tillæg,
 foruden deres Dagpenge, i alt = 192 .

For oekonomiske Artister,
 saasom Brænde, Steenkul, Badst,

Lateris = 7492 Rd.

Transport = 7492 R. — 6		
Lys, Halm, Koste ic., betales		
aarlig omtrent	=	1000 = — =
Indspecteurs Løn	=	350 = — =
Præstens	"	250 = — =
Docterens	"	300 = — =
Chirurgens	= 200 Rdl.	
og til Bandager	80 =	
		280 = — =
Oldfruens	=	80 = — =
Til 12 Gangkoner, hver		
ugentlig 3 Mk.	"	312 = — =
En Gangkarl ugentlig Til-		
læg 1 Mk.	=	8 = 4 =
Portneren, Bægteren,		
Gaardskarlen, hver 8 Mk. ugent-		
lig	"	208 = — =
Er = 10280 R. 4 6.		

Altsaa mangler Hospitalet 5578 Rdlr. 4 Mk. aarlig til sine UdgiFTER, og disse udreder det almindelige Hospitals Kasse.

Claudii Koffets Kapital er nu voxet til 30000 Rdlr., hvis Renter for endeel anvendes til Sengeklæder, Gangklæder og Linnen for nogle af Lemmerne. Til Husets Ombygning eller Udvidelse er indkommet med de af den unge sidst afdøde Baron Volten dertil skjenkede

20,000

20,000 Rdlr. ialt 25000 Rdlr. og ved velvil-
lige Gaver, der blandt Lemmerne ere uddeelte,
er der indkommet i Aaret 1791 = 1522 Rd. 31 Sk.
i Aaret 1792 = 1379 = 61 "
og i Aaret 1793 nesten = 800 = — "

Desuden nyde nogle faa af Lemmerne
et lille Tillæg af de Begater, Jessen, Getrøjer
og Frue Bortmand have skjenket Stiftelsen til
denne Anvendelse.

Førend Kjøbenhavns Skildrer malede
denne Stiftelses Glendighed, udgjorde de til Ud-
delelse bestemte Gaver, som dertil indkom,
neppe 500 Rdlr. aarlig, men strax steg de til
en mere end tredobbelt Summa. Det var
denne, den fortrængte Menneskeheds Tals-
mand, disse Glendige havde at takke for, at
de mueligt 20 Gange mere om Aaret end til-
forn kunde vederqvæge deres usle Legeme; og
negte kan man ei heller, at Præsten ved sin of-
fentlige Taksigelse stedse har stræbt at holde Skil-
deriets Forfatters, Herr Kiegels, ædle Forbøn
i frisk Minde. Men uagtet dette Slags Gø-
ver vel stedse anvendes efter Givernes Aar til-
saa er det dog vel ikke sagt, de altid aings Op-
Nytte der, hvor de meest vilde huf, vil derfor
er ikke at tvivle om, at de Gave Længder, der
ren og Præsten gives frie Hindre Tilbygning
end-

dele, jo falde i god Jord, og kun komme dem til Lindring, der virkeligen trænge dertil; men da der i denne Stiftelse gives rørige Folk, der ved Stræbsomhed og Vindstibelighed altid kunne erhverve sig saa meget, at de med deres 4 fl. daglig ikke behøvede at lide Mangel, ligesaavel som der gives Afstindige, Stumme, Døve, Blinde, Krøblinger og andre formedelst Alderdom eller Tilfælde til alt Arbejde ganske uskiftede Mennesker, som aldeles intet formaae, at erhverve sig, og allene maae leve af det, Indretningen fastsætter og uddeler: saa var det at ønske, at de Gaver, der efterdags indkomme, allene maatte falde i disse Elendiges Lod, og ikke fortæres paa een Gang, men lignes blandt de Trængende til længer Husværelse for dem. Det indkomne i 1793 af deslige Gaver er og saa betydelig forskjelligt fra det i de to foregaaende Aar indkomne, at Udelmodigheden nu paa nye høiligen trænger til en kraftig Opmuntrer som Kiegels.

For at kunne uderholde Stiftelsen, saale-
 30000 R. enhver Ting der er bestemt, maa, som
 des til Sætt, det almindelige Hospital tilskynde,
 nogle af Lemmangler. Dette skee i Aaret
 eller Udvidelse af Madam Møllers og Colsmanns
 ge sidst afdøde Br. Hans Hospital, og dette
 skeer

ſkeer ogsaa nu, efterat diſſe betydelige Gaver ere tilfaldne Stiftelſen. Det kunde altsaa kom-
met ud paa et for St. Hans Hospital, hvad-
enten diſſe Gaver vare tilfaldne ſamme ſelv el-
ler det Almindelige Hospital. Gaver der
ſkulde lindre diſſe til egen Forſorg ſe ubegvem-
me Elendiges Kaar, maatte ikke være blotte
Gaver, men Legater, ſom Jeſſens, Getron-
ers og Frue Bortmans, der, uddeelte ſom Tillsæg,
kun kunde komme de elendigſte Lemmer til Gode.

Herr Kiegels talede om Hospitalbygning-
gens Brøſtfældighed og Rummelighedens Man-
gel. Patienternes giſtige Uddunſtninger, kræve
at de Syge ikke alt for meget ere pakſede paa
hinanden, derſom Kurerne ſkulde frugte. En
ny Bygning eller en Hoved Reparation og en
Etages Paafættelſe paa den Gamle, er altsaa
nødvendig. Over 25000 Rdlr. ere indkomne
til denne Anvendelſe; men at derpaa ingen Be-
gyndelſe endnu er gjort, vide vi, ſkjønt vi
ikke vide, hvad Aarſager Magiſtraten har til
at forhale at ſkaſſe diſſe Elendige Tag over Hø-
vedet. Vel ſkal denne Capital ikke være til-
ſtrækkelig til en ny rummeligere Bygnings Op-
førelſe, men paa meget lidet nær, vil derfor
kunne opføres en Etage paa de Længder, der
kunne bære ſamme, og en mindre Tilbygning
end-

endnu fra Grunden af opføres. Een og anden af det medlidende danske Folk vilde vist ikke tøve med at udstrække sin hjælpsomme Haand til det Manglendes Tilveiebringelse, naar man først saa, der blev lagt Haand paa Bærket, og skede end ikke dette: saa har vel dog Brandkassen Midler nok til at kunne tjene denne Stiftelse med en rentefrie Prioritet af i det høieste en halvsnees Tusende Daler. Om Embedsmændene ved denne Stiftelse ikke taalte at salareres noget bedre for deres vist ikke behagelige Forretninger, ville vi lade andre dømme om; mueligen skulde vi udvikle os nøiere over dette og mere i et andet Nummer, saasnart Leilighed dertil gives, og vi see, dette ikke bliver ganske frugtesløst.

Uhyggeligt er det at see, hvorledes Patienterne i de Veneriske Stuer ere pakkede paa hinanden blot af Mangel paa Rum: mon ikke dette allene er nok til ofte at gjøre en duelig Læges Bestræbelser frugtesløse? Mon ikke Mennekeligheden fordrer, at man ikke bør tøve længere med at afvende den Elendighed, man formaaer at afvende.

И г е б л а д

for

Schreibend.

Unsern Vorzere.

Bücherhandlere.

Von H. H. H.

Ms. A. 9. 2. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850.

1799
 Brandweinbrennere
 Gaubner
 Wasthändler
 Krämer

Kjøbenhavn, den 29 Nov. og 5 Dec. 1793.

En Samtale under fire Dine imellem en
rettskaffen Første og en slet Dommer.

En meget retskaffen Fyrste saae, fortesten at han havde tiltraadt Rigets Bestyrelse, at man nølede forlænge med Undersøgelsen af Malificant-sager, ja at man endog var saa kold over Men-neskehedens Rets Haandhævelse, at man almin- delig i lang, i meget lang Tid lod dem, der end-
og

og kun paa blot Formodning vare heftede, i Fængslerne hensidde, uden at tænke paa, det dog var uueligt, disse kunde lide uskyldigen. Gjen-
tagne Paamindelser fra Førstens Side formaaede ikke at rette denne Misbrug. Blandt andet havde man engang heftet et Menneske, som man havde mistænkt for et Mord, der var begaaet i Hovestaden selv. Fire Uger havde dette Menneske hensiddet i et affkyeligt Fængsel, uden at der var tænkt paa den mindste Undersøgelse, da Førsten, som ikke oversaae nogen ham bekendt Morden i hans Stater, engang faldt paa at spørge: om man endnu ikke var kommet efter, hvo der var Gjerningsmanden? Svaret blev naturligviis, at man havde heftet et Menneske, som man havde Formodning om at være den Skyldige.

Endnu samme Dag blev Præsidenten i den Ret, hvor denne Sag skulde undersøges kaldet for Førsten, og da han kom var dette deres Samtale.

Først. Der skal jo være heftet et Menneske, som man har mistænkt for at have begaaet det Drab, der for kort Tid siden er foregaaet her i Staden. Hvorvidt er denne befunden at være skyldig?

Præs.

Præs. Det er endnu ikke undersøgt, Deres Durchleuchtighed.

Først. Ikke det? Hvor længe har han da været heftet?

Præs. Omtrent to, — tre eller fire Uger. Ja — fire Uger er det netop.

Først. Fire Uger? Fire Uger? Og Sagen skulde endnu ikke være undersøgt? De maa sikkert tage Feil?

Præs. Nei, jeg tager sandelig ikke Feil. Nu erindrer jeg det meget nøie, det var i Gaar netop fire Uger siden.

Først. Og det vover De saa dristig at sige mig lige si Dinene?

Præs. Ja, Deres Durchleuchtighed! det er jo ingen Usandhed.

Først. Desværre! Desværre! Hvilken en Gyselighed er det ikke at høre, at man i mit Land lader Folk quæles i fulde fire Uger i et Fængsel, uden at undersøge om de ere skyldige eller uskyldige? — Er De overbeviste om, at dette Menneſke er Forbryderen?

Præs. Nei, Deres Durchleuchtighed! Men der er to Data imod ham. Han skal paa et vist Sted have sagt: „Nu vil han sikkert gaae nogen i Veien mere!“ og han skal bestandig have baaret en Kniv hos sig. Just
er

er det befundet, at det dræbte Menneske er stukket ihjel med en Kniv.

Først. Det er rigtig nok Formodninger, ja maaskee Formodning nok til at heste ham efter. Men det er, ved Gud, ikke nok til at lade ham sidde fire Uger i Fængsel for, dersom det skulde findes blot at have været en Ubefindighed. Sig selv, elendige Menneske! hvad Erstatning formaaer De at give ham, om han skulde findes uskyldig? Er det ikke Straf nok for hans Betændighed, at han er kommen i Retsens Hænder, at der altid vil hvile en Plet paa hans Ære, selv, med al min Omhu, som en gang jeg for at redde Fordomme af Veien, er i Stand til at udslutte? Skal han ogsaa tilsette sin Helbred, skal han ogsaa gøres til en Krøbling, førend det tillades ham at forlade Fængslet? Kan man forundre sig over, at Undersaatterne knurre, naar der er sat Dommere over dem, som hverken have Sjæl, Følelse eller Menneskelighed? — Hvorfor har man endnu ikke afhørt ham?

Præs. Maa jeg bede Deres Durchleuchtighed at høre mig koldfindig! For det første har man den Troe, at saadanne Mennesker, ved at lide, lære at erkjende, at de kun gjøre sig selv Pinen længere ved Halstarrighed i at nægte

Først.

Først. En djævelsk Troe! — De maa have et reent Steenhjerte, dersom De ikke selv kan føle, hvor umenneskeligt sligt et desuden unyttigt Middel er. Det er den yderste Mis-handling imod den Usskyldige, og hos den Skyldige udretter De dermed ikke det allermindste til Sagens Oplysning. Det er en Gruesomhed, der bringer den Usskyldige til Fortvivlelse, og lader ham ofte ønske Døden frem for slig en Marter; og den Skyldige derimod forhærder den ickun. Neppe skal een af hundrede Usskyldige kunne besidde Kraft nok til at overstaae Deres smukke Maade at bringe ham til Bekjendelse paa. Men sæt endog, at en virkelig Forbryder engang undgik sin fortjente Straf: saa er det dog altid en meget mindre Uretfærdighed, at skaaene den Skyldige, end at astvinge den Usskyldige en fortvivlet Bekjendelse. — De fortjente virkelig at indsluttes i det Fængsel, hvori dette Menneske sidder, paa det De selv kunde føle, hvad det var at være der i fire Uger. Ja, det De vilde lide, vilde langtfra ikke være det, han lider, om han er uskyldig; thi De havde fortjent Deres Straf. Men, for det andet vilde De jo sagt?

Præs.

Præs. Ja, for det andet, saa er der og formegt at gjøre, og de Sager, der ere ældste, maa man dog først

Først. Slendrian, lutter Slendrian, der ikke beviser andet, end at I Herrer Dommere opfylde Eders Embedspligter med en Kulde, som om det var et Haandværk, I drive, der kun beviser, hvad Ringeagt I have for Menneskets, for Eders Medskabningers Retligheder, — der tydelig lægger for Dagen, hvor ufølsomme I ere ved Menneskets gnseligste Lidelser, og hvor slet man har valgt, da man valgte Eder til Dommere.

Præs. Tilgiv mig, Deres Durchleuchtighed! jeg efterkommer altid mine Pligter med den største Omhyggelighed. Jeg staaer op med Solen om Morgenens, og jeg arbejder, ligesom Secretererne forelægge mig Acterne, lige til langt ud paa Natten.

Først. Skam er det for Dem at tale derom! Troer De, at De er Dommer blot for at rode i Acter? Forkort disse skammelige Folianter; deres Tykkelse kan aldrig gjøre Domstolene nogen Vre. Jeg vil have tænkende Mænd, jeg vil ikke have Maskiner til at bedømme mine Undersaatters Handlinger. Jeg vil have

have, at man skal see paa Aarsagerne, der have frembragt Handlingerne.

Præs. Det er det netop, Deres Durchleuchtighed! der sættes ud af hinanden i Acterne.

Først. Nesten kunde jeg falde paa at ansee Dem for en Døsmer, siden De ei engang tiltroer mig saadan en Indsigt. Det er netop det, jeg vil, der ikke skal sættes ud af hinanden ved Acter. Det skal ikke være Advokaternes Sag at gjøre dette; det skal være mine Dommeres egen Pligt at undersøge paa Stedet, hvad der kan undersøges. Der hører, ved Gud! dog kun liden Forstand til at indsee, at den endnu ikke skyldig Befundnes Forhør bør foregaae, før den skyldig Befundnes! — Hvad Begreber har De vel om Retfærdigheden? Bestaaer den ikke i at hjælpe enhver saa hastig som mueligt til det, han har mistet paa en ulovlig Maade? Og hvad kan vel et Menneske miste af større Værdie end sin Frihed? Formaaer De vel at erstatte det en eneste Time, som det maa savne længere end fornødent gjøres? Forstaaer De mig? Fatter De, hvad jeg siger?

Præs. O, ja, Deres Durchleuchtighed! jeg forstaaer Dem fuldkommen; men De er virkeligen den første, der foreskriver mig saadan

dan juris prudens. Der er sikkert ikke en eeneste Dommer i Landet, der veed Deres Durchleuchtighed vil have det saaledes; thi jeg har sandelig hidtil ikke vidst det.

Først. Min Gud! dette Menneske gjør mig jo forvirret i Hovedet. Jeg har sandelig Medlidenhed med Deres Eenfoldighed. Nei! Gudskee Tak! saaledes kan umuelig al Øvrighed i Landet være, — Hvorledes er De kommen til Deres Embede?

Præs. Jeg blev i min Ungdom Skriver hos en stor Advocat, og jeg havde saa god en Hukommelse, at jeg nesten kunde udenad, alt hvad han skrev. Denne Mand sagde mig, at jeg vist vilde gjøre Lykke i Verden, da jeg med min Hukommelse kun behøvede liden Studering.

Først. Det har været en stor Æsel! men videre.

Præs. Jeg havde imidlertid den Lykke, at der tilfaldt mig en lille Ærv; derpaa blev jeg Secreter i den Ret, jeg nu har den Ære at præsidere i.

Først. Ja, den Ære, desværre!

Præs. Jeg arbejdede flittig, og min Hukommelse gjorde mig megen Tjeneste. Jeg var sparsom imod mig selv, men artig imod mine
mine

mine Foresatte. Endelig kom jeg paa Balg som Assessor, og havde og den Lykke at blive det. Derefter tilfaldt der mig en endnu større Arv, og med denne fik jeg alles Agtelse. Vor Præsident døde; man ansaae mig værdig til hans Post, og de saa Hindringer der mødte mig, formaaede Penge at rødde af Veien. Det er mit Levnetsløb, Deres Durchleuchtighed!

Først. Man kunde lee derover, der som Sagen ikke var saa alvorlig. Men jeg seer dog De er oprigtig. Penge har altsaa hjulpet Dem til Deres Embede.

Præs. Forlad mig Deres Durchleuchtighed! just ikke hjulpet mig dertil, men banet mig Veien.

Først. Ja, ja, banet Dem Veien, det er netop det samme, og just det jeg beklager. Jeg er, ved Gud! uenig med mig selv, om jeg skal indhente næiere Oplysning om dette Slags Misgierninger eller ikke. Maaaskee kommer der Folk med i Spillet, som kun have den Lynde, at de lade sig blende af Guldet. Mueligt ligger ogsaa Skylden paa mine Forfædre, paa min egen Overbærenhed, paa mine Embedsmænds alt for indskrænkede Belønning. — Jeg paalægger Dem strax at afhøre den Gang-

ne,

ne, og at bringe mig Efterretning om, hvorvidt han befindes at være skyldig, befindes han uskyldig, saa faaer jeg at paatage mig Deres Sted, og søge at gøtgjøre ham hans Uheld, saameget som det staaer i min Magt, da det synes, De har feilet meer af Eenfoldighed og Slen-
drian, end af virkelig Ondskab.

**
*

**
*

**
*

Præsidenten forlod Førsten, dog ikke fuldkommen tilfreds. Saasnart han var kommen i Retten, lod han Arrestanten afhøre, og medens man dertil gjorde de fornødne Foranstaltninger, gjentog hans priselige Hukommelse ham Ord for Ord den Samtale, han havde havt med Førsten, og hvoraf Intet forekom ham saa anstødeligt som det, at Førsten havde sagt, han nesten kunde falde paa at ansee ham for en Døsmer, en Titel, han ikke troede at fortjene. Imidlertid havde Førsten dog sporet, at han ikke var ond, og dette bevægede ham til, efter den Tid oftere at lade ham falde til sig og at give ham Raad, hvor han fandt, det udkrævedes. Dette frugtede; vel blev der ingen stor Mand af ham, men han blev dog en brugelig Mand. Siden efter faldt Førsten
paa

paa at vælge en meget duelig og retsskaffen Mand til Secreter i denne Ret, og ved dennes Hjelp gif alle Sager ved Retten deres Gang meget fortræffeligen.

Anecdoterne har ellers givet os Efterretning om, at Arrestanten blev befunden uskyldig og frikjendt; men den har ikke fortalt os, paa hvad Maade Førsten har erstattet ham den ham skede Forurettelse. Efter Førstens øvrige Handlemaade at slutte, har Erstatningen uden Tvivl været førstelig.

Glædesfest i Rusland, holden af Peter den Store.

Sande store Mænds Handlinger, de være af hvilket Slags de end ville, have altid saa meget tiltrækkende, at man ikke kan høre dem uden Fornøielse. Selv Daarligheder beundre vi hos Jordens Store, og Handlinger, der vilde gjøre den simple Mand latterlig, bevare Mindet hos disse selv indtil de sildigste Slægter. Følgende er et Beviis paa, hvorvit endog Ruslands store Peter lod sig behærskes af Overgivenhed.

I Aaret 1715 blev Peter den Stores Gemalinde forløst med en Søn. Czarens Glæde derover var nesten ubeskrivelig. Barnet blev i Daaben kaldet Peter, og den Glædesfest, Faderen holdt ved denne Leilighed, varede over otte Dage, og er maaskee den eneste af det Slags, den Russiske Historie kan opvise. Pragt hørskede der i den yderste Grad: Gjæstebud, Bal, Fyrværkerier og anden saadan Overdaadighed afverlede bestandig med hinanden.

Ved et af disse Gjæstebudde blev der blandt andet tre Posteier satte paa Bordet, der vist vare de største, man nogentid har seet.

Da den første, der var bestemt for det fornemste Taffel, blev aabnet, sprang der en nøgen. Dverginde ud af samme, og holdt en Tale til Selskabet; derefter gik hun ind i Posteien igjen, og blev baaren bort tilligemed denne. Paa Dametasselet forlod en nøgen Dværg Posteien, talde til Damerne og blev derpaa ligeledes bragt bort igjen. Af den paa Kavailleer-Tasselet satte Postei, udflo der tolv Algerhøns, som gjorde saadan Allarm, at det hele Selskab maatte forlade Bordet. Samme Aften blev der, den nyfødte Prinds til Ære, afbrændt et kostbart Fyrværkerie, der viste ad-

fil-

skillige selsomme Deviser, og havde til Overskrift:

Haab med Taalmodighed.

Derefter blev der holdt et slags Carneval, hvori Czaren, der havde trukket Patriarkværdigheden og sammes store Indkomster ind under Kronen, og af denne Anledning ved alle Leiligheder søgte at gjøre denne Titel latterlig i Folkets Dine, lod sin Hofnar, der netop var fire og firestindstve Ar gammel, forestille Patriarken. Blandt andre Daarligheder, denne begik, var det og een, at han givtede sig med en ung blomstrende Enke paa fire og halvtredstindstve Ar. Bryllupsfesten blev holden paa et Maskeradebal af omtrent 400 Mennesker, hvoraf hver fire og fire vare klædte eens, og alle havde musikalske Instrumenter. Gæsterne, der bleve indbudne til denne Høitid, vare budne ved de fire største Stammer i det hele Rige; til Løbere for Brudeparrets Bogn, brugte man fire udsøgte tykke Podagridster; til Brudgommens Marskaller og Opvartere valgte man de ældste skrøbeligste Mænd, der vare i Riget, og Præsten, der viede dette skønne Par, var fulde hundrede Ar gammel.

Processionen tog sin Begyndelse ved Czarens Slot, gik over den tilfrosne Nevaflod

flod ind til Raadhuset, og skede i følgende Or-
 den: Først kom der en Slæde med de fire raske
 Løbere, derpaa en anden med Stammerne,
 Marsskallerne og Opvarterne, og endeligen en
 tredie med Knees Komadanofsky, der, klædt som
 den gamle Kong David med en af Bjørneskind
 overtrukken Lire istedet for Harpen i Haanden,
 forestillede Czar Peter selv, og med sine uhyre
 store Fingre fik dette Instrument til at brumme.
 Denne Slæde, der skulde forestille at føre Mo-
 narken, var dannet som en Kongelig Trone;
 en Davidskrone prydede Komadanofskys Ho-
 ved; paa hvert af Slædens fire Hjørner var
 der fast bundet en Bjørn i Laquailivree og
 bag paa var der ligeledes fastbundet en Bjørn,
 som skulde forestille at styre Slæden. For at
 faae disse elendige Dyr til at brøle op i Sky-
 erne, stak man dem uophørlig med spidse Pig-
 ge. — Efter dette Optog fulgte Bruden og
 Brudgommen ligeledes i en til denne Højtid
 besynderlig forfærdiget Slæde, som rundt om var
 besat med skønne Amorfigurer, der hver hav-
 de et stort Horn i Haanden. Foran paa denne
 Slæde sad der en langhaaret Bæder med uhy-
 re store Horn, som forestillede Kudsken, og
 bagpaa stod der en dygtig stor Gjeddebuk i
 Tjener-Livree. Troupen blev sluttet af en
 Mæng-

Mængde andre Slæder, der alle bleve trukne af forskjellige slags Dyr, saasom: Bødere, Bukke, Hjorte, Dyr, Bjørne, Hunde, Ulve, Svin og Uller. Først efter disse kom Gjesterne i ordentlig indrettede Slæder, hver trukken af sex Heste; dog vare ogsaa disse saa usædvanlig lange, at enhver kunde rumme 30 Personer, der alle sadde den ene efter den anden paa en med Krolhaar udstoppet og med Klæde overtrukken Bænk.

Saa snart Toget tog sin Begyndelse, Begyndte man at ringe med alle Stadens Klokker, og at tromme med alle de Trommer, der vare i Fæstningen. Denne Allarm tillige med Skriget af alle de Kreaturer, der vare i alle Opstog, saavelsom og Musikken af Selskabets mange forskjellige Instrumenter, gjorde saa græselig en Støi og Bulder, at alle de nærværende bleve døvede derved.

Czaren selv og hans tre Venner: Først Menzjov, Grev Apuarin og Grev Bruce vare klædte som frisislandske Bønder, og havde hver en stor Tromme, som de sloge Tacten paa. Fra Kirken førte hele Selskabet tilbage til Palaiet, spiste et Aftensmaaltid, der vedvarede til Midnat og fulgte derpaa med Pys og Fakler

fler til Brudehuset, for at see dette skønne Par at stige i Brudesengen.

Grev Bruce fortæller i sin Reisebeskrivelse Udfaldet paa denne Fest omtrent saaledes:

Karnevalet varede i ti Dage, i hvilke Selskabet tog fra det ene Huus til det andet, overalt fandt Bordene dækkede med koldt Kjøkken og saadant Overflødighed af stærke Drikkevarer, at der kun vare saa ædrue Mennesker at finde i hele Petersborg. Czaren gav den tiende Dag selv et stort Gjestebud paa Raadhuset, hvor enhver, førend han forlod Bærelset, maatte udtømme en Potteposcal med Vin. Czarens forrige Hofmester, Keldermann, havde ogsaa været med dem, der maatte udstaae denne Tortur. Ved Hjemkomsten klagede han over Hovedsvimmel, lagde sit Hoved paa Bordet og reiste sig ikke mere. Czaren erfarede strax hans Død, bedrøvede sig inderlig derover og lod ham begrave med megen Pragt. Uhykkelige Overgivenhed!

U g e b l a d

for

Rigsadvokater.
 Rigsraadet.
 Rigsretterne.
 Rigsbøgerne.
 Rigsbøgerne.
 Rigsbøgerne.

N°. 20. 21. Klapper.

Rigsadvokater.
 Rigsraadet.
 Rigsretterne.
 Rigsbøgerne.
 Rigsbøgerne.
 Rigsbøgerne.

Kjøbenhavn, den 5 Nov. og 9 Dec. 1793.

Samtale imellem Førsten og hans Minister.

Først. Jeg har kaldet Dem for at lade Dem gennemløse en Sag, der forårsager mit Hjerter tusende Qvaler. Er det ikke beslageligt, at der i et Land, hvor Førsten vaager saa nøie over den strengeste Retsfærdigheds Haandhævelse, skal kunne foregaae saadan en Uretsfærdighed?

Minist.

Minist. (Efter at han iagjennemlæst Papirerne) Man kan ikke oversee alle Ting, Deres Durchlauchtighed! Imidlertid forsikkrer jeg, dette Tilfælde skal, om det er mueligt, gjøre mig endnu mere aarvaagen end hidtil paa Ordens Haandhævelse i Deres Durchlauchtigheds Stater.

Først. Jeg veed fuldkommen, at det ikke ligger paa Dem, og at De gjør, alt hvad der staaer i Deres Magt. Ei heller kan det nægtes, at Processerne nu, siden De har paa- taget Dem Tilsynet dermed, gaae bedre fra Haanden og ordentligere end tilforn. Nu beder jeg Dem, fornemmeligen at henvende Deres Opmærksomhed paa Fængslerne. Det er en gruelig Skjebne forskyldt at berøves sin Frihed, men uforskyldt at miste den, o, det maa kunne bringe Mennesket til Fortvivlelse; det maa bevæge det til at nedskrige Hævn fra Himmelen over den, der berøvede det samme, og paa hvem andre falder vel denne Brøde end paa Førsten? Det er jo mine Fængsler. Det knuser mit Hjerte nok, at virkelige Forbrydere — thi ogsaa de ere Mennesker — skulle mar- tres der: Uskyldigheden skal sandeligen ikke lide der mere!

Minist.

Minist. Jeg skal efterkomme Deres Durchlauchtigheds Villie; jeg skal lade alle Fængslerne aabne for mig og selv undersøge dem.

Først. Det er netop mit Ønske. Jeg kjender Dem, jeg veed, De har den rette Følelse, at Deres Hjerte er aabent for Medlidenheden, og jeg altsaa tryk paa, at De her handler som Menneske. Jeg anbefaler Dem alle disse Ulykkelige, der her ere berøvede deres Friehed, som mine, kjont vanartede, Børn. Paasee især, at de ikke mishandles. Sjelen er tryk-kende nok straffet ved Friehedens Berøvelse; til at martre den mere har jeg ingen Rettighed. Jeg er Herre over deres Liv, men ikke over deres Følelse. Saalænge de have Livet, bør de ikke mangle Legemets Fornødenheder.

Minist. Ja, Deres Durchlauchtighed! Det er en Sentenz, der burde staae skrevet over alle Fængselsdørre. Just der, hvor man burde øve den største Medlidenhed, just der øver man den største Haardhed. Er der vel nogen større Elendighed end den at have Følelsen af sin Misgjerning? Er ikke den Betler, den Krøbling, der Dagen igjennem med stor Besværlighed, ofte af steenhaarde Hjerter, tiltryk-ler sig sit kummerlige Livs Ophold, og om Af-
tenen

tenen lægger sine trætte Lemmer paa Straaen til Hvile, langt lykkeligere, naar han har en roelig Samvittighed, end Forbryderen, der martres af varig Sindslidelse? og disse Aller-ulykkeligste af alle Ulykkelige udøse vi al vor Bitterhed over; disse foragte vi, istedet for vi skulde beklage dem. Hvilket Syn skulde være bedrøveligere for os Mennesker, end det at see en Skabning, der i alt er os saa lige, at afvige fra Dyden, den Bane, Mennesket fremfor alle andre Skabninger har at betrede? Dette er just et Træk, der nødvendig maa forstørre Menneskets Ondskab. Naar Forbryderens første onde Handling blev mere beklaget end forhaanet, naar man yttrede Medlidenhed ved Forbryderens Afstraffelse, da vilde Misdæderen mueligen snarere forbedre sig, end om man vanærede ham ved Straffen.

Først. Deres Tanker stemme saa aldeles overeens med mine, at jeg ikke troer, vi kunne forseile vort Maal. Jeg har ogsaa i lang Tid allerede overveiet den Indvending imod den Pomp, hvormed offentlige Henrettelser skeer, at den Medlidenhed, man almindelig viser at have med Misdæderen, lettelig hos nogle kunde opvække en Altraaen efter ogsaa at døe saa skjøn en Død. Men om endog dette

Onske

Ønske i det første Dieblis skulde opstaae hos een og anden: — hvilket jeg dog ikke vil indlade mig paa — saa er der dog imellem saadant et Menneske og Misgjerningens Iværksættelse altid en Grøvt, som, hvor smal den end er, dog baade af Kjerlighed til Livet og af Afsky for den Umenneskelighed, Morderen unægtelig maae være betagen af, der er bred nok til at holde ham fra Gjerningen selv. Men om dette ville vi tale en anden Gang. Mit nærværende Ønske er, som sagt, at Fængslerne i mine Stater kunde blive indrettede menneskeligere end hidtil, og at de, der virkelig ere uskyldige, skjønt man har dem mistænkt, kunde saa meget mueligt blive lettede i deres Fængsel og Undersøgelsen over dem foregaae uden al Forhaling.

Minist. Jeg har allerede udarbejdet en Plan til Bekostningernes Indskrænkning ved Criminel-Retterne, og disse Besparelsers Anvendelse deels paa en bedre Forpflegning og deels paa en større Reenligheds Overholdelse for Arrestanterne. Men een Ting maa der dog højstnødvendig forudgaae, om denne Plan med Nytte skal kunne iværksættes.

Først. En Ting, siger De? Den maa være meget vanskelig, siden det er Dem saa tungt at sige den?

Mi-

Minist. Der maatte anvendes en temmelig Sum paa nye Bygningers Opsørelse; thi de nærværende ere deels for indskrænkede, deels for fugtige.

Først. Og deels ere de uhykkelige Mennesker der for meget blandede mellem hinanden. — Skulde denne Bekostning, troer De, ligge mig paa Hjertet? Nei, jeg vilde hellere berøre mig alle mine Forlystelser, end undertrykke det Ønske at lindre mine lidende Medmenneskers Aaar. — Jeg overdrager Dem at lade forfatte Plan og Overslage derover. Men jeg vil selv see begge Dele, jeg vil selv gjøre de Forandringer deri, jeg finder nødvendige; og Bekostningen derpaa vil jeg anvise af min Chatolcasse.

Minist. O, Deres Durchlaughtighed! den hele Menneskeslægt bør tilbede Dem for denne Tænkemaade! De vil derved udpresse Betsignelse af disse Uhykkelige, som ellers kun uophørligen pleie at forbande deres Øvrighed.

Først. Det er og mit Ønske at tilveiebringe denne Forandring. — Men især maa man ved disse Bygningers Opsørelse see paa Grunden, paa det de underjordiske Kamre, som desværre vel og her i somme Tilfælde ville blive nødvendige for Sikkerhedens Skyld, ikke skulle blive

blive opfyldte med Fugtighed. Men skjønt det er een af mine første Pligter at vaage over mine Undersaatters Belsærd: saa skal dog ikke selv det sorteste Uhyre have Marsag til for hiin Domstoel at anklage mig for Menneffkelighedens Tilfidesættelse.

Minist. Jeg finder ogsaa, Deres Durchlauchtighed! naar man betragter Sagen fra Straffens Side, at Døden, der dog for Forbrøderen skal være den egentlige Straf, ved saa megen foregaaende Mishandling gøres ham let. Jeg vil langt fra ikke understøtte den gruesomme Tanke, at man bør gjøre Menneffet Døden saa bitter, at han skulde fortvivle derover; men dog holder jeg for, at Døden, naar den skal være ham en Straf, ikke bør gøres ham saa sød, at han med Længsel og Glæde skulde see den i Møde, at den skulde forekomme ham som en Bederqvælgelse efter hans udstandne Lidelser. Selv Retten fordrer jo altsaa, at Misdæderen pleies saa skaansom, at Døden bliver ham en Straf og ingen Belgjerning, og at han undet sit Fængsel ikke over anden Lidelse skal forglemme sin Misgjerning og den Fortrydelse, han bør føle derover. Jeg siger endnu engang, Deres Durchlauchtighed! at dette er en Tanke, der ikke bør udlægges til Gruesomhed.

Først.

Først. Nei, jeg giver Dem fuldkommen Ret: Forbrøderen bør føle, at han har forbrudt sig. Men vi ville nu tage fat paa en anden Materie. Jeg sagde nemlig, at Fangerne vare alt for meget blandede imellem hinanden, og dette røber virkeligen en gnselig Skjædesløshed i Retfærdighedens Haandhævelse. Menneskernes Handlinger bestemme unøgteligen deres Værd. Saasnart et Menneske berøves dets naturlige Frihed, saasnart det befindes, at det bør underkastes Arrest, hvad enten det er for blot Mistankes Skyld eller for et virkeligt begaaet og overbeviist Feiltrin: saa maa og Retfærdigheden behandle det efter dets Værd. Men ingenlunde kan det kaldes at sætte Pris paa Menneskets Værd, naar man hensætter den, der mueligt uden egen Skyld er bleven bealdt med Gjæld, paa samme Sted som den, der forsætlig dræber sin Næste eller i det mindste er i Mistanke derfor; og ligesaa stor Umennesskelighed er det at sætte den sin Formue frarøvede og til sine strænge Creditorers Forbittrelse overladte Borger i een Klasse med Tyve, Bedragere, Drankere o. a. d.

Jeg vil altsaa have det ene Fængsel affskilt fra det andet. Det er allerede en Bannære for et skikkeligt Menneske at være under

eet

eet Tag med en Skjelm. Overbeviiste Forbrydere og Folk, der aabenbar ere deelagtige i nogen Misgjerning bør have et Huus for sig selv. Men to andre Fængsler maa der ogsaa indrettes. Det ene for dem, der hestes paa Formodninger, hvortil de ikke selv have givet Anledning; det andet for Skyldnere. Ingen af disse Huse skulle være vanærende. Men især maa det første være begavet med Fortrin, som bør blive alle dem til Deel, der friekjendte for Mistanken forlade dette Huus.

Minist. Deres Durchlauchtighed har fuldkommen Ret. Den Mand, der uskyldig er trukken for Retten, fortjener unægtelig en Belønning af Retten selv for hans Uskyldighed. Det Fortrin, ikke oftere at kunne hestes paa Formodning, kunde være eet af de, dette Huus havde at meddele. Desuden kunde det ansees for en agtværdig Handling, naar nogen, krænk-
ket i nogen Maade paa sin Ære, selv frivillig indfandt sig i dette Huus og underkastede sig Rettens Undersøgelse. Folk, der paa denne Maade havde retfærdiggjort sig, kunde især gives Fortrin til Embeder i Staten: mueligt blev dette netop Midlet til at faae rettskafne Embedsmænd, Midlet til at give Folk Smag paa Redelighed og Retsskaffenhed. Ogsaa kunde
denne

denne Indretning blive til saadanne Skyldneres Vres Bestjermelse, der ved Bedragerie og Uheld vare komne i Omstændighed. Ved dette vilde identivisl svigfulde Banquerotter meget blive hemmede.

Det er meget haardt, at den ærlige Mand, der formedelt Uheld seer sin Belsærd at være gaaen til Grunde, skal sættes i een Klasse med den Kjøbmand, der forud kan beregne, hvor meget han vinder ved enhver svigagtig Banquerot, han gjør; at den sidste ved Hjælp af sine stjaalne Midler skal kunne forskaffe sig aaben Udgang overalt, imedens den første, om han endog kan undgaae Hæftelse, dog sit hele øvrige kumtlerlige Liv igjennem maa drive omkring som en Bedrager.

Ligesaa kunde ogsaa dette Huus staae aabent for andre Debitorer, der ønskede at overbevise deres Creditorer, at Uheld og Bedragerie og ikke Bølleøvet eller Uvillie var Skyld i, at de ikke opfyldte deres Forpligtelser. En meget umenneskelig Creditor maatte den være, der, naar han fik sikker Beviser for, at hans Debitor, om han endog ved Betalingens Udeblivelse havde sat ham i nok saa stor Forlegenhed, ikke selv var Skyld deri, endda kunde bære over sit Hjerte at holde ham fængslet.

En

Enhver. der paa denne Maade lod sine Omstændigheder undersøge, og beviste, at han ikke selv havde bidraget til sit Uheld, burde siden ansees som en fuldkommen ærlig Mand og ikke den mindste Vanære hvile paa ham for hans Banquerot. Men enhver, der i disse Omstændigheder undslog sig for saaledes at gjøre Rede for sin Huusholdning, burde betragtes, som en Mand, der var uværdig til sine Medborgeres Agt.

Først. Fortræffeligt! Fortræffeligt! O, gid det maatte lykkes mig at gjøre alle disse nyttige Indretninger for mine Undersaatter! — Men een Ting endnu! Disse Huse maae bygges saa rummelige, at enhver, der ikke er overbevist om nogen Brøde, kan have sit eget Værelse. Det er ikke ethvert Menneſke medgivet at finde Behag i uafbrudt Selskab, og til Menneſkets Frihed hører unegteligen ogsaa det, at kunne være frie for andres Selskab, saasnart det findes kjedsommeligt.

Menneskets Værd.

(Efter Rector Starke af Werfel.)

Strøm rene Glæde fra min Tunge!
 Min varme Sang til Himlen stig!
 Og indbyd Gamle, indbyd Unge
 I Dag at dele Fryd med mig!
 Som Bølgerne i Havet rulle
 Den ene i den anden ind,
 Saaledes Menneskerne skulde
 Forene Sjel, forene Sind.

I føle alle, hvad jeg føler,
 Snart Smerte, Sorg, snart Glæde, Enst,
 Ild brænder os, og Iis os fjøler,
 Som mit saa hæves Eders Bryst!
 O, føl nu, hvor mit Hjerte banker!
 Jeg føler jo, hvor Eders slaaer,
 Hvor Blodet om i Eder vanker,
 Hvor lig' vi ere paa et Haar.

Vi Mennesker, vi Brødre ere,
 Jeg mere ikke er end I;
 Naar alle skulde lige være,
 Der ingen mindre er end vi.

Vi ere Menneſker, og mere
 Vi her i Verden ei attraaer:
 Det Liv, vi føle i os være,
 Det bliver til, naar alt forgaaer,

Sank Verden end i Støv, Ruiner,
 Blev Jorden mørk ſom evig Nat,
 Vor Sjel i Enſet ſtedſe triner:
 Det Ens, ſom aldrig bliver mat.
 Som Menneſker vi daglig ſtræbe
 Det Dyrifke at kaſte bort;
 Den, ved hvis Hjerte dyrifkt klæber,
 Gaaer ei til Deel et Liv, ſom vort.

Kom, lad os fælleds os nedbøie
 For Gud og yde ham vor Bøn,
 Og lad os have flart for Die,
 Vi alle vente ſamme Løn.

Den Mand, der over Riger hærfker,
 Den Mand, der gaaer for hver Mands Dør,
 Den Mand, der pløier, høfter, tærſker,
 Mig, Eder Døden lige gjør.

Saa lad os glade ſammentræde
 Og fælles føle vores Værd!
 Og er der een blandt os tilſtæde, Som

Som denne Følelse er svær:
 Saa lad os alle os forene,
 Og vise ham, han er os kjer,
 Og bede Gud ham Kraft forlene,
 Som vi at føle, hvad han er.

Jeg er et Menneske — den Tanke,
 Hvor er den sød, hvor er den skøn!
 Hvor føler jeg mit Hjerte banke
 Af Glæde, naar jeg tænker den!
 At Mennesker vi alle ere:
 Det tænke hver og glæde sig!
 Kun Broderkjerlighed at ndere
 Formaaer at gjøre lykkelig.

Du Mand, som Folkelægter styrer!
 Hvor glæder det mig, Du er stor!
 Gid Du ei kjende til Uhyrer!
 Gid viis Du styre Statens Roer!
 Som Konge skal Du os regjere,
 Som Menneske er Du os liig:
 Kun det, jeg er, og ikke mere
 Er Du, kjont Du behærsker mig.

Som

Du Mand, hvis Taare Diet væde!
 Hvad fattes Dig? Er Du i Nød?
 Kan vel Din Broder varmt sig glæde,
 Og see Du lider Mangl paa Brød?
 Der, tag! Vi dette lidet dele;
 Det jeg er, er jo ogsaa Du!
 Bestemt blev ikke mig det Hele,
 Og derfor dele vi det nu.

Du Mand, hvis Hjerte er forledet,
 Hvis Handlinger fra Dyden gaar,
 Som har forseilet Siemedet,
 Og Brodermaalet ei kan naa!
 Tænk dog, vi Brødre alle ere,
 Tænk, vi bør sigte til et Maal;
 Vend om, og lad os af Dig lære,
 Dit Hjerte ikke er af Staal!

Men, Brødre! vil han os ei følge,
 Saa lad os lede ham paa Wei!
 Vor Broder bør vi ikke dølg,
 I Laster Lynet findes ei.
 Har han end feilet, dog vor Broder
 Han er, og vi bør lede ham;

Vi have een og samme Moder,
 Skjønt vi gaae rer og han er lam.

Sank Verden end i Gruus, Ruiner,
 Blev Jorden mørk som evig Nat,
 Vor Sjel i Lynet stedse truer:
 Det Lys, som aldrig bliver mat.
 Som Mennesker vi daglig stræbe
 At stille os ved syndig Driwt;
 Ved os maa Paster ikke flæbe,
 Vi bør forlade Jordens Givt.

Strøm fra min Læbe, rene Glæde!
 Stig himmelhøit, min varme Sang!
 Det jo af Bellsøn er en Kjæde
 Med Mennesker at have Rang.
 Vi ere til — o, søde Tanke!
 Hvor stærkt henrykker Du ei mig!
 Hvor føler jeg mit Hjerte banke
 Af Glæde, naar jeg tænker Dig!

U g e b l a d

for

Handels- og
Fabrik- og
Købmænds
Selskab
for
Udenlandske
Handels- og
Fabrik- og
Købmænds
Selskab

No. 22. 23. Klappere.

Handels- og
Fabrik- og
Købmænds
Selskab
for
Udenlandske
Handels- og
Fabrik- og
Købmænds
Selskab

Kjøbenhavn, den 13 og 17 Dec. 1793.

Samtale mellem Budet og Gjestgiveren. Af Salzmann.

Budet. Hvorledes staar det sig i Dag,
Herr Bert! Er Han nu bedre tilfreds med Ver-
den end Han pleier at være?

Gjest. Ganske tilfreds er jeg endnu ikke.

B.

B. Ikke? Hvad har Han da at klage over?

G. O, mange Ting. Han veed at indflæde alting saa artig, at man, saalænge Han taler, skulde troe, man var i Himmelen; men naar man hører andre Folk, bliver man strax af andre Tænker.

B. Hvad har da nu andre Folk sagt igjen?

G. Naar jeg skulde fortælle alt det, saa fik jeg meget at gjøre. Men Han vil ikke selv kunne nægte, at der jo er mange Ting i Verden, som kunde være bedre, end de ere.

B. Nei, nei, det nægter jeg ei heller. Men hvo er vel Skyld i, at de ikke ere bedre?

G. Hvem anden vel end Regjeringen?

B. Tænkte jeg det ikke nok. Der gives tre, som faae Skyld for al den Ulykke, der skeer i Verden, det er Gud, Djevelen og Regjeringen. Snart hedder det, at alle de Plager, Mennesket er underkastet, er Guds Føielse, snart er Djevelen Aarsag deri; og naar man ikke veed at hjælpe sig paa anden Maade, saa

saa faaer Regjeringen Skylden. Og hvoraf kommer vel dette? Netop deraf, at intet Menneske selv vil have Skyld for sin Elendighed.

G. At Mennesket selv er Skyld i megen af sin Elendighed, det har Han sagt mig ofte, og jeg kan ikke andet end give ham Ret. Men at jo og Regjeringen er Aarsag i meget, det kan Han ikke snakke mig ud af Hovedet, min gode Ven!

B. Der ligger i Nærheden af os en lille Stad, hvor Landeveien er i en overmaade elendig Tilstand. Saasnart det falder ind i Regn- eller Tøveir, bliver der saadant et Seel, at Vognhjulene synke i til Axlene. Der gaaer intet Var forbie, uden at der jo kommer baade Folt og Heste til Skade. Hvo er vel Skyld i al denne Elendighed? Indbyggerne sige Regjeringen, der aarlig trækker saa mange Penge ind, og dog hverken sørger for, at noget bliver forbedret eller bryder sig om, enten Folt og Heste komme til Skade eller ikke.

Det-

Dette Sprog har jeg bestandig hørt dem at føre i mangfoldige Aar efter hinanden. I sidste Foraar blev jeg endelig fjed af at høre det længer, aabnede Munden og sagde: „Mine gode Venner! hvorfor ere I saa fortørnede paa Eders Regjering? Troe I, den ikke har andet at bekymre sig om end Eders Veie? I sige, at I ofte allerede have klaget over deres flette Tilstand, men at I aldrig have faaet Resolution. Vel! Siden I ingen Resolution paa nogen Maade kunne faae, og siden Regjeringen ikke vil hjælpe Eder: hvorfor hjælpe I Eder da ikke selv? I kunne jo selv sknde sammen, lade en Grøvt opkaste paa hver Side af Veien, og fylde Hullerne med nogle af de Steen, der fra Christi Fødsel af have lagt paa Eders Agre: saa var jo den hele Glendighed afhjulpen.“ Men der var ingen, der havde Øren for, hvad jeg sagde.

Saaledes som det gaaer med dette Klagesmaal, saaledes gaaer det og med mange andre Besværinger over Regjeringen. Den skat
hjælpe

hjælpe overalt, og man kunde dog ofte hjælpe sig selv, naar man ifflun havde Villie dertil.

G. Undertiden, det vil jeg gjerne tilstaae. Men altid er det dog ikke mueligt.

B. Det vil jeg igjen tilstaae Ham. Men hvoraf kommer det da, at Regjeringen undertiden gjør een og anden Ting, som man finder hverken at være til Nytte eller rigtig?

G. Deraf, at den ikke forstaaer det bedre.

B. Hvad skal man da gjøre for at faae det anderledes?

G. Der er adskillige af vore Naboer, som staae i den Tanke, at det vilde gaae bedre, om vi vare Republicanere og ikke havde nogen Første over os.

B. Der er flere, der have havt samme Tanke. Men det er dog altid et Spørgsmaal, om de have Ret.

Naar jeg hører tale om saadanne Ting, saa tænker jeg altid paa en Fætter, jeg havde, der hedte Hansen, og der i sin Ungdom havde hørt saa meget tale om det lykkelige Liv, man
 leve-

levede i Republikker, at han foresatte sig, saasnart Omstændighederne tillode det, at forlade sin Førfes Stater, og nedfætte sig som Borger i en Republik.

Som tænkt, saa gjort. Han solgte den Part, han havde i sin Moders Huus, til sin Søster, lod sig gjøre en smuk Reisekjole, et Par gode Støvler, et Par Buffleffinds Buxer og en Kæntel, og begav sig til Fods paa Veien for at opføge en Republik. Efterat han havde gaaet i to Dage, kom han til A, der ikke tilhører nogen Førf, men regjeres af Raadsherrer, som Borgerfket selv udvælger. Hvor glædede ikke den gode Mand sig, da han fik Laarnene at fee af Staden!

I det sidste Bertshuus, der laae nærmest Staden, sagde hans Næse ham, at man havde kogt Suurkaal og Fleft; men hvor stor Appetit han end havde dertil, kunde han dog ikke, for Længfel efter at komme ind i Staden, overtale sig til at opholde sig der.

Endes

Endelig naaede han Porten, gik ind i Staden og opsogte sig strax et Gjestgiver-Huus for at tilfredsstille sin Appetit. Verten var i Raadsforsamlingen og Vertinden tillavede ham strax et Middagsmaaltid. I det samme Bordet blev dækket for ham, kom Verten hjem, og kastede fortrædelig sin Hat og Stof fra sig, og i det samme hørte man en Allarm paa Gaden, som om der havde været Ildbrand.

Hansen blev forfækket og spurgte, hvad der var paa Færde.

Der er et halvt Oprør i Staden, svarede Verten, og dersom ikke Raadet giver efter, er jeg bange for, det vil see galt ud med os. Her ligger Raadet og trækker Nar for Nar Afgifter ind, og intet Menneske veed, hvor Pengene blive af. Nu paaستاer Borgerskabet, at Raadet skal aflægge Regnskab, og det undslaae disse Herrer sig for. Men vi have, min Troe, ogsaa dygtig sagt dem Sandhed. Borgerskabet taledes som en Procurator, og det var paa min Vre ogsaa fortjent. Hvorfor lade disse

disse Herrer sig ikke sige? Ja, ja! Troe Han mig: dersom Raadet ikke giver efter, og aflægger Borger skabet Regnskab, saaledes som ret og billigt er: saa svarer jeg ikke for, at det jo inden fire Uger tør komme til en offentlig Opstand. Vi ere for nærværende Tid i en artig Forsatning. Handel og Wandel ligge og vore Naboer, som ere magtigere end vi, trække hele Næringen til sig. Jeg sufter intet høiere, end at det engang maatte falde een af vore Naboesørster ind at tage Staden. Thi saa blev der dog en Ende paa al vor Elendighed.

Hansen blev forstærket og spurgte, om det var mueligt, at nogen Republicaner kunde gjøre saadant et Dnske?

Hvad bekymrer jeg mig om Navnet, svarede Berten? Navnet giver hverken Gode, Kløder eller Noelighed. Al den Tid, jeg kan huske, har Borger skabet og Raadet bestandig lagt i Haaret paa hinanden. Imellem Indbyggerne hersker der en Forbittrelse, som man ikke kan beskrive med Ord. Naar der er nogen Plads ledig

ledig i Raadet, saa er der altid hundrede Hænder derom. Der er kun een, der kan faae den. Men Gud naade den, der er saa lykkelig! Thi da gaaer det saaledes løs paa ham med Løgn og Bagtalelse, at den, der ikke har seet det, umulig kan forestille sig det. Næringsveiene tage af med enhver Dag, og alle Fordele falde nu i vore Naboers Lod.

Hansen rystede paa Hovedet, betalte sit Middagsmaaltid, hængte Randselen paa Ryggen og forlod Staden.

Tre Dage derefter naaede han lykkelig Friestaden N. . . Det var tidlig om Morgen, og Porten var lukket endnu. Han bankede paa, og Skildtvagten spurgte indenfor: Hvem der? — En god Ven! svarede Hansen. — Der kommer ingen ind endnu, svarede Skildtvagten; Herr Borgermesteren har Portnøglen, og han staaer ikke saa tidlig op; men vil Han give mig til Brændeviin, skal Han slippe ind alligevel. — Det er et Ord, sagde Hansen.

Skilde

Skildtvagten tog derpaa et Bret ud af Porten, og lod Hansen krybe igjennem Abningen. Men intet fordeelagtigt Begreb gav dette ham om Friestaden Y

Da han var kommen ind i Staden, saae han med Forundring, at Gaderne vare saa urene, at man kunde gaae over Skoene i Morads. Husene vare alle saa sorte som Kul, og Raadhuset var saa brøstfældigt, at man maatte være bange for, det skulde styrte sammen.

Imedens han opholdt sig i denne Stad, havde han Leilighed til at see Kirkerne, Raadhuset og Skolerne indvendig. Just traf det sig og, at den Mand, han boede hos, paa samme Tid givtede sin Datter bort, ved hvilken Leilighed han bemærkede, at der i Y endnu hærskede mange Sæder, Skikke og Misbrug, som i hans Fødeland forlænge Siden vare affskaffede.

Bed Bryllupsbordet kom han i Bekjendtskab med en Præst, der var meget snaksom. Efter Maaltidet kom de i Snak med hinanden.

Præ-

Præsten var en artig Mand, og Hansen tog derfor ikke i Betænkning at aabenbare ham, hvad han havde liggende paa Hjertet. Jeg har, sagde han, altid staaet i den Tanke, at alting i Verden kunde være bedre, end det er.

P. Da ere vi af eens Tanker.

H. Naar jeg taledes med mine Landsmænd om denne Materie, spurgte vi almindelig hinanden, hvem der vel var Skyld i, at det ikke var bedre, og da hedte det altid: Førsterne vare Skyld derti.

P. Hos os tillægger man altid det velvise Raad Skylden for al Uorden.

H. Endelig fik jeg det Indfald at opsoge en Stad, der ikke stod under nogen Første. Hid er jeg da kommen; men jeg seer dog, at det her nesten er værre end hos os selv. Hvorledes det gaaer til, begriber jeg ikke.

P. Det er let at forklare. Hvor der er mange Hoveder, der er ogsaa mange Sind; og førend disse mange Sind blive enige om en Ting, forgaaer der ofte tyve til tredive Aar. Vi trænge helligent til et nyt Raadhuus, en nye

Slo:

Skole, og Gaderne omkaste. I mere end halvtredsendstnye Aar have vore Raadsherrer disputeret om, hvilken af Delene der først skulde begyndes paa, men endnu ere de ikke blevne enige, og altsaa er der ei heller begyndt paa nogen Ting endnu. I forrige Aar var det dog kommet saavidt, at Skolen skulde have Fortrinnet. Men saa blev det atter Spørgsmaalet: hvor Pengene skulde tages fra. Stadens Casse havde ingen Midler; thi Afgifterne her ere meget smaae. Man besluttede altsaa, at gjøre et nyt Paalæg. Dette blev Borgerkabet bekjendtgjort. Men da den største Deel blev misfornøiet derover og vægrede sig for at erlægge Afgiften: saa blev der hverken begyndt eller vil blive begyndt paa den nye Bygning, førend den gamle falder om.

H. Men saa siig mig dog, for Guds Skyld, hvorledes det gaaer til, at ingen Ting kan forbedre sig? siig mig dog, hvis Skyld det egentligen er?

P. Det er hverken Førsternes eller Raads-
herrerne.

H. Hvis er da Skylden?

P. Min kjære Ven! Der gives Mate-
rier, som jeg meget ugjerne indlader mig i,
da jeg forudseer, at man ikke forstaaer mig.
Denne Materie er deriblandt; thi enhver har
gjærne sin Mening derover.

H. Forsøg det dog engang, kjære Herre!
Jeg tvivler aldeles ikke om, at jeg jo nok skal
forstaae Dem.

P. Vel! Jeg vil prøve derpaa. Men
læg ogsaa nøie Mærke til, hvad jeg siger!
Mangel paa Forstand hos Mennesket
er Skyld i, at Verden ikke er bedre. Der-
som baade Øvrigheden og Undersaatterne havde
Forstand nok: saa var der ingen Tvivl om,
at alting jo vilde gaae godt, hvad enten en Før-
ste eller en Raadsforsamling styrede det offentli-
ge. Men mangler enten een eller og begge
Parterne Forstand, maa det gaae galt til, hvad
Navn end Øvrigheden bærer.

Hans

Hansen havde endnu adskillige Ting paa sit Hjerte at spørge om, men Præsten havde ingen Lust til at indlade sig videre, og begyndte derfor at tale om andre Ting med sin anden Eidemand.

Hansen forlod derpaa Selskabet og gik til Sengs. Men den Samtale, han havde haft med Præsten, tillod ham ikke at falde i Søvn. Efter megen Strid med sig selv, fasttede han endelig, da Bægteren raabte Tre, den Beslutning, at opsoge en anden Republik, for at see, om det ikke der var bedre. Sønnen vederqvægede ham den øvrige Deel af Natten. Klokkeren syntod han op, fortærede sin Frokost, tog Afsked med sin Bert, og begav sig paa Veien.

Efter fem Dages Forløb kom han til Frie-
staden Z . . . , hvor Borgersekabet roste Ma-
gistraten og alle de Indretninger, den gjorde, og
hvor han selv fandt alting bedre end i X . . .
og Y

Her, tænkte Hansen, lader det til at være godt, her maa du nedsætte dig.

Dagen derefter meldte han sig hos Magistraten og udbad sig Borgerskab. Den øverste Borgemester svarede ham, at den høie Magistrat vilde med Fornøielse give ham Borgerskab, saasnart han befandtes at besidde de fornødne Egenskaber. Det første Spørgsmaal, der blev ham gjort, var: hvilken Religion han bekjendte sig til?

Hansen svarede: Til den Lutherske.

Saa kunne vi ikke meddele Ham Borgerkab, sagde Borgemeesteren. Vor Stad er reformeert. Men dersom Han er et stræbsomt og skikkeligt Menneske, kan Han gjerne forblive her under vor Beskyttelse; Borgerkab derimod kan ingen faae, uden den der er reformeert.

Det er vel ikke Deres Alvor, Herr Borgemester! svarede Hansen. Det er jo her en Republik, en Friestad, og der venter man jo mere Frihed end i en Monarkisk Stat. Og dog gives der mange Færster, som modtage alle Frem-

Fremmede, uden at bekymre sig om deres Religion, naar de kun befindes at være skikkelige Folk, som formaae at ernære sig og Sine. Naar der i Monarkiske Stater gives saadanne Friheder, saa skulde man troe, de i Friestater endnu gaves større.

Ja, der er saa meget, man skulde troe, men som dog ikke er saaledes. Dersom det kom an paa mig, skulde jeg ikke modsætte mig, om han ellers er et skikkeligt Menneske; men imod Lovene tør vi ikke handle.

Hansen gif misforneiet bort, og blev tankesuld staaende paa Hjørnet, uden at vide hvad han skulde beslutte sig til.

(Slutningen følger.)

Da man troer, ved at udelade den runde Figur, som findes paa første Side, at vinde mere Vækning paa hvert Blad, saa bliver samme, naar det første Bind er sluttet, reent udeladt, — og kommer altsaa i Fremtiden at udgaae under Titel af: Ugeblad for Borgere. — Subskriptionen, som gjelder for en heel Aargang, modtages hos Boghandler A. Soldin i Nyntergaden No. 129.

U g e b l a d

837

for

Sjælbefjæls
Ungens Borger
Bibelskole
Konstnere.

Udg. No. 24.25. Klappere.

Sammen
Bredens
Bredens
Bredens

Kjøbenhavn, den 20 og 24 Dec. 1793.

Samtale imellem Budet og Gjestgiveren.

(Fortsat fra forrige Nummer.)

Da Borgermesteren nu gik fra Raadhuset, traf han Hansen staaende paa Hjørnet. Naa, min gode Mand! hvor gaaer det? spurgte han ham. Hvorfor er han saa misfornøiet?

H. Jeg har Årsag nok, Herr Borgermester! Jeg havde forestillet mig, at den menneskelige

Helige Enkelsalighed boede i Friestater; jeg har nu streifet om i nogle Uger, ingensteds har jeg fundet, hvad jeg søgte, og altsaa seer jeg, at jeg har bedraget mig. I K. og i N. var det værre end i mit Fædreland; her i B. behager det mig; men her vil man ikke lade mig faae Borgerskab.

B. Vis sig tilfreds, min Ven! Saa længe Gud ikke sætter Engle til Regentere paa Jorden, eller lader Menneskerne blive fornuftigere end de nu ere; saalænge have alle Regjeringsformer Mangler. Mit Raad er, at Han i Guds Navn skal nedsætte sig, hvor det behager Ham bedst og hvor Han seer, Han kan ernære sig; at Han skal søge at leve roelig med sig og Sine, glæde sig over det gode, man i alle Stater kan nyde, og oversee alle de Mangler, der møde Ham. Den Byrde, man ikke kan lætte, maa man lade ligge.

Hansen takkede Borgermesteren for hans Raad, og gik nu omkring i Staden for at see sig om. Han var Feldbereder af Profession. Han saae, der boede mange Feldberedere i Staden, og at de Skind, de forfærdigede, vare gode. Han tog altsaa Arbeide hos en Mester, og blev i føie Tid saa duelig en Svend, at alle ønskede hans Arbeide. Hans Mester havde en smuk Datter, og med hende forlovede han sig.

fig. Derpaa reiste han hjem igjen, nedsatte sig som Mester og ægtede sin Pige.

Nu lever han med Kone og Børn ret fornøiet. Hans Skind ere gode og blive søgte med megen Begjerlighed. Hans Omstændigheder ere ogsaa gode. Han betaler sine Afgifter og adlyder Lovene. Men i hans eget Huus foreskriver han selv Love, og disse maae hans Huusfolk adlynde. Han kan ingen Lediggjengere, ingen Drankere, ingen Spillere lide om sig; for Pynt og andet Børneværk tillader han intet at udgives. Udkommer der en Forordning i Landet, der ikke behager ham; skeer der et Vaarlæg, som synes ham ubilligt: saa trækker han paa Skuldrene, gnier sin Pande og siger: Man maa finde sig deri! Den Steen, man ikke kan løfte, maa man lade ligge: vi ville glæde os over det gode, vi nyde, og ikke ærgre os over det, vi fattes.

Mester Hansen har hverken nogen Tittel eller noget offentligt Embede; men da han er en fornuftig og retsskaffen Mand: saa er han baade agtet, elsket og æret af alle sine Medindbyggere; ja endog Magistraten og Borgerskabet tage ham ofte til Raads i Ting, hvori de troe, han besidder Indsigter.

For to Aar siden gav Regjeringen en Forordning, som mishagede det hele Land; thi den var Landet, følgelig ogsaa Førsten selv til Glæde. — Jeg for min Part holder det for en afgjort Sandhed, at det, der er Landet gavnligt, er ogsaa Førsten gavnligt, og det, der er Landet skadeligt, er ogsaa Førsten skadeligt. En Første forekommer mig i det Store, som en Huusfader i det Smaa. Naar alting gaaer vel i hans Huus, naar hans Huusfolk ere sunde, flittige, enige og fornøiede, naar de agte og elske ham: saa staae hans Sager paa en god Fod; ere de derimod sygelige, dovnne og ondskabsfulde: saa seer det slet ud med ham. —

Nok, det var en skadelig Forordning, Mester Hansens Første havde givet, Borgerne knurrede høit deraf; men Mester Hansen knurrede ikke. Han arbejdede som sædvanlig, og naar han var færdig, legede han og fornøiede sig med sine Børn. Engang mødte hans Nabo ham paa Veien til Kirken og spurgte ham, hvor han kunde være saa roelig ved den dumme Forordning, der var udkommen?

Og sig mig, svarede Hansen, hvor han kan være saa misfornøiet ved denne Forordning?

N. Gud bevare os! Hvo vil vel udholde det længere! Den er jo tvertimod al sund Sands og Fornuft!

H. Det veed jeg nok.

N. Og dog kan Han spørge, hvorfor jeg er misfornøiet derover?

H. Er da Forordningen bleven forandret, siden Han begyndte at knurre derover?

N. Det er den just ikke.

H. Naa, da veed jeg sandeligen ikke, hvorfor jeg skulde knurre derover. I dets Sted vil jeg fortsætte mit Arbeide og opdrage mine Børn. Naar Ugen er til Ende: seer jeg dog, der noget er blevet færdigt. Hvad vinder man derimod ved at pukke? Intet andet end det, at man forsømmer sit Arbeide, ærgrer sig selv, og gjør sine Medmennesker fortrædelige.

N. Hvad skulde vi da vel gjøre ved denne Sag?

H. Det, den sunde Fornuft tilsiger. — Vi skulde forestille Førsten den ubodelige Skade, denne Forordning vil foraarsage baade ham og Landet.

Der gaves adskillige andre Mænd i Landet, der vare af samme Tanker som Mester Hansen, og som forenede sig om at forestille Før-

Førsten Forordningens Skadelighed. Men det gik her, som det saa ofte ellers pleier at gaae: Førsten havde en Minister, der gjalt meget hos ham; denne havde forledet Førsten til at give Forordningen, og nu vilde han ikke have for-seet sig. Forordningen vedblev altsaa alle For-
restillinger uagtede.

Nu levede her i denne Stad en meget uroelig Mand, der fandt en Glæde i at kunne hidse Folk sammen. Denne gjorde sig Fol-kets Misfornøielse med Førsten til Nytte, og søgte hemmelig at stifte et Oprør. Han opret-tede en Klub. Mange af de Misfornøiede gik ind deri, Medlemmernes Antal tiltog daglig, og — naar man var i Klubben, syffelsatte man sig bestandig med at overlægge, hvorledes man beqvemst kunde begynde et Oprør.

Mester Hansen hørte tale derom, og lod sig foreslaae til Medlem af Klubben. Han blev indlemmet med Glæde. Da han kom der, hørte han en Tidlang taus paa Forhandlingerne; endeligen udbad han sig og fik Tilladelse til at holde en Tale.

Han traadte derpaa frem og sagde:

Mine Venner!

Jeg have i Sinde at rebellere, og jeg for min Part har intet derimod. Imidlertid troer jeg

jeg dog, at man, førend man begynder paa en Sag, først bør overlægge, hvad man maa anvende derpaa, og hvad man troer, at vinde derved, og da bør man nøie sammenligne Udgiften med Indtægten. I det mindste er det altid min Maade. Jeg er, som I alle vide, Geldbereder. Jeg har ofte Beilighed til at sende mine Skind til fremmede Lande. Men førend jeg gjør det, overveier jeg altid nøie, hvad Skindene koste mig selv, og hvad man har budet mig derfor. Men ikke dette allene, ogsaa noget andet overlægger jeg; dette, mine Venner! er meget vigtigt. Jeg overlægger ogsaa, om jeg kan være forsikkert om at faae den Betaling, man har lovet mig, eller om min Betaling er usikker. Thi deri har jeg mine egne Griller. En lille Fordeel, som er mig vis, er mig kjerere end en stor, som jeg er usikker paa. Jeg vil sige Eder hvorfor. Af Løfter kan Mennesket ikke leve. For Løfter kan jeg ingen Hude kjøbe mig. Med Løfter kan jeg ikke betale mine Svende, ikke bespise mine Børn. Vignelsen er eenfoldig, men jeg troer, den er rigtig.

Jeg kommer nu igjen til Rebellionen. Vi maae overlægge, førend vi begynde derpaa, først,

først, hvad det vil koste os selv; dernæst hvad vi vinde derved.

Rigtig nok skulle vi, som jeg nylig har hørt, vinde overmaade meget derved. Vi omstøde den Forordning, der er os alle saa modbydelig; vi faae lige Rettigheder og Friheder, og Gud veed, hvad mere endnu. Men naar jeg betragter det ved Eys: saa er alt dette ifkun Løfter. Og jeg bliver ved, hvad jeg sagde før: Af Løfter kan man ikke leve!

Og hvad skulle vi anvende derpaa? Alt hvad vi eie; vore Penge og vor Tid. I stedet for at arbejde i vort almindelige Kald maae vi tage Musketten paa Nakken, forlade vore Koner og Børn uden Beskyttelse, og tilsidst opofre Liv og Blod. Nu spørger jeg, om vel den belovede Fordeel er saa stor som Udløget selv? Overlæg det nøie, mine Venner!

Til Slutning vil jeg endnu meddele Eder et godt Raad! Da I alle, nu allerede, i Eders Tanker ere Medlemmer af Nationalconventen, og i Fremtiden ville komme til at give Love og Forordninger: saa raader jeg Eder, at I først i Stilhed berede Eder en Smule til disse vigtige Embeder. I ville jo bringe Statens Financer i Orden? Men bring dog først Eders egne i Orden og betal Eders Gjæld! I arbejde paa

Love

Løve for Landet? Gjør dog først Løve for Eder selv og Eders Huusfolk. I ville jo gjøre Landet lykkelig? Gjør dog først Eders egne Familier lykkelige! Naar I have viist Eder som gode Huusfædre: da vil man desjnarere troe, at I og for Landet kunde blive gode Fædre. — Nu ønsker jeg Eder at leve vel! Jeg skal hjem for at oprette, hvad jeg har forspømt, medens jeg har været her.

Bemmerne overlagde, hvad de havde hørt, og skiltes derpaa ad. Ingen besøgte Klubben mere uden allene Stifteren og en Kjøbmand, der to Gange havde gjort Banquerot.

Forbryderen af Infamie.

En virkelig Tildragelse.

(Efter Schiller.)

Ved at levere dette Schillers Malerie over en Forbryder, der fra Vetsindigheds Feiltrin, straffet paa Gren, gaaer Skridt for Skridt frem paa Vasternes Bane indtil de meest uhyre Forbrydelser, ville vi kun i Udtoget meddele vore Læsere Forfatterens Indledning, som, hvor moralsk god den end er, dog maaskee turde være for lang for dette Blad og vel tillige ansees

af

af somme for alt for kjedsommelig eller overflødig. Historien selv skal være sandfærdig og vil ikke lade.

Sjelden, siger Forfatteren, dømmes Menneskets Handlinger rigtig, da man ikke kender Oprindelsen dertil, og endnu mindre er i Stand til at tænke sig dets Sindss Bevægelser, i det Dieblis det handlede. Intet vilde være lærerigere for vor Forstand og vort Hjerte, end om vi umagede os for at følge vore Medmennesker i deres Feiltrin, studere deres Videnskaber, og vrie hine imod disse. Det, der hos det ene Menneske i det høieste vilde blive Forseelse, vilde da hos det andet blive den sorteste Misgjerning, ligesom og det, der nu ofte gjelder for uhørt Forbrudelse, kun i sig selv vilde blive Skrebeligheds Eynd. At kende Menneskets Tanker og Hølelser vilde i denne Henseende være vigtigere end at kende dets Handlinger; men hvor kan denne Kundskab opnaaes, uden den Handlende selv fortalte os dem, og hvor sjelden er Forbrøderen oplagt til dette, hvor sjelden har han Øyner til dette? Forskiel i Carackeer gjør og Forskiel paa Misgjerninger og Forseelser. Om den Forbrøder, her skal omtales, havde nogen Ret til at paastaae Overbørelse, om han var et aldeles uforbederligt Vem for det

menneffelige Selskab, det vil man maaskee kunne domme af hans Historie. Vor Saa-
somhed kan ikke gavne ham mere; thi han døde
for Bodelens Haand; men at anatomere hans
Laster, vil maaskee være lærerigt for Menne-
slægten, lærerigt maaskee endog for — Ret-
færdigheden selv.

Christian Wolf var en Gjestgivers Søn i
en Stad, hvis Navn man af Grunde, der
siden ville forklare sig selv, her bør fortie.
Hans Fader var død, og indtil sit tyvende Aar
gik han sin Moder til Haande i hendes Nærings-
brug. Segningen var slet, og Wolf havde
derfor mange ledige Timer. Endnu fra hans
Skolegang af var han bekjendt for en meget
overgiven Krabat. Ofte blev han anklaget for
hans uanstændige Opførsel imod Pigerne;
Drengene derimod ærede ham for hans rige
Opfindelses Kraft. Naturen havde været for-
sømmelig ved hans Legems Dannelsse. Han
var lille og uanseelig af Figur, han havde mod-
bydelige sorte krusede Haar, hans Næse var
bred og flad, hans Overlæbe var inl, hans
Mund var ved et Spark af en Hest bleven for-
dreiet af sin naturlige Skikkelse; for hans hele
Udseende havde en Modbydelighed, som krusede
alle de Fruentimmere, der saae ham og gav
alle

alle hans Kammerater rigelig Stof til at gjøre Brug af deres Vittighed.

Hvad han ikke kunde opnaae med det Gode, vilde han trodse sig til: han vidste, han havde det Uheld at mishage, og derfor foresatte han sig at behage. Han var sandselig og indbildte sig selv, at han elskede. Den Pige, hans Kjerlighed faldt paa, foragtede ham; han havde en Medbeiler, og denne havde han Grund til at ansee for at være lykkeligere, end han var. Pigen var fattig. Det Hjerte, der var foldt ved hans Kjerligheds Beviisninger, det troede han at kunne røre ved Gæmildhed; men han var selv trykket af Mangel, og det forfængelige Forsøg, at give sig Vægt ved det Udvortes, opslugede aldeles det ubetydelige, hans flette Næringsbrug kastede af sig. For magelig og for uvidende til at ophjælpe sin huuslige Forsatning ved Speculationer, for stolt og tillige for kjelen til at ombytte den Herrestand, han hidtil havde levet i, med Bondens Arbeidsomhed og forlade sin søde Dræksløshed, saae han kun een Udvei for sig — en Udvei, tusende for ham og tusende efter ham med bedre Lykke havde grebet til —, den Udvei, at stjele paa en honet Maade. Hans Fødebyr grændsede til den Førstelig Skov. Der blev

blev han Wildtthv, og det hans Rov indbragte ham, vandrede troelig i hans flere Piges Hænder.

Johanne var hendes Navn, og blandt hendes Friere var der en ung Knøs ved Navn Robert, i Tjeneste, som Jæger hos Forsteren. Denne mærkede snart det Fortrin, hans Medbeiler med sin Gævmildhed havde forskaffet sig for ham, og avindsfuld støvede han efter at opdage Årsagen til denne Forandring. Han søgte nu flittigere end før Solen — saaledes kaldtes Gjestgiver-Huset af dets Skildt — og hans skinsyge og misundelig forskende Øie opdagede snart Kilden til Wolfs Velstand. Kort forhen var et strængt Edict angaaende Wildtthverie udkommet paa nye, og efter dette skulde Overtræderne straffes med Tugthuusarbeide. Robert var utrættelig i at lure paa alle sin Fiendes hemmelige Skridt; endelig havde han engang den Lykke at gribe ham i Gjerningen. Wolf blev trukken for Ketten, og med Opofring af sin hele lille Formue bragte han det endelig med Møie saavidt, at han ved Pengestraf denne Gang blev befriet for Tugthuusarbeide.

Nu triumpherede Robert. Hans Medbeiler var slagen paa Flugt, og Johanne havde igen sit Hjerte tilbage. Wolf kjendte sin Fiende,

Fiende, og denne Fiende besad nu Johannes Hjert. Følelsen af den meest trykkende Mangel forenet med krænket Stoltthed, Nød og Misundelse overfaldt ham paa een Gang, Hunger drev ham ud i den vide Verden, Hævn og Videnskab bød ham at blive paa Stedet. Han begyndte altsaa anden Gang paa sit gamle Arbejde og Roberts fordoblede Narvaagenhed tog ham anden Gang paa Gjerningen. Nu maatte han føle Lovenes Strængbed; thi han havde intet mere at give. Luuthuset i Residence Staden blev hans Opholdssted.

Eet Aar var nu overstaaet og Wolf havde sin Frihed igjen. Hans Videnskab havde vundet nye Styrke ved Traværelsen, hans Trodsighed havde hævet sig under Ulykkens Vægt. Saa snart han havde sin Frihed, ilede han til sin Fødeby for at vise sig for sin Johanne. Han viste sig; man flyede for ham. Endelig bødte den yderste Nød hans Stoltthed, endelig overvandt Mangelen hans Kjælskab. — Han tilbød sine forrige Medindbyggere at tjene dem for Dagløn; alle trak de paa Skuldrene og svarede ham: at han var for svag, og at der var føre og haandfaste Folk nok, der søgte Arbejde. Endnu et Forsøg vovede han. Et Embede, det fletteste nogen Mand med et ærligt

ligt Navn kan paatage sig, Hyrde-Embedet var ledigt; han meldte sig til dette, men Bønderne vare alle enige om ikke at betro deres Creaturer til en Dagdriver. Skuffet i alle sine Planer, viist tilbage, hvor han henvendte sig, blev han nu tredie Gang Bildthys, og atter tredie Gang havde han det Uheld at falde sin aarvaagne Fiende i Hænderne.

Misgjerningens gjentagne Udsøvelse forøgede Misgjerningen selv. Dommerne saae i Lovbogen, men ingen af dem følede Medlidenhed for den Anklagede. Edictet imod Bildthysene udkrævede en solenne og exemplariff Fyldestgjørelse, og Wolf blev tildømt at brændemærkes paa Ryggen og gaae tre Aar i Fæstnings Arbeide.

Ogsaa disse tre Aar forløb, og Wolf kom paa frie Fod igjen; — men nu tænkte han ganske anderledes, end han havde tænkt, da han kom der. Her begynder en nye Epoche i hans Levnetsløb. Her er den Bekjendelse, han siden efter afslagde for Præsten, der beredte ham og for Domstolen, der dømte ham: „Jeg tiltraadte mit Fæstnings Arbeide, sagde han, som en Bildsfarende; jeg forlod det som et Uffkum. Jeg havde til den Tid endnu besiddet noget i Verden, der var mig kostbart, min Vres

nu

nu fik Skjendselen overhaand over min Stolt-
hed. Da jeg ankom i Fæstningen, indeluk-
kede man mig med tre og tyve andre Fanger,
af hvilke to vare Mordere og alle de øvrige gro-
ve Tyve og Skjelmer. Man udloø mig, naar
jeg talede om Gud, og man opmuntrede mig
daglig til at spotte alt Guddommeligt. Man
sang Viser, saa liderlige, at jeg, hvor lider-
lig jeg end selv var, dog ikke kunde høre der-
paa uden Bæmmelse og Afstøje; men det jeg
saae udøves, var endnu skjændigere, jeg kunde
ikke taale at see det uden den yderste Bluse-
Der forgik ingen Dag, uden at der blev igjen-
taget et eller andet skammeligt Levnedsløb,
smiddet et eller andet affkødeligt Anslag. I Be-
gyndelsen skede jeg disse Folk og tilstoppede
mine Øren, saa meget som det var mig mue-
ligt, for deres Samtaler; men jeg trængte til
en levende Skabnings Selskab, og mine Bog-
teres Barbariskhed havde nægtet mig endog
min Hund. Arbeidet var haardt og tyransk,
mit Legeme var svageligt, jeg behøvede Bi-
stand, ja jeg behøvede, oprigtig tilstaaet, Med-
lidenhed, og dette maatte jeg kjøbe mig med
den sidste Levning af Samvittighed. Saale-
des vandte jeg mig efterhaanden til alle Afstøje-
ligheder; og i det sidste Fjerdingaar overgik
jeg endog mine Læremestre. (Fortsættes i neste Nummer.)

U g e b l a d

for

Selskaber.
Uønskede Borgere.
Hilfshandlere.
Konstnere.

Udg. No. 26. Skapere.

Handværkere.
Brandsindbrændere.
Drukkere.

Kjøbenhavn, den 27 December 1793.

Forbryderen af Infamie.

(Fortsat.)

„Fra nu af hige de jeg ligesaa meget efter min
Friede som efter Hævn! Hele Menneskeslæg-
ten havde fornærmet mig, thi hele Menneske-
slægten var bedre og lykkeligere end jeg. Jeg
ansaae mig som en Martyrer for den naturlige
Ret, og som et Slagtoffer for Lovene. Jeg
skar

skar Tænder og raslede med mine Lænker af
 Forbittrelse, naar jeg saae Solen opstige bag
 Fæstningen; thi en viid Udsigt er et dobbelt
 Helvede for den Fange. Binden, som susende
 foer ind igjennem Lufthullerne paa mit Fængsel,
 og Svalerne, der satte sig paa mit Jerngitter,
 forekom mig ligesom de drillede mig med deres
 Frihed, og gjorde derved min Skiebne des
 græffeligere for mig. Jeg tilsvor alt, hvad der
 bar Navn af Menneske, et uforsonligt bræn-
 dende Had, og hvad jeg svor, har jeg holdet
 redeligen."

„Min Bødebyrde var min første Tanke, saa-
 snart jeg havde min Frihed igjen. Saa lidet
 Haab jeg end kunde gjøre mig om, der at op-
 naae mit Ophold, saa meget tørstede jeg efter
 Hævn. Ligesom Kirketaarnet i Staden tiltog
 for mine Øine, i det jeg nærmede mig, ligesaa
 tiltog ogsaa min Hjerteklappen. Jeg behær-
 skedes nu ikke mere af den inderlige Rængsel
 efter at betræde mine Ungdomsfjed, som jeg
 følede, første Gang jeg vendte tilbage. — Er-
 indringen om alle de Lidelser, alle de For-
 sølgelser, jeg der havde udstaaet, opvaagnede
 paa een Gang, ligesom af Dødens skrækkelige
 Slummer; alle mine Saar blødede, og brøde
 op igjen. Jeg fordoblede mine Skridt; thi
 jeg

jeg vederqvægedes af Tanken om den Skræk, mine Fiender vilde blive betagne af ved saa pludseligen at see mig igjen, jeg tørstede nu ligesaa meget efter Skjendsel, som jeg tilforn havde skjelt for den."

Det ringede just til Aftensang, da jeg satte min Fod paa Trøvet. Menigheden stimlede hen til Kirken. Man kjendte mig i Dieblillet, men man foer tilbage af Skræk, i det man saae mig. Jeg havde bestandig holdt overmaade meget af smaae Børn, en lille Dreng hoppede munter og glad forbie mig: min gamle Følelse betog mig paa nye, og jeg rakte ham en Toskillling. Drengen saae mig stift i Øinene og kastede mig Toskillingen i Ansigtet. Deresom mit Blod havde været roeligt, maatte jeg have indseet, at det var mit Skjæg, som jeg havde forsømt at aftage, der gjorde mit Ansigt saa vederstyggeligt. — Men mit Hjertes Ondskab havde døvet min Fornuft. Taarer, hedere end jeg nogentid før eller siden har fældet dem, strømmede ned over mine Kinder."

„Dette Barn veed jo hverken, hvem jeg er, eller hvorfra jeg kommer, sagde jeg mumlende til mig selv, og dog forskrækkes det for mig som for et glubende Dyr. Har jeg da noget Mærke i Panden, eller er jeg ikke andre
Men-

Mennesker lig i Skabning, siden det hele menneskelige Kjen hader og foragter mig? — Den Afstkye dette Barn viste for mig, smertede mig mere end mit tre Aars Fæstnings Arbeide, thi jeg havde viist mig god imod det, og jeg havde intet personligt Had til det.“

„Jeg satte mig paa et Stykke Tømmer, der laae lige over for Kirken; hvad jeg egentligen havde i Sinde, veed jeg ikke; men jeg veed, at jeg reiste mig med Forbittrelse, da jeg saae, at ikke een, ikke en eneste af mine forrige Venner og Bekjendtere vilde værdige mig en Hilsen. Jeg forlod dette Sted med Harm i Hjertet, og jeg var nu til Sinds at opsoge mig et Herbærge, hvor jeg kunde opholde mig. Men i det samme jeg vilde dreie omkring Hjørnet af en Gade, rendte min Johanne lige paa mig. „Ha, Wolf! — raabte hun høit og gjorde en Bevægelse ligesom hun vilde indslutte mig i sine Arme, — er Du nu her igjen, min kjære Wolf? Gud skee Tak, at jeg kan see Dig paa frie Fod. Hendes Klæder forkyndte Mangel og Elendighed, hendes Ansigt vidnede om en skammelig Sygdom, og hendes Miner og Lader røbede tydelig, hvad for vederstyggelig en Haandtering hun havde fornedret sig til. Jeg indsaae i Dieblisset, hvad

hvad Forandring her var foregaaen; jeg havde fort forhen mødt nogle førstelige Dragoner, og deraf sluttede jeg, at der nu maatte ligge Garnison i Staden. — „Soldaterskjsge!“ svarede jeg og vendte hende Ryggen med høi Latter. Det var mig en sand Bederqvælgelse, at der gaves en Skabning paa Jorden, som var elendigere end jeg: thi hende havde jeg aldrig elsket.“

„Min Moder var imidlertid død, og hendes efterladte lille Huus havde mine Creditorer deelt imellem sig! jeg havde altsaa hverken Bønner eller Formue mere. Alle Mennesker kende mig som en Spedalsk, men jeg var bleven freet nok til ingen Skam at føle mere. Tilforn havde jeg gaaet enhver af Veien, da Forsagt var mig utaaleligere end Døden. Nu gif jeg alle Mennesker lige i Dinene og frydede mig over at forfkræffe dem. Det var mig en Belsyst, at jeg intet havde at tabe mere, at jeg intet havde at vaage over mere. Jeg behøvede nu ikke at stræbe efter gode Egenskaber mere; thi gode Egenskaber hos mig; søgte jo nu ingen mere.“

Hele Verden stod mig aaben, og jeg havde maaskee i et andet Land kunnet passere for et skikkeligt Menneske; men endog til at pas-

passere for et skikkeligt Menneske havde jeg tabt Modet. saaledes havde Skam og Fortvivlelse fornykket mine Sandser, mine Følelser og min Tænkemaade. Den eneste Udvei jeg havde, var den at lære mig til at bære min Bane, da jeg ingen Paaastand paa Verden turde gjøre mere. Dersom min Stoltthed eller Forsængelighed havde oplevet min Vres Fortabelse, saa havde jeg nødvendig selv maattet gjøre Ende paa mit Liv."

„Hvad jeg nu egentligen havde besluttet mig til, vidste jeg ikke at forklare mig selv. Jeg havde i Sinde at gjøre ondt, det kan jeg endnu erindre mig som en Drøm. Jeg vilde fortjene min haarde Skjebne. Lovene, troede jeg, vare Velgjerninger for Mennesket, jeg fattede altsaa det Forsæt at overtræde dem for at retfærdiggjøre deres Strængighed imod mig. Fordum havde jeg forseet mig af Nødvendighed og Betrængthed, nu vilde jeg forsynde mig forsætlig og for at glæde mig."

„Min første Overtrædelse var, at jeg begyndte at slynke Vildt igjen. Jagten over hovedet var efterhaanden bleven til en hærfænde Lidenskab hos mig, og desuden savnede jeg jo alt andet Middel til Livets Ophold. Men dette var dog ikke Marsagen allene; jeg fandt

fandt en Henrykkelse i at kunne drive Spot med
 det fæstelige Edict, og skade min Landsherre
 af alle Kræfter. Jeg frygtede nu ikke mere
 for at blive greben; thi jeg havde bestemt den
 første, der overraskede mig, en Kugle, og jeg
 var forsikket om, mit Skud ikke skulde forseile
 sin Mand. Jeg skjød alt det Bildt, der for-
 rekom mig, kun lidet deraf gjorde jeg paa
 Grændserne i Penge, det meste lod jeg ligge og
 forraadne. Jeg levede overmaade tarveligt,
 blot for at kunne forsyne mig med saa meget
 Krudt og Blø, som jeg forbrugte. De Øde-
 læggelser i den store Jagt, jeg anrettede, bleve
 bekjendte, men Mistanken heftede ikke paa mig
 mere. Mit Udseende skaanede mig derfor, og
 mit Navn var forglemmt.

„Dette Liv førte jeg i adskillige Maane-
 der. En Morgen havde jeg efter min Sæd-
 vane igjennemstreift Skoven for at forfølge
 Sporene af en Hjort. To Timer havde jeg
 forgjeves udmattet mig, og jeg begyndte alle-
 rede at opgive Haabet for denne Gang, men
 ganske uventet fik jeg nu med eet Hjorten at see
 lige for mig. Jeg lagde an og vilde løse mit
 Gevær, — men pludselig fik jeg i det samme
 Die paa en Hat, som nogle Skridt foran for
 mig laae paa Jorden. Jeg forskede med al
 min

min Opmærksomhed, og blev nu vaer, at Jægeren Robert stod bag en tyk Egestamme og lagde an paa det Dyr, hvis Spor jeg saa længe havde forfulgt. Det forekom mig i dette Øieblik, ligesom mit hele Legeme blev overøst af en kold Støvregn. Robert var, som allerede sagt, det Menneske, der var mig meest forhadet af alle skabte levende Ting, og dette Menneske stod det nu til mig at lægge paa Stedet. Hele Verden syntes det mig nu, jeg havde liggende i min Flint, og alt det Had, der igjennemstrømmede alle mine Arter og hele mit Legeme, tyktes mig at samle sig i den Finger-Ende, jeg skulde trække Hanen løs paa mit mordiske Instrument med. En usynlig frygtelig Haand svævede over mig, min Skjebnes Timeviser pegede uforanderlig paa dette sorte Minut. Min Arm skjævede, i det jeg lagde an paa min Fiende, — mine Tænder klappede mod hinanden, som om jeg havde Koldfeberen, og mit Aandedræt blev stikkende i min Hals. I mere end en Minut svævede Stillingen af mit Gævær vaklende mellem Mennesket og Hjorten; — mere end een Minut, — mere end to — mere end tre Minutter var jeg uenig med mig selv. Hevn og Samvittighed strede haardnakket og fortvilet med hinanden, men Hevnen fik overhaand og Jægeren laae død paa Jorden."

(Fortsættes i neste Heste.)